

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ -
KATEDRA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Tomáš Kopečný

**Konceptualizace použití mezinárodních médií jako nástroje systémů včasného varování
na případě povstání v Mali v roce 2012**

**Conceptualization of International Media as an Early Warning System Tool on the Case
of the Uprising in Mali in 2012**

studijní obor: Bezpečnostní studia

Praha 2014

vedoucí práce: doc. PhDr. RNDr. Nikola Hynek, M. A., PgDip Res, PhD.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci zpracoval samostatně pouze s využitím literatury a zdrojů řádně citovaných v textu a souhrnně uvedených na konci práce. Zároveň prohlašuji, že text této rigorózní práce nebyl použit pro získání jiného akademického titulu, přičemž se souhlasem FSV UK rozšiřuje diplomovou práci *Analýza médií jako nástroj systémů včasného varování – případ Mali*.

Souhlasím se zveřejněním práce pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5. září 2014

Mgr. Tomáš Kopečný

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval mé ženě, která při mně stála a pozitivní energii mi dodávala i při psaní této práce. Stejně tak za podporu děkuji mé rodině.

Poděkování bych rád věnoval i Niku Hynkovi za vedení mé diplomové práce, která byla základem pro následující práci rigorózní.

Obsah

ÚVOD	1
1. Systémy včasného varování	12
A. Vývoj využití systémů včasného varování v mezinárodních vztazích	13
B. Typologie SVV a jejich aplikace	19
C. Metodologické základy SVV	26
D. Metodologie rigorózní práce	29
i. Sekuritizace – diskurzivní analýza	29
ii. Obsahová analýza	32
2. Dynamika konfliktu v Mali	41
A. Strukturální faktory vojenské bezpečnosti	42
B. Strukturální faktory sociální a environmentální bezpečnosti	45
C. Sever proti Jihu – dynamika konfliktu	50
i. Minulá povstání	50
ii. Období před povstáním	55
iii. Shrnutí hlavních trendů	59
3. Analýza médií jako nástroje SVV	63
A. Diskurzivní analýza mezinárodních médií	63
i. Navrátilci z Libye a proliferace zbraní	64
ii. Kaddáfí a jeho věrní	67
iii. Aktivity AQIM	69
iv. Aktivity malijské armády a Tuaregů na severu Mali	70
v. Poslední týdny před povstáním	74
vi. Vyhodnocení analýzy	76
B. Aplikace modelu SVV na případ povstání v Mali	77
ZÁVĚR	91
SHRNUTÍ	vi
SUMMARY	vii
BIBLIOGRAFIE	viii
Projekt rigorózní práce	xxxii

Seznam použitých zkratek

AQIM	Al-Káida v Islámského Magrebu (Al-Qaeda in Islamic Maghreb)
AU	Africká Unie
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států (The Economic Community Of West African States)
EU	Evropská Unie
GSPC	Salafistická skupina pro kázání a boj (Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat)
IGAD	Mezivládní úřad pro rozvoj (Intergovernmental Authority on Development)
MNA	Národní hnutí Azawadu (Mouvement National d'Azawad)
MNLA	Národní hnutí pro osvobození Azawadu (Mouvement National pour la libération d'Azawad)
MUJAO	Hnutí pro Tawhîd a džihád v západní Africe (Mouvement pour le Tawhîd et du Jihad en Afrique de l'Ouest)
OSN	Organizace spojených národů
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)
PSI	Pan-Sahelská Iniciativa (Pan Sahel Initiative)
SVR	Systemy včasné reakce
SVV	Systemy včasného varování
TSCPT	Trans-Saharské Protiteroristické Partnerství (Trans-Saharan Counter Terrorism Partnership)

ÚVOD

Vypuknutí povstání v Mali v lednu 2012 předcházela celá řada událostí, které dávaly tušit, že stoupající napětí hrozí přerůst v ozbrojený konflikt. Alespoň se to tak může zdát ze zpětného pohledu. Spory a ozbrojené střety mezi obyvateli severu země a centrální vládou v Bamaku sahají k počátkům samostatného malijského státu a pravidelně vyvěrají na povrch. Po pádu Kaddáfího režimu a následném chaosu v Libyi se celý region destabilizoval a proudy zbraní a bojovníků umožnily vypuknutí dalšího z řady těchto střetů. Pokud byl řetězec událostí jasný, proč ale vyvolalo vypuknutí povstání na severu Mali takové překvapení? Bylo skutečně možné pozorovat, jak se konflikt blíží? A pokud ano, na základě čeho? Těmito otázkami se zabývají tzv. systémy včasného varování.

Systémy včasného varování jsou jedním z klíčových pilířů mezinárodních snah o předpovídání a prevenci konfliktů. Jejich úkolem by mělo být dokázat včas upozornit na rostoucí nebezpečí a na základě důvěryhodně podložených obav pak vyzvat příslušné aktéry k zamezení katastrofám. Tématu včasného odhalení blíží se humanitární katastrofy se zvláště po zkušenostech genocidních politik a válek devadesátých let věnuje rostoucí počet iniciativ na úrovni nevládních organizací, akademických prací, stejně jako nejdůležitějších mezivládních organizací jako OSN¹, Světová banka², OBSE, Africká Unie a další.

Důraz na prevenci a její přednost před reaktivním zásahem v již probíhající krizi je přítomen ve vládních politikách i v mezinárodních úmluvách, postavena je na ní i doktrína Responsibility to Protect. Přední představitelé OSN, OECD i jednotlivých vlád dokonce označují tento důraz typický pro dvacáté první století jako kulturu prevence. (Swanström – Weissmann 2005: 23)

---

¹ OSN vytyčila v souvislosti s širším trendem změn v uspořádání a vnímání mezinárodních vztahů tzv. Agendu pro mír, kde byly ukotveny principy pro předcházení konfliktů. Podrobné prohlášení pak zformulovala v dokumentu *Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping*. (UN 1992)

² Známy mechanismus včasného varování Světové banky představuje mezi faktory zapříčiňujícími konflikt devět hlavních ukazatelů a šest přispívajících faktorů. Mezi hlavní ukazatele řadí násilný konflikt v posledních deseti letech, nízký příjem, vysokou závislost na vývozu jedné nezpracované suroviny, politickou nestabilitu, omezení lidských a občanských práv, militarizaci, etnickou dominanci, probíhající konflikt v regionu a vysokou nezaměstnanost mládeže. Jako přispívající faktory pak započítává charakter sociálních a etnických vztahů, charakter vládnutí a politických institucí, stav lidských práv a bezpečnosti, stav a charakter ekonomických struktur a hospodářský výkon, stav životního prostředí a přístup k přírodním zdrojům a nakonec vnější faktory. (World Bank 2002)

Důvodů pro vytvoření efektivního systému včasného varování je mnoho: od normativních (záchrana životů) přes ekonomické (prevence je levnější než zásah a následná rekonstrukce země) po morální (konflikt přináší utrpení a zlo). Použití těchto systémů obecně může mít velmi podstatný přínos pro všechny aktéry, kteří se krizovými situacemi zabývají. Armády se potřebují včas začít připravovat na strategické i taktické úrovni³, vlády a mezinárodní organizace se potřebují včas připravit na politická rozhodnutí k řešení krize⁴, nevládní organizace mohou začít s okamžitou pomocí.

Přesto však neexistuje shoda na metodě ani na prostředcích, které jsou nejlépe uplatnitelné a nejúčinnější pro dosažení daného cíle. OECD v roce 2009 ve svém prohlášení o tomto tématu prohlásila, že mezinárodní společenství nemá žádné lepší prostředky, jak zabránit další rwandské tragédii, než mělo v roce 1994. (OECD 2009: 13) Proto je jak v rámci akademické sféry, tak co do praktického uplatnění nezbytné zkoumat, jakým způsobem lze nastupující nebezpečí nejlépe identifikovat.

Vymezení tématu rigorózní práce

Klíčovým úkolem pro systémy včasného varování (SVV) před vypuknutím konfliktu je vybrat spolehlivé indikátory blížící se krize a model, který by je dokázal operacionalizovat a vyvodit z nich výstražná upozornění. I tato práce a metodologie jejího výzkumu se proto bude snažit přispět do diskuzí o SVV a ukázat, které jejich nástroje v podobě modelů a ukazatelů umožňují upozornit na blížící se krizi.

Stejně jako u dalších disciplín je i v oblasti předpovídání konfliktů v současnosti největší výzvou usnadnění orientace v nepřehledném množství dat, které lze analyzovat. To samé lze říci i na metaúrovni o SVV jako takových – inflace jednotlivých modelů způsobila, že se samotné systémy staly obětí podobného trendu. Jejich význam je stejně jako u informací zřejmý, ale zásadní je se v metodologiích a modelech dobře zorientovat. Ohromné množství dat a signálů činí odhalení blížící se katastrofy extrémně náročným. Klíčovým úkolem je proto neustále pozorovat, který ze signálů je užitečný a který je pouhým šumem. Detekovat

---

³ Armáda může sestavováním jednotlivých scénářů pomoci vládě činit politická rozhodnutí, odhadnout pravděpodobné zisky a hrozby jednotlivých možností a tím se připravit na budoucí podobu bezpečnostního prostředí. Je jasné, že čím dříve se podaří anticipovat změnu, tím lépe se dokáže na danou situaci armáda připravit. Nejde jen o předpovídání konfliktů, do kterých se armáda může zapojit. Predikce se hodí už kvůli složitému mechanismu změn v armádě. Změny a adaptace na nové bezpečnostní výzvy a prostředí trvá dlouhou dobu a cena za selhání v tomto ohledu je příliš vysoká na to, aby si ji armáda mohla dovolit. (Metz 1997: 1)

⁴ OBSE jmenuje ve své studii o SVV tři hlavní oblasti jejich výhod: umožňují včasné rozhodování, zlepšují programování reakcí na krize a pomáhají koordinovat činnosti různých aktérů. (Nyheim 2009: 3)

signál poukazující např. na chystající se teroristický útok je „mnohem těžší, než najít jehlu v kupce sena“; přesnější analogií je „hledání konkrétní jehly v kupce jehel“. (Silver 2012: 427)

Odhadnout, kdy by mohlo dojít ke konkrétnímu (ať už teroristickému či jinému) útoku, lze pomocí SVV využívající veřejné zdroje jen velmi těžce. Na druhou stranu jsou ve většině případů schopné zachytit ty faktory, které podmiňují rostoucí tenze a nestabilitu v zemi. Spíše než o tzv. spouštěcí momenty se zajímají o katalyzátory, které vytvoří takové podmínky, ve kterých konflikt může vzplanout i po zdánlivě nepodstatném incidentu.

Tématem rigorózní práce bude aplikace specifického modelu SVV na případ konfliktu, který vypuknul v lednu 2012 v Mali. Kvantitativní model založený na obsahové analýze výstupů mezinárodních médií během období od srpna 2011 až do vypuknutí povstání 17. ledna 2012 by měl ukázat, zda bylo možné konflikt na základě pozorování médií předvídat. Doprovodnými výzkumnými prvky bude jednak diskurzivní analýza médií v pozorovaném období, a jednak identifikace hlavních strukturálních faktorů přispívajících k nestabilitě na severu Mali a jejich rozbor v diskuzi o dynamice konfliktu v druhé kapitole.

Definice systémů včasného varování

Analýzy systémů včasného varování berou v potaz nejrůznější faktory ve snaze předvídat budoucí stabilitu a vývoj bezpečnostní situace v jednotlivých zemích. Jak ukáže kapitola představující vývoj SVV, jejich konkrétní pojetí a definice závisí na generaci (či fázi vývoje), o kterou se jedná. Přesto je ale nutné přijmout konkrétní definici, se kterou bude práce operovat pro účely vlastního výzkumu. Měla by proto být natolik obecná, aby zachytila základní principy SVV a zároveň odpovídala potřebám výzkumné otázky.

Alexander Austin chápe SVV akademicky jakožto „jakoukoliv iniciativu, která se soustředí na systematický sběr a analýzu dat, a/nebo formulaci doporučení včetně vyhodnocení rizik a sdílení informací, nezávisle na tématu, ať už kvantitativně, kvalitativně nebo smíšením obojího.“ (Austin 2004: 2) Jedná se tedy o „sběr, formátování a analýzu dat a porozumění, že mezi nimi musí existovat vztah a proces, aby systém fungoval“. (Austin 2004: 23)

David Nyheim SVV definuje jako „procesy, které a) varují rozhodující činitele⁵ o možnosti vypuknutí, eskalaci a obnovení násilného konfliktu, a b) usnadňuje pochopení mezi

---

⁵ Takto v práci překládám anglický pojem „decision-maker“.

rozhodujícími činiteli o povaze a dopadu násilného konfliktu“ (Nyheim 2009: 1) Podle Woochera se SVV sestávají ze tří základních částí: „odhadnout sílu a načasování hrozeb, analyzovat jejich povahu a připravit scénáře a komunikovat analýzy k rozhodujícím činitelům“ (Woocher 2008: 3)

Cambell a Meier chápou SVV jako „akt dostatečně včasného upozornění uznávané autority (jako Radu bezpečnosti OSN) na novou nebo obnovenou hrozbu pro mír.“ (Campbell - Meier 2007). V posledních dvou případech je již možné pozorovat posun od pouhého analytického vyhodnocení výsledků sběru dat k podpoře reakce na možnou krizi.

Přechod od pasivně vyhodnoceného varování k praktické reakci ale zůstává značně problematickým. Mechanismy a nástroje včasné reakce jsou často pomalé, byrokratické a navíc během celého procesu vyhodnocení varování a přístupu k praktickým řešením krize dochází k osobním, institucionálním a politickým selháním. Zvláště mimo Afriku zůstávají přes ohromný teoretický výzkum SVV neschopné po upozornění přispět ke konkrétní akci, která by situaci v terénu pomohla. (Nyheim 2009: 4)

Komponent včasné reakce se také od samotného varování značně liší. Pasivní analýzy bezpečnostního stavu země vyžadují jiné nástroje a prostředky než aktivní zásah v oblasti potenciální krize a odvrácení konfliktu. Proto se od systémů zaměřujících se čistě na varování odlišují systémy včasné reakce (SVR). I když jsou v posledních letech vyvíjeny takové systémy, které obsahují politické prosazování zásahu v místě krize jako svoji součást, metodologicky i prakticky se jedná o dva zcela odlišné procesy.

Následující práce se zabývá pouze nástroji včasné identifikace rostoucího potenciálu ke konfliktu (systémy včasného varování) a ne převodem těchto indicií k zásahu na místě (systémy včasné reakce).

Cílem SVV samozřejmě zůstává „proaktivní zapojení do raných fází potenciálních konfliktů nebo krizí, které by zabránilo nebo alespoň zmírnilo jejich destruktivnější projevy“, jak pregnantně definují Davies a Gurr. (Davies – Gurr 1998) Navzdory trendu propojování SVV a SVR, který je z výše uvedených definic v posledních letech zřejmý, je ale na místě řešit tyto systémy odděleně, a to z několika důvodů.

První je metodologický; jak už odlišné názvy vypovídají, SVV a SVR mají rozdílnou povahu a funkci. I když je v praxi velice důležité mít v rámci systémů vypracovaný i postup a mechanismy uskutečnění včasné reakce, z teoretického a metodologického hlediska se jedná o dvě rozdílné fáze s velice rozdílnými prostředky, neboť zatímco SVV používají analytický

aparát pro identifikaci hrozby, SVR stojí a padají s politickou vůlí k reakci a tedy s prosazováním konkrétních politických rozhodnutí v terénu.

S tím se také pojí druhý důvod, který souvisí s otázkou, komu má systém sloužit, resp. koho má primárně varovat. Jak ukazuje kapitola o SVV, posun v této otázce odlišuje jejich jednotlivé generace či stupně vývoje. Proto by definice neměla být tak úzká, aby se vztahovala jen na konkrétní publikum odpovídající využívaným technickým nástrojům dané generace SVV. Například požadavek Campbellové a Meiera na zapojení uznávané autority v podobě Rady bezpečnosti OSN se již nehodí na ty systémy, které pracují s lokálními organizacemi schopnými zásahu do zvyšujícího se napětí na místě. Analýza možného vypuknutí násilností či konfliktu zůstává v obou případech stejná – v posledku má ukázat, zda se tento potenciál zvyšuje či nikoliv. Reakce na krizi se ale zásadním způsobem liší.

Dalším aspektem při definici SVV je časová povaha jeho zaměření. Pozorovat mohou dlouhodobé, strukturální napětí, jeho eskalaci a nakonec i samotnou krizi či konflikt. Jak z jejich názvu vyplývá, systémy včasného varování se mohou zabývat jen tím, co vypuknutí konfliktu předchází. Poté se již nejedná o včasné varování, ale o řešení krize ex post facto.

Modely SVV lze tak v nejhrušší rovině rozdělit na strukturální, vyhodnocující dlouhodobé podmínky nestability, a tzv. „událostní“⁶, neboli ty, které se snaží zachytit katalyzátory a spouštěče vypuknutí konfliktu pozorováním a analýzou co nejaktuálnějších událostí.

Na základě konceptu Alexandra Austina bude tato práce operovat s definicí SVV jakožto jakéhokoliv modelu, který je na základě systematického sběru a kvantitativní, kvalitativní či kombinované analýzy dat schopný vyhodnotit zvyšující se pravděpodobnost konfliktu.

Výzkumná otázka a cíle rigorózní práce

Hlavním výzkumným cílem této práce bude odpovědět na následující otázku: *Jsou mezinárodní média vhodným nástrojem SVV, jejichž analýzou mohlo být predikováno vypuknutí konfliktu v Mali v lednu 2012?* Evaluací vytvořeného modelu by také mělo být možné odpovědět na následující podotázky: *Lze využívat strojově kódované algoritmy pro obsahové analýzy veřejných zdrojů? A jak konkrétně dokázala mezinárodní média v prekonfliktní fázi informovat o rostoucím napětí v Mali, které vyústilo ve vypuknutí konfliktu?* S tím se poté pojí obecnější otázka, a totiž zda *lze pozorováním mezinárodních*

---

⁶ Anglický pojem „event-based“.

tiskových agentur a médií, jejichž zprávy jsou přejímány po celém světě a využívány i pro SVV nejvýznamnějších mezivládních institucí, anticipovat vypuknutí vnitrostátního konfliktu?

Primárním úkolem této práce bude výzkum výše zmíněných možností a limitů předvídatelnosti konfliktů prostřednictvím SVV skrz analýzu mezinárodních médií jako jsou Thompson-Reuters, Agence France Presse, Associated Press či Adnkronos International. Vzhledem k povaze zkoumaného konfliktu v Mali se práce soustřeďuje na mezinárodní média, protože jsou v mnoha ohledech jediným svobodným zdrojem informací z pozorované oblasti, neboť lokální média se často nemohou projevit kvůli omezení svobody projevu, cenzuře či jinak deformovanému veřejnému diskurzu a data sociálních médií jsou krom toho i veřejně nedostupná.

Mezi média lze obecně zahrnout jak tradiční formáty jako je tisk, televize či rádio, tak internet, sociální sítě a blogy. Princip médií, jak původní význam slova medium – prostředek či zprostředkovatel – napovídá, je právě přenášení důležitých informací. Jejich funkce vždy tkvěla mimo jiné v tom, že pro své publikum vybírala, jaké události jsou podstatné a jaké nikoliv. V době, kdy se množství informací zvyšuje závratnou rychlostí každým dnem, je jejich role o to důležitější. Média nám zprostředkovávají obraz světa a do velké míry určují, jak jej vnímáme.

S tímto posláním se přirozeně pojí i velká moc, neboť rozhodují o tom, co a jak bude veřejnosti prezentováno, k čemu bude upoutána její pozornost. U zrodu velké části všech informací stojí mezinárodní tiskové agentury, které přenášejí a přinášejí zprávy z celého světa. Jejich sledování patří do popisu práce nejen národních tiskových agentur a novinářských redakcí, ale i vládních a mezinárodních institucí. I ty totiž potřebují mít stále co nejlepší přehled o tom, co se v daný moment ve světě děje a jak to média reflektují, tedy jaký je prvotní zprostředkovaný obraz o dané události. Právě na změnu veřejného obrazu určitého tématu se totiž často musí reagovat s minimálně stejnou rychlostí jako na podstatné události, o kterých se nikdo nedozvěděl.

Vzhledem k tomu, že velká část mezivládních organizací včetně AU a EU používá pro své modely SVV právě média a otevřené zdroje (Wulf – Debiel 2009: 15-16), je z praktického hlediska přínosem práce poznatek o tom, jak kvalitně dokáží mezinárodní média dodávat informace a včasná varování ohledně krizové situace v zemi, která je mimo primární pozornost západního světa. Tím by měla také ukázat, jak dobrým a použitelným nástrojem může být analýza mezinárodních médií pro včasné varování před vypuknutím vnitrostátního konfliktu.

Další potenciální praktické přínosy rigorózní práce lze spatřovat v tom, že se zaměřuje na modely SVV zkoumající vnitrostátní krize. Vnitrostátní války v současnosti tvoří 85% všech konfliktů. (Tikuisis-Carment-Samy 2012: 411) Jak dokazují ve svém výzkumu i Poe, Rost a Carey, mezinárodní války nejsou statisticky významné jako ukazatele ohrožování lidských životů. (Poe – Rost – Carey 2006: 492) Druhým důvodem je, že mezinárodní teroristické skupiny často využívají nestabilní situace a nalézají zde útočiště. Schopnost upozornění na hrozby vnitrostátního konfliktu by proto významným způsobem přispěla k řešení jedněch z hlavních bezpečnostních problémů období po skončení studené války.

Přínos tohoto výzkumu by měl být o to větší, že na žádném modelu nepanuje konsensus co do jeho predikativních schopností. V ideálním případě by měla jednoznačně ukázat, zda jsou mezinárodní média pro takovýto typ analýzy využitelné. Zároveň také přispěje diskuse o analytickém přínosu SVV pro předvídaní bezpečnostních hrozeb a kriticky zhodnotí užitečnost jednotlivých modelů.

Platnost a využitelnost tohoto modelu práce zkoumá na případu vypuknutí tuarežského povstání v Mali v roce 2012. Výzkum bere v potaz veškeré zprávy mezinárodních médií od srpna 2011, kdy se do Mali začaly vracet po pádu Kaddáfího tisíce těžce ozbrojených tuarežských bojovníků, až do vypuknutí povstání 17. ledna 2012.

Případ konfliktu Mali byl vybrán z několika důvodů. Z akademického hlediska jde o vhodný případ k výzkumu funkčnosti SVV, neboť se jedná o cyklicky se opakující konflikt, který trvá desítky let. Nabízí proto vhodné podmínky pro určení strukturálních faktorů a katalyzátorů, které vedly ke konfliktu v minulosti. Malijskému konfliktu navíc nebyla doposud v českém jazyce věnována žádná relevantní publikace.

Z praktického hlediska se jedná o velice aktuální téma. Po intervenci Francie a států Africké Unie byly v zemi zřízeny dvě mezinárodní mise na podporu stabilizace země s několikaletým mandátem. Vedle mise OSN MINUSMA zde probíhá Výcviková mise EU (EU Training Mission Mali), které se účastní i čeští vojáci. Z českého pohledu se navíc jedná o jednoho z nejvýznamnějších obchodních partnerů ČR v subsaharské Africe. Pochopení a znalost vnitřních dynamik a ohnisek napětí by tedy mělo být i v zájmu ČR.

Metodologický postup

Rigorózní práce využívá ve své analýze vypuknutí malijského konfliktu tři hlavních momentů. Nejprve v druhé kapitole pomocí historického exkurzu poukáže na desítky let

trvající ohniska napětí a nejhlubší strukturální faktory pravidelně se opakujícího konfliktu. Jednotlivé hrozby budou rozděleny do kapitol podle jejich typu v souladu s klasifikací kodaňské školy bezpečnostních studií. Poté bude detailně popsána dynamika konfliktu, společné rysy minulých povstání a shrnutí hlavních trendů období před povstáním v lednu 2012.

V první části třetí kapitoly bude jako korektiv a doplnění vytvořenému SVV provedena diskurzivní analýza událostních faktorů zobrazovaných v pozorovaných mediálních zaměřující se na sekuritizaci témat evokujících možné vypuknutí konfliktu. Teorie sekuritizace kodaňské školy se snaží postihnout zvyšující se bezpečnostní napětí, resp. proces tvorby bezpečnostních hrozeb v diskurzu, který směřuje k ospravedlnění použití mimořádných prostředků. Nabízí proto vhodný analytický aparát, který bude sloužit jako doplněk a detailní objasnění výsledků obsahové analýzy.

V druhé části třetí kapitoly budou předvedeny výsledky pro tuto práci vytvořeného modelu SVV, jehož detailní metodologie bude popsána v závěrečné části první kapitoly. Zde bude vysvětleno, na základě jakého postupu byly vybrány a operacionalizovány indikátory, jejichž proměna poukazuje na zvyšující nebo snižující se riziko konfliktu.

Přestože mezinárodní média bývají klasifikována jako nástroje první generace SVV, pro případ obsahové analýzy založené na strojově kódovaném algoritmu sčítající vývoj četnosti relevantních mediálních výstupů se jeví jako nejvhodnější. Data sociálních médií, jakkoliv přínosně využitelná, nejsou veřejně dostupná. Domácí média tento problém většinou nemají a navíc těží z jazykové a geografické blízkosti konkrétním oblastem, kde by teoreticky mohly zachycovat nástup a dynamiku lokálního konfliktu mnohem lépe, než mezinárodní tiskové agentury. Jejich zásadní nevýhodou ale tkví v nereprezentativnosti jejich zpravodajství o oblastech, kde omezená svoboda tisku deformuje veřejný diskurz. Mezinárodní média jsou oproti tomu jako jediná schopná podávat veřejně dostupné a svobodné informace o dění uvnitř nestabilních zemí.

Samotná metoda modelu SVV spočívá v tom, že vyhodnocováním rostoucího výskytu relevantních článků s rozlišením na týdny a měsíce odhaluje, jak velký prostor v pozornosti mezinárodních médií zabíraly aspekty, které mohly přispět k vypuknutí konfliktu. Tím se tento přístup řadí mezi strojově kódované modely obsahové analýzy. Vyhledávacím nástrojem byla pro tyto účely databáze Factiva, která ukládá drtivou většinu mediálních výstupů mezinárodních médií, přičemž jako doplňující zdroj dat byl použit vyhledávač Google News.

Hodnocení dosavadního výzkumu a dostupných zdrojů k tématu

Navzdory celosvětové pozornosti a uvědomění si důležitosti SVV pro prevenci konfliktů a předcházení katastrofám je literatura zabývající se tímto fenoménem značně roztráštěná. Akademická diskuze jednotlivých modelů je co do počtu publikací široká, ale kromě konsenzu na definici SVV jí chybí i jasné teoretické ukotvení. Odborné publikace se většinou zabývají konkrétními modely na praktické či maximálně metodologické úrovni. Samotná klasifikace těchto modelů provedená v první kapitole je proto jedním z relevantních přínosů rigorózní práce. V česky psané literatuře není SVV v oboru mezinárodních vztahů věnována žádná významnější publikace.

Konfliktu v Mali se navzdory jeho cykličnosti nevěnovala v akademické sféře větší pozornost. Důležitou publikací byla kniha Baze Lecocqa *Disputed desert: decolonisation, competing nationalisms and Tuareg rebellions in Northern Mali* z roku 2008, která rozebírá příčiny napětí mezi Tuaregy a malijským státem z perspektivy sociální antropologie, přičemž se jedná o jednu z nejpodrobnějších knih o novodobé historii území severního Mali vůbec. Další významnou publikací je v roce 2013 vydaný sborník příspěvků editovaný Michele Galym *La guerre au Mali: Comprendre la crise au Sahel et au Sahara. Enjeux et zones d'ombres*, ve kterém francouzští experti nabízejí vhled do problematiky důvodů malijského povstání v roce 2012. Sledují jak měsíce těsně předcházejících vypuknutí krize, tak strukturální problémy soužití jižního a severního obyvatelstva sahající staletí zpět. Důležitým příspěvkem byla analýza *The Causes of the Uprising in Northern Mali. The Tuareg rebels' recent attacks represent a fourth roll of the Kel Tamasheq dice* od Andyho Morgana, nezávislého novináře specializujícího se na oblast Sahelu, kde dlouhodobě působí. Článek nabízí díky autorovým zdrojům mezi Tuaregy unikátní vhled do zkoumané problematiky. Morgan mj. poukázal na rostoucí napětí, které před povstáním zaplavilo blogy a diskuzní fóra používaných pozdějšími tuarežskými vzbouřenci. Tor A. Benjaminsen ve své práci *Does Supply-Induced Scarcity Drive Violent Conflicts in the African Sahel? The Case of the Tuareg Rebellion in Northern Mali* detailně mapuje strukturální příčiny vypuknutí konfliktů od šedesátých let až do menší krize v roce 2007.

Z metodologického hlediska byly inspirující a podstatné především práce následujících autorů. John L. Davies a Ted Robert Gurr v článku *Preventive Measures: An Overview* nabízí

základní typologii systémů včasného varování, a to včetně rozřazení na úroveň podskupin a poddruhů jejich jednotlivých nástrojů. David Nyheim v publikaci *The Global Balance Sheet: Emerging Security Threats and Multilateral Response Capabilities* nabízí detailní popis historického vývoje jednotlivých generací systémů včasného varování, a to včetně vysvětlení jejich chronologického řazení a kontextu jejich vzniku. Steven C. Poe, Nicolas Rost a Sabine C. Carey provádí historický exkurz sahající několik desítek let nazpět až k prvním předchůdcům toho, co od devadesátých let chápeme jako systémy včasného varování v práci *Assessing Risk and Opportunity in Conflict Studies. A Human Rights Analysis*. Herbert Wulf a Tobias Debiel se věnují historickému vývoji jednotlivých generací SVV se zvláštním zaměřením na institucionalizované modely a jejich dopad v praxi v článku *Conflict Early Warning and Response Mechanisms: Tools for Enhancing the Effectiveness of Regional Organizations? A Comparative Study of the AU, ECOWAS, IGAD ASEAN/ARF and PIF*. Zároveň metodologicky přispívají do diskuze, jak by měly být generace systémů propojeny a jaké jsou limity jejich využívání. Sean P. O'Brien se kromě vlastního modelu fuzzy logiky věnuje historii a typologickému rozlišení systémů snažících se anticipovat nestabilitu, přičemž také ukazuje na debaty, které mezi sebou jednotlivé školy SVV vedly v článku *Anticipating the good, the bad, and the ugly: An early warning approach to conflict and instability analysis*. Z příspěvků propagátora tzv. čtvrté generace SVV Patricka Meiera lze vybrat práci *New Strategies for Early Response: Insights from Complexity Science* z důvodu jeho kritiky pouze hierarchicky nastavených systémů, které nedokáží zachytit realitu dění na zemi bez zapojení místních aktérů.

V česky psané literatuře se na odborné úrovni nevěnovala malijskému konfliktu ani systémům včasného varování žádná publikace. Jediným pozoruhodným příspěvkem do literatury o Mali představuje navzdory deklarovaným nevědeckým ambicím blog <http://www.tuaregove.cz/>, kde Romana Kratochvílová pravidelně publikuje příspěvky o tuarežské kultuře a společnosti včetně audiovizuálních doplňujících materiálů. Pro svou neodbornou povahu nebyl blog v rigorózní práci využit, přesto je ale pro jeho vysokou informační hodnotu na místě ho zde zmínit.

Z výše uvedených důvodů je drtivá většina všech použitých zdrojů v anglickém a francouzském jazyce, přičemž mediální zprávy, které tvoří samostatnou kapitulu zdrojů, se vyskytovaly i ve španělském a italském jazyce. Zprávy použité pro analýzu médií jsou pro větší přehlednost řazeny nejprve podle tiskové agentury a následně podle data vydání na rozdíl od ostatních zdrojů, které jsou řazeny v souladu s bibliografickými normami abecedně.

Postup rigorózní práce

První, teoretická část rigorózní práce představí dosavadní vývoj a podobu systémů včasného varování. V první části kapitoly budou SVV zasazeny do historického kontextu obecných snah o předvídání budoucnosti. Zároveň budou na vývoji jednotlivých fází či generací SVV ukázány základní charakteristiky těchto systémů. Druhá podkapitola bude na základě analytického pojednání o typologii a aplikaci SVV v praxi demonstrovat, že velké množství a proliferace modelů vede k dalšímu zneprůhlednění jejich použitelnosti. Třetí podkapitola se bude proto věnovat metodologické diskuzi o základních principech, na kterých stojí sběr dat a jejich operacionalizace u většiny modelů SVV.

Druhá část stručně nastíní dynamiku několik desítek let se táhnoucího konfliktu v Mali s důrazem na identifikaci strukturálních faktorů, které ovlivňují bezpečnostní prostředí v severním Mali a vytváří atmosféru směřující k ozbrojenému boji. Strukturální faktory budou analyzovány ve třech aspektech. Nejprve budou odhaleny ty příčiny nestability, které tradičně ohrožovaly a ohrožují vojenskou bezpečnost země – mezi ně patří především příliv zbraní a bojovníků z Libye. Nové sektory bezpečnosti v pojmech kodaňské školy, tzn. sociální, environmentální a politický, budou analyzovány v druhé části s důrazem na fenomény pokusů o změny v tradiční kmenové hierarchii, nové formy islámu v Sahelu a proměny klimatických podmínek. Poslední část kapitoly poukáže na vyvíjející se a opakující se dynamiku konfliktu.

Těžiště práce spočívá ve třetí a hlavní výzkumné části, která se bude snažit prostřednictvím analýzy mezinárodních médií nalézt odpověď na výzkumnou otázku a potažmo tak ukázat, jak přínosná je analýza mezinárodních médií pro předvídání konfliktů. Diskurzivní analýza nejprve ukáže, jak byla mezinárodními médii sekuritizována či politizována problematičká bezpečnostní témata v podobě navrátilivších se Tuaregů z Libye, tuarežské pomoci Muammaru Kaddáfímu, únosům AQIM (Al-Kajda Islámského Magrebu), rostoucích aktivit malijské armády na severu země a vývoje posledních týdnů před vypuknutím povstání. Hlavní část této kapitoly následně ověří predikativní schopnosti používaného modelu SVV a určí, zda bylo na jeho základě možné konflikt předvídat.

1. Systémy včasného varování

Snaha o předvídání budoucnosti se traduje od nejstarších mýtů lidstva. Podle starořecké mytologie byla první osobou předpovídající budoucnost bohyně Gaia sídlící v Delfách, kterou odtud mocensky vytlačil bůh Apollon. Vědky z Delf byly zásadně ženy, které během rituálů *enthousiasmos* dávaly zákazníkům odpovědi na otázky ohledně jejich budoucnosti. Navzdory jejich ambivalentnímu vyznění hrály tyto věštby v životě Řeků od osmého století před Kristem významnou roli a většina rozhodnutí o válce či politice byla činěna v konzultaci s věštírnou. Na tématu osudu a možnosti lidí jej ovlivnit či předpovědět pak byla často stavěna antická dramata. Spolu s nástupem křesťanství význam věštek začal upadat a ve třetím století našeho letopočtu delfská věštírna zanikla. (Orrell 2008: 19-23)

Teologické výklady svobody lidské vůle ale zásadním způsobem formovaly i křesťanské a další náboženské společnosti. Evropským a potažmo západním milníkem v pohledu na postavení a možnosti jednotlivce ve světě představuje nástup knihtisku a šíření protestantství. Tento přerod výstižně zaznamenala dramata William Shakespeara, která se otázkou osudu často zabývají. Společným motivem mnoha jeho tragédií jsou marné snahy jednotlivce zvrátit svůj předurčený osud. Ti, kteří se snaží proti osudu postavit a jít vlastní cestou, jako Julius César, který ignoruje varování, skončí většinou mrtví. (Silver 2012: 4-5)

Předpovědi jsou pro lidské životy zcela přirozené a nepostradatelné. Při každé volbě, kterou člověk dennodenně činí, musí očekávat její následky a dopady, aby byl jakoukoliv aktivitu vůbec schopný dokončit. Vědecké předpovědi se od ostatních liší tím, že používají více či méně složité mechanismy k tomu, aby dokázaly alespoň přibližně anticipovat komplexní věci jako pohyby trhu a kurzu měn nebo vypuknutí zemětřesení či konfliktu.

Na rozdíl od minulých století není v současnosti hlavním problémem nashromáždit informace, podle kterých bychom mohly budoucí vývoj daného problému odhadnout, ale spíše selekce relevantních ukazatelů mezi stále se navyšujícím objemem dostupných dat. Zatímco do vynálezu knihtisku bylo zásadní ve vztahu k vědění a poznání informace zachovávat, dnes je nejdůležitější se v ohromném množství dat zorientovat a vybrat ty, které jsou nejrelevantnější. Jak dokazuje důkladným a širokospektrálním pozorováním Nate Silver,

jeden z nejúspěšnějších expertů na prognózy posledních let⁷, ve většině oblastí se navzdory ohromným zásobám dostupných dat nedaří úspěšný predikativní model nalézt. (Silver 2012: 9-12) Jeden z důvodů, proč tomu tak je, lze vidět i ve výše zmíněné tendenci přizpůsobovat si věštby či výsledky zkoumání podle zaběhnutých vzorů našeho myšlení.

Klíčovým úkolem pro systémy včasného varování před konflikty je vybrat spolehlivé indikátory blížící se krizi a model, který by je dokázal operacionalizovat a vyvodit z nich výstražná upozornění. I tato práce a metodologie jejího výzkumu se proto bude snažit přispět do diskuzí o SVV, aby ukázala, jaké nastavení jejich modelů a ukazatelů umožňuje nejlépe upozornit na blížící se krizi. V následující části bude představena diskuse o teoretických a praktických modelech SVV. V poslední části kapitoly bude pak předveden vlastní metodologický aparát, kterým bude práce přistupovat k výzkumu období předcházející vypuknutí konfliktu v Mali v roce 2012.

A. Vývoj využití systémů včasného varování v mezinárodních vztazích

Ve srovnání s dalšími oblastmi studia mezinárodních vztahů a mezinárodní bezpečnosti začaly být SVV zaměřené na anticipaci konfliktů rozvíjeny relativně pozdě. V padesátých letech začaly být poprvé využívány pro zpravodajské a vojenské průzkumy. V té samé době se zároveň objevily první pokusy tyto systémy využít i na akademickém poli v rámci „vědeckého“ přístupu k mezinárodním vztahům. V tomto ohledu byl průkopníkem SVV Lewis Richardson, který jako první aplikoval modely předpovědi počasí na války a modelování závodů ve zbrojení. Další příklady raných kvantitativních modelů představují Choucri - Robinson 1978, Singer - Wallace 1979, či Hopple - Andriole - Freedy 1984. (Poe – Rost – Carey 2006: 485-487)

Na konci sedmdesátých let proběhlo několik neúspěšných pokusů o vytvoření událostních indikátorů SVV. Většího úspěchu se v té době dostávalo obecnějším, strukturálním modelům,

---

⁷ Stojí za úspěšnými statistickými modely PECOTA (snažící se o predikci v oblasti baseballu) a FiveThirtyEight s velmi vysokou úspěšností předpovídání výsledků amerických voleb.

jako byl například ten Sylvanův, který ukazuje, jak velký nárůst vojenské pomoci způsobuje výrazné změny přijímacího státu v chování k vlastnímu obyvatelstvu směrem k vyšší konfliktnosti a snížené spolupráci. (Sylvan 1976: 625-626). Poté se do popředí dostaly „modely očekávaného užitku“⁸ Bueno de Mesquita a jeho kolegů. Mezi hlavní díla tohoto období patří Bueno de Mesquita 1981, Bueno de Mesquita 1989 a Bueno de Mesquita - Newman - Rabushka 1985. Samotné SVV ale stály stranou hlavního zájmu, a to navzdory deklarované snaze akademiků zabývajících se problematikou lidských práv normativně změnit svět. (Poe – Rost – Carey 2006: 485-486)

Během studené války se drtivá většina SVV budovala pro předpověď mezinárodních konfliktů (jako příklady lze uvést Choucri-Robinson 1978, Singer-Wallace 1979, Hopple-Andriole-Freedy 1984, Singer-Stoll 1984). Od začátku osmdesátých let se poprvé začala věnovat pozornost také kvantitativním výzkumům faktorů vedoucích k porušování lidských práv a represi, tedy vnitrostátním problémům⁹. Zároveň je začala využívat OSN, která se s jejich pomocí snažila anticipovat přírodní katastrofy, humanitární krize, šíření nemocí a ekonomických krizí a hrubé porušování lidských práv. (viz Gordenker 1986, Gordenker 1992, Schmeidl 1995 či Schmeidl – Jenkins 1998). Díky snaze humanitárních organizací a Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky se např. vybudovaly systémy pro monitoring pohybu uprchlíků. (Poe – Rost – Carey 2006: 486-487)

Až po selháních mezinárodního společenství, které nedokázalo předpovědět a zabránit eskalaci občanských válek a genocid v první polovině devadesátých let se SVV začaly rozvíjet ve velkém měřítku. Jako ukázkou nejvýznamnějších prací lze uvést O'Brienův výčet prací, které se SVV věnovaly v druhé polovině devadesátých let: Bueno de Mesquita – Newman - Rabushka 1996, Bueno de Mesquita 1998, Esty et al. 1995, Esty et al. 1998, Bond – Jenkins - Schock 1997, Gurr - Moore 1997, Schrodt - Gerner 1997, Schrodt 1997, Schrodt 2000, Harff 1998, Davies - Harff 1998, Scarborough- Grace 1998, Brecke 1998, Pevehouse - Goldstein 1999, Beck – King - Zeng 2000, King - Zeng 2001, Jenkins - Bond 2001. (O'Brien 2002: 792)

Empiricky založené studie se snažily vyvinout systém, pomocí kterého by určily relevantní indikátory blížícího se (vnitrostátního) konfliktu. Mnoho z nich poukazovalo na princip path-dependency v tom smyslu, že státy, které se v minulosti rozhodly použít násilí proti

---

⁸ V originále „expected utility models“.

⁹ Hlavními představiteli byli autoři knihy *Forecasting political events: the future of Hong Kong* (Bueno de Mesquita - Newman - Rabushka 1985). (Poe – Rost – Carey 2006: 486-487)

vlastnímu obyvatelstvu (zvláště v době válečného konfliktu), se tak budou chovat při vhodné příležitosti znovu (např. Rasler 1986, Poe - Tate 1994, Davenport 1995, Davenport 1996, Krain 1997, Poe – Tate - Keith 1999, Zanger 2000, Richards – Gelleny - Sacko 2001, Sherborne 2003). Další studie dokazovaly, že k vypuknutí násilí přispívají ekonomické nedostatky (např. Mitchell - McCormick 1988, Poe - Tate 1994, Davenport 1995, Poe – Tate - Keith 1999, Carey 2004) a velikost populace (Henderson 1993, Poe - Tate 1994, Poe – Tate - Keith 1999, Carey 2004).

O'Brien poté klasifikuje literaturu podle toho, jaké jednotlivé faktory vedoucí k nestabilitě zkoumala: ekonomické vztahy vnitřní (Muller - Seligson 1987, Boswell - Dixon 1993, Schock 1996) a vnější (Oneal - Russett 1997, Oneal - Russett 1999), nerostné zásoby (Maxwell - Reuveny 2000), demografické tlaky (Choucri - North 1975, Wils - Kamiya, -Choucri 1998), etnická a náboženská diverzita (Ellingsen 2000, Vanhanan 1999) a efektivita vládnutí (Linz 1978, Gurr 1988, Holsti 1996). (O'Brien 2002: 794)

Od doby jejich teoretické a praktické institucionalizace v polovině devadesátých let prošly SVV velkým vývojem. Čím dál větší počet akademiků začal zdůrazňovat, že důležitým faktorem při hodnocení společenských teorií je jejich schopnost predikce. (viz Ray - Russett 1996, Beck – King - Zeng 2000) V literatuře o SVV se od devadesátých let rozlišuje mezi třemi či čtyřmi generacemi, jejichž jednotlivá období je možné odvozovat od reakce na aktuální změny bezpečnostního prostředí, technologických možností a změny adresáta, kterému mají tyto informace primárně sloužit.

Nyheim uvádí, že systémy první generace vznikající v druhé polovině devadesátých let byly silně analyticky založeny a měly sloužit primárně institucím, ve kterých byly budovány a které mohly do krize zasáhnout. Druhá generace z počátku nového století již s analýzou kombinovala také prosazování včasné reakce, aby vyvolala zásah institucí, které toho jsou schopné. (Nyheim 2009: 3)

První a druhá generace v rámci včasné reakce na krizi stále spoléhaly na členy mezinárodního společenství ochotné intervenovat do krizové oblasti. Po oslabení diskurzu a praxe liberální intervence se od nultých let dostávají do popředí nové přístupy, které dávají větší důraz na lokální řešení problémů. Jak uvádí Barrs, minimálně do roku 2006 se okolo devadesáti pěti procent výzkumných prací o SVV zabíralo regionálními či mezinárodními mechanismy, které jsou „egocentrické, protože jsou primárně budovány vnějšími aktéry, aby byly vnějšími

aktéry využívány“. Tyto systémy stojí na předpokladu, že „my jsme zachránci a pomoc nepřijde, dokud nedorazíme my.“ (Barrs 2006: 1) Barrs proto navrhuje soustředit se víc na varování těch, kteří se stanou obětí útoku, čemuž bylo do té doby věnováno mnohem méně pozornosti. (Barrs 2006: 4)

Další prudký nárůst zájmu o SVV nastal v druhé polovině nultých let nového století (jen mezi lety 2007-2008 vznikly důležité práce jako Marshall 2008, Goldstone 2008, Meier 2007, Barton - von Hippel 2008, Nyheim 2008, Campbell - Meier 2007, Schmeidl 2008). (Wulf – Debiel 2009: 5) Oproti devadesátým letům je možné pozorovat dva hlavní trendy: zvýšení úspěšnosti jednotlivých modelů a větší zapojení regionálních organizací, především v Africe, do vývoje vlastních systémů. Jednoznačný posun je vidět ve zvyšující se schopnosti předvídat konflikty; např. Political Instability Task Force (PITF) dokáží správně odhadnout jejich vypuknutí až v 85 % případů. (Wulf – Debiel 2009: 1-2)

Na druhou stranu ale stále přetrvávají metodologické problémy s širší aplikací - i ty nejlepší modely jsou schopny předvídat pouze vývoj v určitých typech zemí. Většinou jsou navíc přesné jen ohledně vývoje stabilních a velmi nestabilních zemí. Větší problém pro ně představuje předpovídání situace v zemích mezi těmito póly, u kterých je ale včasná znalost zhoršující se situace nejpotřebnější, protože může velmi rychle změnit dynamiku vnitřních vztahů. (Goldstone 2008: 3). To je dáno i tím, že následky malých lokálních událostí jsou brány v potaz jen minimálně. Přitom většina konfliktů je natolik lokalizovaná, že používání dat na úrovni států nedokáže faktory na nižší úrovni zachytit. (Tikuisis – Carment - Samy 2012: 413)

Většina systémů druhé poloviny nultých let (a i těch předchozích) má také potíže s podáním jasných důkazů o kauzální souvislosti mezi pozorovanými daty a vypuknutím konfliktu. Často byly v tomto ohledu podceňovány dlouhodobé strukturální důvody nestability, přičemž používané modely nebyly schopné zachytit aktuální dynamiku jako např. rozvoj občanské společnosti či lokální vládnutí a řešení neshod. (Wulf – Debiel 2009: 25)

Právě soustředění se na lokální aktéry jak co do zdrojů zpráv tak případné pomoci postiženým charakterizuje tzv. třetí generaci SVV. Třetí generace se rodila postupně po roce 2003 a explicitně se zaměřovala na způsoby, jak na krize zareagovat na lokální úrovni. (Nyheim 2009: 3) Někteří autoři dále rozlišují mezi třetí generací z nultých let a čtvrtou generací spoléhající především na sociální média z počátku desátých let. Třetí generace využívá pro

analýzy aktuální situace terénní „monitory“, kteří mají zároveň vliv ve svém okolí a dokáží tak působit jako mediátoři při řešení rostoucího napětí.¹⁰ Pro bezpečnost všech zúčastněných aktérů ale také tento způsob včasného varování podléhá ověřovacímu a bezpečnostnímu protokolu, který je vytvořen v rámci soukromého počítačového programu. Celý systém je proto do značné míry hierarchický. (Meier 2009)

Rostoucí kritika modelů předchozích generací vychází zejména z argumentu, že SVV musí jasně definovat, koho mají primárně varovat, a tomu přizpůsobit své nástroje podle toho, kdo by měl hrát jakou roli v krizi a jak by dané informace mohly pomáhat postiženým i potenciálním aktérům zasahujícím na místě. Málo prozkoumané jsou jak procesy eskalace konfliktu, tak role spouštěčů a jednotlivých událostí.

Jak přesně vystihuje Meier, většina systémů SVV je příliš hierarchicky strukturovaná, aby byla schopna vypořádat se s nelineárními událostmi. Podle Meiera není eskalace napjaté situace v násilí výslednicí lineárního součtu přesně definovaného souboru příčin, ale interakcí mezi mnoha fenomény vzájemně propojených v komplexním systému. Situace v konfliktních nebo nestabilních oblastech jsou mnohem komplexnější, než aby se daly rozšiřovat jednoduchým modelem. Naopak je potřeba používat systém na několika úrovních tak, aby byl schopný zachytit realitu v terénu. (Meier 2007: 9-10) Wulf a Debiel proto navrhují, aby byly v organizacích používající SVV ustanoveny hybridní hierarchie, které by vedle vertikální kontroly informací spoléhaly ve velké míře na zapojení co nejširší skupiny lidí na horizontální úrovni.

Dále je podle nich klíčové neinformovat jen tzv. „mezinárodní komunitu“, ale dokázat informace dostat mezi různé aktéry až na lokální úroveň. Tím by se mezera mezi varováním a reakcí měla snížit, aby tyto systémy byly akceschopné. (Wulf – Debiel 2009: 26)

O to se snaží tzv. čtvrtá generace SVV, která na rozdíl od protokolárního a hierarchického postupu sběru a vyhodnocování informací dává přednost platformám založeným na otevřených zdrojích, zdarma dostupných softwarech, využíváním crowdsourcingu pro vyhodnocování dat a vertikálním sběru informací ze sociálních sítí. Nejlepším příkladem tohoto typu je platforma Stand By Task Force (SBTF), která využívá systém Ushahidi, operuje na dobrovolnické bázi a reaguje na aktuální krize okamžitým monitorováním zpráv na sociálních médiích a jejich téměř okamžitým zanesením do interaktivní mapy. Tyto mapy a

---

¹⁰ Tyto systémy vychází z předpokladu známého i u dalších SVV. V případě hurikánů nebo jiných přírodních katastrof podle zkušeností úředníků zodpovědných za evakuaci lidí nereagují na obecná hlášení o blížící se katastrofě, pokud to není formulováno od jejich místních zastupitelů nebo jiných lidí, které znají a ke kterým mají důvěru. (Silver 2012: 138)

zprávy jsou poté přejímány agenturami OSN či dalšími aktéry, kteří mohou na místě zasáhnout. Tato generace se explicitně snaží o vertikální propojení systému včasného varování a systému včasné reakce, neboť na rozdíl od předchozích generací rezignuje na snahu o vyhodnocování velkého množství dat vedoucí k analytickým výsledkům a namísto toho se snaží o „posílení ohrožených jednotlivců a komunit“, aby mohli včas a adekvátně zabránit vypuknutí násilí. (Meier 2009)

Efektivnost nasazení Stand By Task Force ukazují nejen pozitivně hodnocené praktické výsledky, ale zejména jeho rostoucí využívání vládními i mezivládními organizacemi. Po prvotním pilotním nasazení SBTF po zemětřesení na Haiti v roce 2009 byla do konce roku 2013 tato platforma využita v téměř třech desítkách případů. Vedle simulací mapovala v reálném čase např. povolební násilí v Keni a DRC či následky přírodních katastrof pro Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí OSN, Světovou zdravotnickou organizaci, mise OSN na místě katastrof či vládní agentury USA a Kanady. (Stand By Task Force 2013)

Díky sociálním médiím je šíření informací při konfliktu nesrovnatelně rychlejší než v minulosti. Sociální média jsou schopna doplňovat ta tradiční v místech, kam se z bezpečnostních (či jiných) důvodů nemohou novináři dostat. To ukazuje Zeitzoffův výzkum konfliktu v Gaze v lednu 2009 používající pro svou analýzu jako nástroj primárně Twitter. Nebezpečí působit přímo na místě prakticky vyřadilo veškerá západní média a jediné Al-Jazeera tam měla své zástupce. Aby dostávala co nejobsáhlejší informace, zahájila Al-Jazeera sběr informací pomocí crowdsourcingu skrz platformu Ushahidi pod názvem „War on Gaza: Experimental Beta“. Skrz SMS a Twitter mohli obyvatelé Gazy podávat zprávy o tom, co ve svém okolí viděli.¹¹ Na druhou stranu ale analýza sociálních sítí obsahuje nebezpečí možné nedůvěryhodnosti takto získávaných informací. Zeitzoff upozorňuje na tzv. „Rashomon efekt“ neboli ovlivnění analýzy zpráv podle pozice jednotlivých aktérů ke sporu¹². (Zeitzoff 2011: 940)

Vzhledem k novosti fenoménu sociálních médií se i v rámci jejich výzkumu budou konkretizovat jejich další možnosti a limity. Důležité je si přitom uvědomit, že sociální média nestojí v protikladu jako výlučná alternativa k tradičním médiím, ale že se oba formáty doplňují. Zprávy jsou čím dál tím víc tvořeny výroky významných aktérů přes Twitter a

---

¹¹ Slabinou výzkumu ale bylo, že jakkoliv dobře dokázala tato platforma zaznamenávat konkrétní místa a časy útoků v Gaze, velice zaostávala v přinášení zpráv o útocích na Izrael.

¹² Název je odvozen od slavného filmu Akira Kurosawi Rashomon.

šířeny k jednotlivým epistemologickým komunitám pomocí jejich sdílení. Stejně jako u dalších kategorií a modelů sběru dat je potřeba i sociální média vnímat jako nástroj kompatibilní a doplňující další generace SVV.

Akademický výzkum tohoto fenoménu je ale značně ztížen až znemožněn jak neveřejnou povahou využívaných dat z Facebooku a omezenou dobou veřejného zobrazení zpráv z Twitteru, tak nedostupností samotných výstupů nasazení SBTf.

Následující kapitola ukáže, jak se tyto teoretické modely SVV přenesly do akademického výzkumu a praktického využívání. Představeny budou SVV využívané v akademické sféře pro výzkum a simulace blížícího se konfliktu a modely institucionální, využívané v reálném čase mezinárodními institucemi pro mapování krizových situací.

B. Typologie SVV a jejich aplikace

Klíčovým úkolem každého SVV je co nejvhodněji vybrat indikátory nestability a správně je operacionalizovat. Za dobu vývoje SVV vzniklo velké množství modelů, které lze spolu s jednotlivými autory typologicky rozlišit podle základních přístupů ke sběru a vyhodnocení dat.

Nejdetailejší rozlišení modelů podle toho, jaké instituce je využívají, provedli Wulf a Debiel: 1) prediktivní modely (např. model rebelie ve vztahu k chamtivosti z dílny Světové banky), 2) desítky institucí, které hodnotí rizika a schopnosti států (např. globální a subsaharský model organizace Political Instability Task Force), 3) kolem dvaceti projektů, které se snaží integrovat hodnocení do modelů včasné reakce (např. Fragile States Index), 4) soukromé firmy, nevládní organizace a vládní agentury pracující s investigativními případovými studii (např. the Country Indicators for Foreign Policy Carletonske Univerzity), 5) zpravodajské informace pro včasné varování (např. Crisis Watch organizovaná International Crisis Group). (Wulf – Debiel 2009: 6)

V podobném duchu postupují i Barton a von Hippel, kteří člení třicet popsaných typů modelů predikce konfliktů a nestability do čtyř skupin podle místa jejich vzniku: a) modely národních

vlád; b) mezinárodních a regionálních organizací; c) akademické, nevládní a think-tankové a d) soukromé. (Barton - von Hippel 2008: 4)

Rostoucí počet studií se v posledních letech zaměřuje na specializované aspekty SVV. Weidmann a Ward vyvinuli časoprostorový regresivní model při aplikaci na události bosenské války. Jejich hlavním inovativním přínosem je zapojení rozměru prostoru do analýz předpovídajících krize v následujících měsících. Zároveň tím také poukazují na potenciál využití tohoto aspektu pro modely okamžitého předvídání krizí a jejich řešení. (Weidmann-Ward 2010: 899)

Stejně jako geografická lokace je důležité i časové určení, pomocí kterého jsou databáze vytvářeny a tříděny buď po měsících (např. Brandt – Colaresi - Freeman 2008), nebo dnech (např. Jaeger - Paserman 2006). Takto dlouhodobě pozorovaný data se přirozeně nehodí na zachycení dynamiky rychle rostoucího napětí či propukajícího konfliktu. Právě tuto dynamiku krátkého časového intervalu se snaží vyplnit Zeitzoff ve svém modelu používajícím sociální média (především Twitter), který může data sbírat po hodinách. (Zeitzoff 2011: 939)

Komplexnější rozlišení modelů závisí na identifikaci ukazatelů zvyšujícího se napětí. Chorbadijski, Tashev a Shalamanov uvádí jako relevantní ke sledování pro SVV následující faktory: geostrategické (bezpečnostní prostředí regionu a sounáležitost k bezpečnostním komunitám), bezpečnostní (v rozšířeném pojetí bezpečnosti po vzoru kodaňské školy), hodnotové (sdílené hodnoty a instituce), politické (konzistentnost a schopnost prosadit zahraniční politiku, vnímání bezpečnostních hrozeb) a faktor veřejného mínění (legitimita a veřejná podpora vlády). (Chorbadijski –Tashev – Shalamanov 2005: 41-53)

Muneraova kritéria pro včasné varování zahrnují historické vztahy konfliktních stran, povahu vlády a pozici minorit a jejich podporovatelů zevnitř i z vnějšku země, ochotu k jednání obou stran, možnost dosáhnout své pozice silou, ekonomickou situaci, přítomnost motivace v podobě možného vstupu do mezinárodní organizace a rozbušky možného konfliktu. (Munera 1994: 96)

Krain ve svém modelu předpovídání genocidy jmenuje následující faktory, které vedly k vypuknutí genocid mezi lety 1948 – 1982: koncentrace politické moci, probíhající války, ústavní změny, dekolonizace a etnická frakcionalizace. (Krain 1997) Harffová udává typ režimu, ideologickou orientaci a etnickou příslušnost vládních elit, předchodí genocidy a

otevřenost trhu. (Harff 2003) Wayman a Tago se domnívají, že minulé občanské války a převraty jsou nejspolehlivějším ukazatelem nadcházejících masakrů. (Wayman – Tago 2010) Jedině Colaresi a Carey mezi tyto faktory započítávají také vojenské schopnosti státu a argumentují, že ve státech s neomezenou exekutivou platí, že čím větší a schopnější má armádu, tím horších se dopouští masakrů, a naopak ve státech s omezenou exekutivou pomáhají udržovat mír. (Colaresi - Carey 2008) Pilster et al k tomu dodávají, že čím větší počet nezávislých polovojenských a armádních organizací ve státě působí, tím pravděpodobnější je vypuknutí konfliktu. (Pilster – Böhmelt – Tago 2012: 18-19)

Většina z výše uvedených modelů jsou kvalitativní povahy na velmi obecné (často globální) úrovni. Jejich výsledkem je často shrnutí jevů, které byly přítomny u minulých vnitrostátních konfliktů, a konstatování, že ve více případech převážil jeden nad ostatními. Predikativní zaměření je v tomto ohledu relativně slabé, neboť pro svou obecnou povahu nebere v potaz specifika jednotlivých oblastí a konfliktů. Predikativní úspěšnost je ale velmi diskutabilní i u kvantitativních statistických modelů, kterým je v rámci SVV věnována tradičně větší pozornost.

Například články Fearona a Laitina „*Ethnicity, insurgency, and civil war*“ (Fearon - Laitin 2003) a Colliera a Hoefflerové „*Greed and grievance in civil war*“ (Collier - Hoeffler 2004) se snažily o zjištění hlavních příčin většiny občanských válek za pomoci identifikace statisticky významných proměnných. Závěrem jejich výzkumu bylo, že se jedná o ekonomické (Fearon a Laitin), resp. identitární důvody (Collier a Hoefflerová). Ward et al. ale dokazují, že predikativní schopnosti těchto studií jsou velmi slabé. Hlavním argumentem Wardova týmu je, že statistické souvislosti mají v těchto případech málo co do činění se skutečným světem a oproti statistice argumentují ve prospěch heuristické analýzy, která dokáže zachytit nevyčíslitelné kvalitativní faktory. Tvrdí, že za touto neschopností statistické predikce mohou být tři důvody: špatná specifikace modelů, příliš vysoké rozlišení (státní měřítko, zatímco většina konfliktů vychází z regionálních konfliktů) a nevhodný rozvrh výzkumu. (Ward-Greenhill-Bakke 2010: 365)

Úspěšnější byla v tomto ohledu Barbara Harffová, která využila k předpovídání genocid a politicid¹³ procedurální a strukturální model, který byl schopen rozlišovat konflikty vedoucí k těmto katastrofám s 74% přesností. (Harff 2003: 57) Stejně jako u ní, ani další predikce soustředující se na etnické konflikty již nepracují pouze s údaji na úrovni státu, ale berou

---

¹³ Systematický pokus o vyhlazení určité skupiny obyvatelstva na základě jejich politického přesvědčení nebo příslušnosti k politické skupině.

v potaz i substátní ukazatele (viz Gurr - Moore 1997, Gurr 1998, Moore - Gurr 1998). Gurr a Moore (Moore – Gurr 1997) vytvořili model regresivní analýzy, díky kterému identifikují etnické skupiny s největším stupněm ohrožení. Na obecnější úrovni byly tyto modely poté použity pro vytvoření ukazatelů celkové politické nestability (viz Bond et al. 1997, Jenkins - Bond 2001, O'Brien 2002). (Poe – Rost – Carey 2006: 488)

Kombinaci marketingového a bezpečnostního systému vytvořili Jensen a Young s modelem, který bere v potaz faktory, na základě kterých je vyhodnocováno riziko z perspektivy investorů. (Jensen – Young 2008: 528) Hlavním ukazatelem je pro ně hodnota pojistných premií v odvětví komerčního pojišťování na následujících patnáct let. Jedněmi z hlavních indikátorů je fakt, jestli je daná země bohatá či nikoliv a úroveň demokracie. Zajímavým zjištěním oproti většině literatury občanských válek je, že na vypuknutí konfliktu nemají vliv zásoby přírodních zdrojů. (Jensen – Young 2008: 541) Vzhledem k tomu, že hodnota pojistných premií ale vychází z předchozích analýz jednotlivých finančních ústavů poskytující tyto záruky, se pro akademické účely nejedná o perspektivní směr. Nejenže se takto lze dostat jen k sekundárním datům, které již prošly filtrem a vyhodnocením toho, jak velké riziko v dané oblasti hrozí. Detailnější popisy rizik v podnikání v zahraničí především nejsou poskytovány zdarma, takže informace, ke kterým se lze z otevřených zdrojů dostat, jsou většinou pouhým shrnutím původní placené analýzy.

Institucionální modely

Nejrozvinutějšími systémy včasného varování disponují africké mezinárodní vládní organizace ECOWAS (Hospodářské společenství západoafrických států) a IGAD (Mezivládní úřad pro rozvoj), konkrétně v podobě systému ECOWARN a CEWARN. Vzhledem k analyzovanému případu – malijskému konfliktu, a také k výše zmíněnému faktu, že africké SVV jsou v současné době pravděpodobně těmi nejpokročilejšími používanými, se v následující části práce budu podrobněji zabývat právě jimi. Nyheim uvádí výčet 15 existujících institucí, které se systematicky věnují analýze a vývoji SVV, z nichž sedm se nachází a explicitně věnuje situaci v Africe. Přehledně je zachycuje následující tabulka. (Nyheim 2009: 2)

Governmental, Inter-Governmental, and Non-Governmental Early Warning Systems		
<i>Governmental Early Warning Systems</i>	<i>Inter-Governmental Early Warning Systems</i>	<i>Non-Governmental Early Warning Systems</i>
Secrétariat Général de la Défense Nationale (France): Système d'Alerte Précoce (SAP)	United Nations: - OCHA – Early Warning Unit; Humanitarian Situation Room (Colombia) - UNDP – Country-level early warning systems in Ghana, Kenya, Ukraine (Crimea), Bolivia (PAPEP), Balkans, Kyrgyzstan	FEWER-Eurasia (Russia): FEWER Eurasia Network ISS (South Africa): African Security Analysis Programme (ASAP)
German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ): Crisis Early Warning System	EU: EU Watch List	FEWER-Africa (Kenya): Ituri Watch (Democratic Republic of Congo)
	AU: Continental Early Warning System (CEWS)	Russian Academy of Sciences (Moscow): Network for Ethnological Monitoring and Early Warning (EAWRN)
United States Government: Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization and National Intelligence Council: Instability Watch List	CEEAC: Mécanisme d'Alerte Rapide pour l'Afrique Centrale (MARAC)	Foundation for Tolerance International (Kyrgyzstan): Early Warning for Violence Prevention Project
	ECOWAS: ECOWAS Early Warning and Early Response Network (ECOWARN)	Crisis Group (Belgium): Crisis Watch
	IGAD: Conflict Early Warning and Response Mechanism (CEWARN)	Foundation for Coexistence (Sri Lanka): Program on Human Security and Co-Existence
	OSCE: Centre for Conflict Prevention	West Africa Network for Peacebuilding (Ghana): Early Warning and Response Network (WARN)

Tabulka 1. Institucionální SVV. Zdroj: Nyheim 2009: 2

V Africe hrají z hlediska SVV i SVR klíčovou roli aktivity regionálních organizací, které mají oporu v kapitole VIII Charty OSN (článek 52.1 a 52.2). (Wulf – Debiel 2009: 12) Africké regionální organizace se oficiálně k SVV silně hlásí. Na druhou stranu jsou tyto systémy stále nedostatečně vybaveny co do personálu a financí. Jedním z omezení jsou také nedostatečně rozvinuté podmínky uvnitř sledované země k provádění SVV – loajalita k nedemokratickému státu může komplikovat snahy o reportování o porušování lidských práv. Některé vlády se totiž přímo snaží o to, aby se o jejich přestupcích v tomto ohledu včas neinformovalo. (Ibid.: 27)

Africká Unie (AU) jako co do členské základy nejširší, celokontinentální¹⁴ organizace, zahájila vlastní projekt SVV v roce 2002 pod názvem Continental Early Warning System. Skládá se ze dvou částí: Pozorovací tým (The Situation Room) a Rada pro mír a bezpečnost (Peace and Security Council). Pozorovací a monitorovací tým ve vedení AU a analogické týmy na subregionální úrovni jsou v podstatě adaptací SVV Evropské Unie¹⁵. Hlavním nástrojem jsou zprávy z veřejně dostupných zdrojů. Na jejich základě pak vydává rozhodnutí Rada pro mír a bezpečnost, která může na místo konfliktu vyslat African Standby Forces. V současné době ale není celý systém příliš funkční a akceschopný. (Ibid.: 15-16)

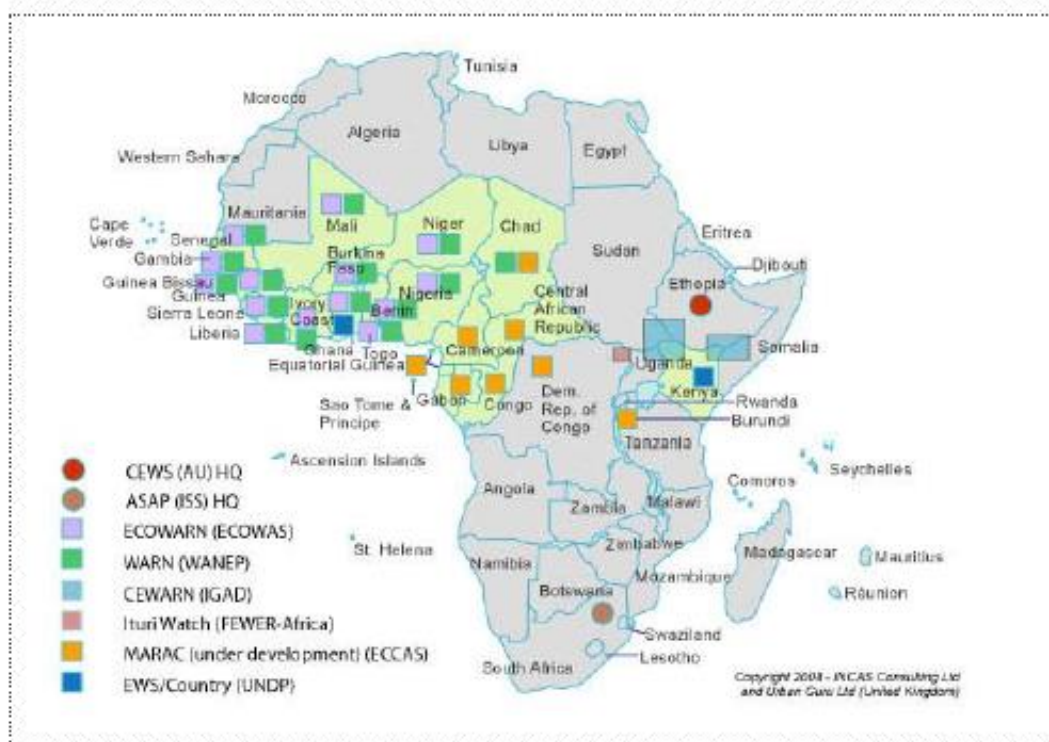
ECOWAS ustavilo svůj SVV ECOWARN v dokumentu *Protocol on Democracy and Good Governance*. Bylo vytvořeno Pozorovací a monitorovací centrum (Observation and Monitoring Centre) v centrále organizace v Abuji s jednotkami na subregionální úrovni. West African Network for Peacebuilding, nevládní organizace v Ghaně, prakticky zásobuje ECOWARN sběrem dat a analýzami. (Ibid.: 17) Ty ale bohužel v době psaní této práce nejsou zveřejňované.

IGAD vytvořil CEWARN pro pozorování Afrického Rohu. Původně se soustředil jen na dva pastevecké konflikty (jeden na pomezí Etiopie, Keni, Ugandy a Súdánu a druhý na pomezí Keni, Etiopie a Somálska) s cílem reportovat o všech konfliktech týkajících se lidské bezpečnosti. Operačně má k dispozici tým pozorovatelů v terénu, koordinátory v zemích a výzkumné instituty. Celkem využívá 52 sociopolitických indikátorů. Podle hodnocení IGADu je CEWARN nejrozvinutější SVV sbírající data v Africe, jelikož se mu daří upozorňovat na dříve nepozorované oblasti konfliktu a pomáhá koordinovat snahy vlád při prosazování opatření ke zklidnění situace. (Ibid.: 19)

---

¹⁴ Patří sem všechny mezinárodně uznané státy mimo Maroko.

¹⁵ Viz Chivvis 2010

Mapa 1. Institucionální SVV v Africe. Zdroj: Nyheim 2009: 2

Výše uvedený výčet akademických i institucionálních modelů SVV jasně potvrzuje postřeh Wulfa a Debiela, že jsme od poloviny nultých let svědky inflace modelů sběru dat. Spolu s nimi lze proto doporučit, aby se další projekty soustředily především na konsolidaci a sjednocení existujících přístupů navzdory vzájemné konkurenci a odlišnostem. (Wulf – Debiel 2009: 29-30) V následující podkapitole se proto rigorózní práce bude snažit ukázat základní metodologické přístupy k SVV, ze kterých vychází většina akademických i institucionálních modelů.

C. Metodologické základy SVV

Klasifikaci modelů podle jejich metodologického přístupu k vyhodnocování dat vypracovali ve velmi srozumitelné podobě Versteegenová a Marshall. Versteegenová ukazuje čtyři ideální modely, pod které zahrnuje veškeré typy SVV: 1) korelační modely s důrazem na strukturální faktory, 2) sekvenční modely zaměřené na odhalení spouštěčů a urychlovačů krizí, 3) konjunkturální modely zkoumající scénáře eskalace a kombinace faktorů, které vedou k vypuknutí konfliktu a 4) responzivní modely snažící se identifikovat příležitosti k zásahu při krizových situacích. (Versteegen 1999: 5-6)

Marshall pak rozlišuje tři typy SVV v novém století: 1) závislé a kauzální modely vyvozující z empirické evidence kauzální vztah mezi nezávislými proměnnými a konfliktem či nestabilitou, 2) prediktivní modely snažící se předpovědět konflikt v rozmezí jednoho až pěti let pomocí kombinování strukturálních a událostních informací a 3) obecné modely hrozeb a schopností (risk and capacity) klasifikující země od slabých po silné vycházejí z předpokladu vztahu mezi slabostí státu, společenských problémů, politického konfliktu a nízké efektivity vládnutí. (Marshall 2008: 9-11).

Dva základní proudy všech modelů lze vidět v již zmiňovaném dichotomickém rozdělení na strukturálně událostně založené modely. Dále lze elementárně rozlišovat mezi modely kvalitativními a kvantitativními. Jak se ukáže níže, toto dvojí dělení je vzájemně kombinovatelné a jednotlivé modely se dále odlišují zpřesňujícími kritérii.

Kvalitativně založené systémy využívají zprávy analytiků působících v pozorované zemi nebo terénní výzkumy, aby dosáhly co nejvěrnějšího obrazu situace ve sledovaném místě. Často jsou využívány tzv. pozorovacími organizacemi jako je Amnesty International, Human Rights Watch nebo International Crisis Group. (Lundin 2004: 9) Tato metodika je ze své povahy závislá na osobnosti experta a tedy subjektivnější než kvantitativní modely, kterým je proto v literatuře SVV věnováno mnohem více pozornosti.

Kvantitativní modely vyhodnocující velké množství dat lze podle Gurra a Daviese rozdělit do tří základních analytických přístupů: strukturální modely, procesní či „urychlovací“ modely a analýzy vzorů. (Davies - Gurr 1998) Procesní modely se chápou cestu ke konfliktu jako proces, který se vyznačuje několika fázemi, které lze od sebe odlišit a tedy i pozorovat

rostoucí tendenci k vypuknutí konfliktu. Podle průkopnice těchto modelů Barbary Harffové lze v konfliktech sledovat jednotlivé fáze napětí, mezi kterými dochází k pohybu díky tzv. akceleratorům/urychlovačům či naopak de-akceleratorům/zpomalovačům krize. Tyto akcelerátory je ale nutné odlišit od samotných spouštěčů krizí – Harffová používá analogii, že zatímco spouštěč krize je jako vhození zapálené sirky na hromadu dřeva, akcelerator je představován benzinem, kterým je tato hromada politá a díky kterému se okamžitě vznítí. (Harff 1998: 72-73)

Pozornost strukturálních modelů se upíná na monitoring a analýzu strukturálních faktorů, které vedou ke krizím. Za pomoci porovnávání vybraných strukturálních faktorů v minulých konfliktech se snaží identifikovat ty podmínky a kontexty, které konfliktu zapříčiňují. Někteří autoři řadí mezi strukturální SVV i modely používající metodu rozpoznávání vzorů - například Brecke 1998 či O'Brien 2002. O'Brien řadí jednotlivé metodologické vzory podle algoritmu FASE (fuzzy analysis of statistical evidence). FASE se snaží kombinací statistiky, teorie možnosti (possibility theory) a fuzzy logiky identifikovat strukturální faktory, které podmiňovaly nestabilitu v minulosti. Z toho následně vyvozuje implikace pro budoucnost, což se mu daří s úspěšností mezi 66 % a 90 % v závislosti na pozorované oblasti. (O'Brien 2002: 806) Častější jsou modely, které používají prostou metodu nejmenších čtverců (např. Gurr - Moore 1997) nebo analýzu logitových funkcí (např. Harff 2003). (Poe – Rost – Carey 2006: 489)

Fakt, že se takto mísí přístupy vytyčené Daviesem a Gurrem, může být na první pohled matoucí. Dobře ale ilustruje nejednotnost definic a metodologií používaných různými autory. Jakékoliv schematizující popisy často narážejí na podobný problém, protože spolu s technologickým vývojem a aplikací SVV se jednotlivé kategorie mění, slučují a přelévají. V průběhu nultých let proto začalo být odmítáno rigidní rozdělování analytických aparátů strukturálních a událostních proměnných a naopak sílily tendence je v rámci SVV propojovat. Rostoucí počet autorů zabývajících se logistickými regresivními modely upozorňuje na omezené vysvětlující a prediktivní možnosti samotných strukturálních faktorů a navrhuje současně s nimi sledovat také tzv. spouštěcí proměnné. (Tikuissis – Carment - Samy 2012: 413)

V reakci na tuto kritiku začaly být rozvíjeny programy systematicky shromažďující a vyhodnocující množství událostních dat, ať už analýzou mediálních zdrojů nebo expertním posudkem na danou oblast. (Lundin 2004: 10). Jejich výhoda tkví mimo jiné v tom, že mohou

potvrdit či zvýraznit trendy, které se nacházejí v datech strukturálních, zasadit je do kontextu a ukázat je ve větším rozlišení. (Tikuisis-Carment-Samy 2012: 414)

Za účelem nalezení modelu, který by to dokázal, začali Philip Schrodtr a Deborah Gerner pracovat na strojovém kódování, které by ze zpráv bylo schopné vybrat smysluplný obsah v rámci projektu Kansas Events Data System (KEDS), který z anglicky psaných médií generuje relevantní data o politických událostech týkající se Blízkého východu, Balkánu a západní Afriky. (Viz Schrodtr - Gerner 1997, Schrodtr - Gerner 1998, Schrodtr 2000). V této oblasti se automaticky kódované počítačové algoritmy vyvíjejí velkou rychlostí kupředu, jak dokazují modely Russela a Clarka či týmu okolo Bonda. (viz Bond et al. 2003, Russell - Clark 2009) Dalšími hojně používanými modely na analýzu tradičních médií jsou The Global Event-Data System (Davies 1998) či Global Database of Events, Language and Tone. Tento projekt Leetaru a Schrodtra se snaží na základě klasifikace zpráv podle vybraných klíčových slov určovat v rámci dostupných psaných dat na internetu nejen obsah a lokaci, ale i tón projevu. (Leetaru-Schrodtr 2013)

Aby odpovídaly používané modely jednotlivým společnostem a kulturám, obsahovaly v sobě další projekty již kromě automatických kódovacích strojů také kódování lidské. Příkladem může být Early Recognition of Tensions and Fact Finding (FAST, dříve Swisspeace Institute), který používá zmíněné Bondovy algoritmy. Později byl tento model použit pro komerční účely v rámci Virtual Research Associates ve spolupráci s Protocol for the Assessment of Nonviolent Direct Action (PANDA). (Tikuisis-Carment-Samy 2012: 414)

Data pro strojově kódované aplikace zároveň musí být sbírána dostatečně dlouho a systematicky, aby dávala smysl. Samotná data nemohou poskytnout kontext, ve kterém se dějí, a tím pádem ani poukázat na základní příčiny konfliktu. Spolu se strukturálními faktory je potřeba ukázat, jaké události jsou indikátory konfliktu, i kdyby to mělo být učiněno ex post facto pro účely budoucího užití. (Schrodtr 2006) Explicitní propojení strukturálních a událostních faktorů v rámci předvídání konfliktů se pokusila poprvé učinit práce týmu Tikuisise se svým modelem „zájmových krizí“, který má za cíl zdůraznit ty krizové události, které mají pro celkovou situaci největší význam. (Tikuisis-Carment-Samy 2012: 415)

Správné propojení strukturálních a událostních dat na kvalitativní i kvantitativní bázi v rámci jednoho systému by teoreticky mělo umožnit naplnění v úvodu této kapitoly zmíněného klíčového předpokladu úspěšných predikcí, tedy rozeznání signálu od šumu. Proto v posledních letech dochází k čím dál silnějšímu propojení různých metodologických postupů, které se jednak snaží více zohledňovat přístupnost systémů pro dotčené obyvatelstvo

na lokální úrovni (což je především případ systémů třetí generace) a jednak různorodosti pozorovaných krizí. V následující části představená vlastní metodologie této práce vychází právě z těchto principů.

D. Metodologie rigorózní práce

Systémy včasného varování by měly být schopny upozornit na narůstající napětí, které má potenciál přerůst ve vypuknutí konfliktu. Primární výzkumnou snahou každého takového systému je identifikace faktorů, jejichž proměna odráží zvýšení či snížení napětí vedoucího k potenciálnímu konfliktu. Pokud dochází ke zhoršování bezpečnostní situace, mělo by se to promítnout na pozorovaných hodnotách.

Hlavní výzkumná část této práce je postavena na analýze propojující strukturální a událostní faktory. Strukturální faktory, s jejichž pomocí bude analyzována dynamika malijského konfliktu, zde nebudou využity jako součást samotného výzkumu SVV. Budou zde mít roli výchozího bodu, díky kterému bude možné identifikovat rizikové ukazatele, na jejichž rostoucí přítomnost by se měl systém včasného varování soustředit.

i. Sekuritizace – diskurzivní analýza

První část třetí kapitoly této práce má za cíl ukázat, o jakých tématech a jakým způsobem referovala mezinárodní média o situaci v severním Mali. Proto bude provedena diskurzivní analýza všech mediálních výstupů týkajících se problematiky na severu Mali v období od začátku roku 2011 do vypuknutí povstání v lednu 2012. Zvláštní důraz bude kladen na období posledních šesti měsíců před konfliktem, kdy docházelo k nárůstu aktivit ozbrojených skupin na severu země v důsledku masivního návratu tuarežských bojovníků z Libye.

Ke konceptualizaci hrozeb artikulovaných v mediálním diskurzu se jako nejvhodnější nabízí teorie sekuritizace kodaňské školy bezpečnostních studií, neboť je postavena právě na veřejně artikulovaných prohlášeních o vývoji jednotlivých bezpečnostních rizik a problémů.

Teorie sekuritizace kodaňské školy byla vytvořena v reakci na novou geopolitickou situaci a povahu konfliktů a bezpečnostních hrozeb spjaté s koncem studené války. Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde v roce 1998 v knize *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu* ukázali, že studium mezinárodní bezpečnosti se nemůže obejít bez zahrnutí nových typů hrozeb (které klasifikují do tzv. sektorů bezpečnosti) a nově reflektovaných ohrožených entit (referenčních objektů). V dikci bezpečnostních studií se tento přístup označuje za rozšiřování a prohlubování konceptu bezpečnosti.

Oproti realistické škole mezinárodních vztahů, která uznává jako relevantní pouze ohrožení vojenského či politického charakteru, zdůrazňují autoři kodaňské školy tři další sektory, ze kterých mohou pramenit hrozby: ekonomický, společenský (či sociální) a environmentální. Sektory jako takové definují jako „náhledy na mezinárodní systém, který staví do popředí jeden konkrétní aspekt vztahů a interakcí mezi veškerými jeho jednotkami“ (Buzan- Waever – de Wilde 2005: 38). Důležité je uvést, že se zde jedná pouze o hrozby, které z perspektivy zúčastněných aktérů ohrožují určitý subjekt přímo existenčně a proto „vyžadují mimořádný zákrok či zvláštní opatření, a následně pozitivní přijetí této definice ze strany významné části publika“ (Ibid.). Zajištění bezpečnosti z povahy rozdílnosti jednotlivých sektorů vyžadují vždy specifická řešení (Ibid.).

Sekuritizaci vnímají Barry Buzan společně s Olem Wæverem a Jaapem de Wilde jako intersubjektivní proces v podobě řečového aktu, kterým se z politického tématu stává bezpečnostní hrozba. Sekuritizované téma „je chápáno jako existenční hrozba, jež si žádá mimořádná opatření a ospravedlňuje konání vybočující ze standardních mantinelů politických procedur“. (Buzan- Waever – de Wilde 2005: 34) Jinými slovy, jde o natolik závažný problém, že běžné normy (ať už zákonné, morální či jiné) pro řešení jsou nahrazeny takovými nástroji, které by byly v jiných případech nepřijatelné – například ozbrojeným bojem. Důležitou rekonceptualizací bezpečnosti u kodaňské školy je důraz na to, že se nejedná o hrozby objektivní, ale intersubjektivně pojímané. Daná bezpečnostní hrozba tedy nemusí objektivně vůbec existovat; je konstruovaná v diskurzu a hrozbou se stává v momentě, kdy se jako taková jeví relevantnímu publiku. (Ibid.: 35)

Proces sekuritizace, během kterého se z běžně diskutovaného, politizovaného, tématu stává bezpečnostní hrozba, spočívá v posunu rétoriky spatřující řešení běžnými politickými

prostředky k volání po využití výjimečných prostředků. Slovy Buzana a spol., sekuritizované téma „je chápáno jako existenční hrozba, jež si žádá mimořádná opatření a ospravedlňuje konání vybočující ze standardních mantinelů politických procedur“ (Ibid.: 34). K procesu sekuritizace dochází v rámci řečového aktu, kdy aktéři sekuritizace prohlásí určité referenční objekty za existenčně ohrožené a vyžadují použití mimořádných prostředků na jejich ochranu. (Ibid.: 48) K plnohodnotné sekuritizaci dochází nicméně až momentě, kdy je tento řečový akt akceptován relevantním publikem. Velmi inovativním přínosem kodaňské školy je konceptualizace hrozeb jako nikoliv objektivních, nýbrž intersubjektivně vnímaných. Při alarmování veřejnosti je irelevantní, zda daná bezpečnostní hrozba skutečně existuje; podstatné je, zda je takovéto označení diskutovaného tématu přijato publikem, na které je namířeno. (Ibid.: 34-36)

Buzan, Waever a de Wilde v rámci procesu sekuritizace rozlišují tři typy aktérů: referenční objekty, aktéry sekuritizace a funkcionální aktéry. Proces sekuritizace je iniciován aktéry sekuritizace, kteří nějakou entitu (referenční objekt) označí za existenciálně ohroženou. Funkcionální aktéři již zahájenou sekuritizaci významně ovlivňují svým jednáním.¹⁶ (Ibid.: 48-49)

Lze oprávněně předpokládat, že právě skrz nejrespektovanější sdělovací prostředky by mělo nejnáze dojít k úspěšné sekuritizaci, tedy k přijetí diskurzu relevantním publikem. Sekuritizačním aktérem jsou v tomto případě mezinárodní média, relevantním publikem světová veřejnost obecně, ale především klíčoví světoví hráči na mezinárodněpolitické scéně (jak státy, tak mezinárodní i regionální organizace), kteří mají po přijetí tohoto diskurzu potenciál k provedení včasné reakce za použití mimořádných prostředků (např. vojenská intervence, ekonomické sankce atd.).

Aby mohla být hrozba v praxi úspěšně odvrácena, muselo by dojít jednak k uvědomění si reality problému a jednak k včasné reakci na něj, neboli jinými slovy by musely úspěšně fungovat jak SVV tak SVR. Protože SVR (skrz které dochází k přijetí diskurzu a náležité reakci) nejsou předmětem této práce, bude pro účely analýzy funkčnosti SVV v prekonfliktním stadiu pozornost věnována pouze sekuritizačním aktům prezentovaným mezinárodními médii, aniž by byla hodnocena jejich úspěšnost.

---

¹⁶ Například tím, že způsobují nebo přispívají k danému existenčnímu ohrožení.

Rostoucí přítomnost faktorů ohrožujících stabilitu země v médiích ukazuje, jak jsou konkrétní hrozby reflektovány. Aplikace teorie sekuritizace je tedy vhodná přesně pro analýzu, která se snaží sledovat a hodnotit zvyšující se frekvenci zpravodajství o s napětím souvisejících tématech v diskurzu mezinárodních médií. Pokud by v nich bylo možné vyzorovat měnící se bezpečnostní situaci, bude zároveň možné určit i sekuritizovaná témata, která vedla ke konfliktu.

Kvalitativní diskurzivní analýza mediálních zpráv by měla ukázat, zda témata související s vypuknutím konfliktu byla sekuritizována, neboli zda o nich bylo hovořeno na mediální scéně jako o hrozbě, proti níž je potřeba použít mimořádných prostředků. Analogicky by tomu pak měly odpovídat i výstupy kvantitativního sčítání růstu či poklesu počtu klíčových slov souvisejících s důvody vypuknutí konfliktu.

ii. Obsahová analýza

Druhá část třetí kapitoly předvede hlavní cíl této práce – funkčnost vytvořeného modelu SVV, který využívá originální obsahové analýzy inspirované výše představenými událostně založené strojově kódovanými modely SVV. V následující podkapitole bude detailně popsána metodologie vytvořeného modelu.

Obsahová analýza

Zatímco diskurzivní analýza „zkoumá proces, kterým se významy a jednotlivé kategorie sociálního světa utváří, jakým způsobem člověk svět kategorizuje“, analýza obsahová počítá s neměnnou významovou strukturou. (Beneš 2008: 98)

Základní definicí obsahové analýzy (content analysis) je, že „zkoumá obsah sdělení pomocí počítání výskytu klíčových slov odpovídajících určité kategorizaci textu.“ Předem definovaný kódovací systém přisuzuje jednotlivým slovům (či širším jednotkám jako slovním spojením či větám) význam (či kategorii) v závislosti na zkoumaném tématu. (Ibid.)

Obsahovou analýzu je možné chápat i v jejím původním využití na sociopsychologické studii v šedesátých letech jako techniku, která umožňuje vyvozovat závěry ze zkoumaných textových dat tím, že systematicky a objektivně identifikuje pozorovaná témata a kategorie. Pro správné vyhodnocení zkoumání by měla obsahovat tři základní atributy: objektivitu,

systematičnost a obecnost. (Holsti 1968: 601) Důvodem jejího využívání bývaly především případy, kdy bylo kvůli časové a geografické vzdálenosti problematické přímé spojení s aktéry, jejichž pozice se zkoumaly. Bývala proto označována jako metoda „poslední záchrany“ daného výzkumu. (Holsti 1968: 603)

Dnes se obsahová analýza zabývá studiem mnoha oblastí od přepsaných rozhovorů přes tištěná a elektronická média po publikace obchodní povahy. Základními metodologickými kroky je vyvinutí kódovacího mechanismu s určenými kategoriemi (či proměnnými), výběr a shromáždění dat a posouzení věrohodnosti vytvořeného systému. Po ověření prvotního vzorce jsou přiřazeny jednotlivým kategoriím hodnoty a je provedena analýza za pomoci softwarového programu. (Molleda – Laskin 2005: 6)

Během posledního desetiletí došlo ve studiích používajících obsahové analýzy k zásadním posunům v možnostech zkoumání datových setů v souvislosti s rozvojem digitálních technologií a rostoucím významu a popularitě tzv. big data analýz. Obsahová analýza tak již nenabízí jen náhražku, ale naopak jedinečný nástroj zkoumání jak jednotlivých aktérů, tak celých společností.

Problémem spjatým s počátky tohoto trendu bývá, že publikace pracující s automaticky kódovanými vyhledávači ve většině případů doposud nemají dostatečně jasně vymezené sémantické základy svého výzkumu. V příliš velkém objemu textových dat snadno přestává být zřejmé, zda se vyhledávaná slova skutečně váží k významu či kategoriím, do kterých jsou zařazována. To je zásadní problém pro jakoukoliv obsahovou analýzu, protože v případě, kdy není možné potvrdit příslušnost daného výrazu výlučně do požadovaného kontextu, přestává být takovýto výzkum relevantní. Veškerá platnost a spolehlivost přiřazování výrazů ke kategoriím (nebo jinými slovy jejich kódování) závisí na jasném rozlišení, co je relevantní a co ne. (Kutter – Kantner 2012: 6-7)

Následující popis modelu vytvořeného s přihlédnutím ke specifickým parametrům zkoumaného případu konfliktu v Mali bude proto zahrnovat i detailní vysvětlení způsobu sběru a výběru pozorovaných dat.

Vlastní model SVV

Hlavní část práce zodpoví na výzkumnou otázku tím, že ověří funkčnost vytvořeného modelu SVV postaveného na obsahové analýze mezinárodních médií v pozorovaném období od srpna 2011 do 17. ledna 2012, během kterého došlo k nárůstu aktivit ozbrojených skupin na severu

Mali, které nakonec vedly k povstání proti vládě. Model SVV vytvořený pro rigorózní práci ukazuje vývoj diskurzu vybraných témat na základě výskytu článků obsahujících určené klíčové výrazy. Je založen na pozorování událostních faktorů pomocí strojově kódovaného algoritmu, který vyhodnocuje četnost článků obsahujících klíčové výrazy spjaté s možným vypuknutím konfliktu mezi centrální vládou v Bamaku a obyvatelstvem severního Mali.

Deklarovaným přínosem této práce by mělo být konceptualizovat mezinárodní média jakožto nástroje SVV a vyhodnotit použitelnost tohoto modelu pro případy vnitrostátního konfliktu na zkoumaném případě malijského povstání. Vzhledem k tomu, že na žádném modelu nepanuje konsensus co do jeho predikativních schopností, by měl být přínos tohoto výzkumu o to větší. Jednoznačně totiž ukáže, zda jsou mezinárodní média pro takovýto typ analýzy využitelná. Zde vytvořený model má proto sloužit jako základní ověření, zda lze mezinárodní média jako taková používat pro kvantitativní predikativní modely v rámci výzkumu nestability. Jeho detailní podoba a postup vytváření vychází z metodologie nejznámějších a nejúspěšnějších modelů v akademické literatuře.

V terminologii Daviese a Gurra by se ten zde předložený zařadil mezi procesní či „urychlovací“ modely, které se oproti modelům strukturálním a analýzy vzorů věnují krátkodobé časové periodě, u které pozorují rostoucí tendenci ke konfliktu. (Davies - Gurr 1998) Konkrétní aplikaci tohoto typu předvedla Barbara Harffová, která sledovala akcelerátory neboli urychlovače a de-akcelerátory neboli zpomalovače jednotlivých fází napětí. (Harff 1998: 72-73) Suzanne Verstegenová ten samý postup uvádí pod názvem sekvenční modely, které mají odhalit jak urychlovače, tak spouštěče krizí.¹⁷ (Verstegen 1999: 5-6)

Propojení modelu SVV se strukturální analýzou konfliktů posledních desetiletí a diskurzivní analýzou pozorovaných mezinárodních médií do celku jedné práce navazuje na trend nultých let, odkdy dochází ke stále silnějšímu využívání kombinace strukturálních a událostních dat, a to často právě doplněním mediální analýzy o do hloubky rozpracovanými poznatky expertů na konkrétní regiony. Důležité je zde připomenout poznámku Schrodta, že data zvláště pro strojově kódované systémy musí být v souvislosti s principy obsahové analýzy systematizována a sbírána dostatečně dlouho. Zároveň musí být i kontextualizována, neboť sama o sobě nemohou a priori ukázat, která témata jsou relevantní a jaké indikátory jsou

---

¹⁷ Toto rozlišení je blíže možno vysvětlit výše uvedenou metaforou Harffové, že spouštěče představují pomyslnou jiskru, od které se vznítí pro krizi připravený materiál, který se do této fáze dostal postupným přidáváním urychlovačů vypuknutí konfliktu. (Harff 1998: 73)

plausibilní pro vyhodnocování schopnosti predikce konfliktu. (Schrodt 2006) Nesporný přínos tohoto postupu je vidět na možnosti rychlého zdůraznění opakujících se trendů, které byly identifikovány v širším kontextu kvalitativními analýzami. (viz Tikuisis – Carment - Samy 2012: 413-414, Lundin 2004: 10)

Sběr dat

SVV existují jako etablovaná forma analytických produktů přibližně od poloviny devadesátých let. Od té doby prošly výše představeným zásadním vývojem díky velké pozornosti mezinárodního společenství na vnitrostátní konflikty, jejichž škody by včasná predikce a intervence.

Jak bylo ukázáno v kapitole o generacích SVV, pozorovat a analyzovat lze tři základní mediální oblasti – mezinárodní, domácí a sociální média. V této práci vytvořený model SVV bude používat jako datovou základnu mezinárodní média, neboť oproti dvěma novějším generacím poskytuje důležitou a dostupnou půdu pro otestování algoritmů SVV založených na obsahové analýze.

Vzhledem k povaze zkoumaného konfliktu v Mali se práce soustřeďuje na mezinárodní média, protože jsou v mnoha ohledech jediným svobodným zdrojem informací z pozorované oblasti. Lokální nebo sociální média se často nemohou projevit kvůli omezení svobody projevu, cenzuře či jinak deformovanému veřejnému diskurzu.

Nejaktuálnějším trendem jsou rychle se vyvíjející SVV tzv. čtvrté generace, které vycházejí ze zpracovávání dat ze sociálních sítí. V soukromém sektoru stejně jako ve vládních politikách dochází v souvislosti s obecným rozvojem IT sektoru ke stále větším možnostem marketingových i bezpečnostních analýz vyhodnocujících online komunikace. Týká se to jak veřejně sdílených příspěvků přes profily na sociálních sítích, tak soukromých zpráv. V posledních letech mířila většina pozornosti při vytváření modelů SVV právě do pole sociálních médií, ze kterého bylo možné čerpat data z příspěvků jednotlivých uživatelů. Zvláště lákavé jsou na těchto analýzách atributy jako okamžitý přenos informace nebo autentičnost zpráv od místního obyvatelstva.

Kvůli neveřejné povaze dat z Facebooku a dalších sociálních sítí, omezené době zobrazení zpráv z Twitteru a nedostupností analýz, které k těmto datasetům přístup mají, je ale

akademický výzkum této generace téměř nemožný. Twitter i Facebook soukromé zprávy i vyjádření svých uživatelů střeží a provozovatelé těchto serverů tato data uvolňují jen v případech, kdy se dohodne s určitou společností o jejich krátkodobém využití (projekt krizového mapování Ushahidi), zpřístupňuje je bezpečnostním aparátům jednotlivých států nebo z nich činí obchodní artikl. Pro účely akademického výzkumu z otevřených zdrojů ale není možné pracovat s reprezentativními vzorky dat.

Dostupnost domácích médií je v tomto ohledu větší. I kdyby ale bylo možné vypořádat se s jazykovou bariérou lokálních televizních a rádiových vysílání či novin a internetových portálů (což bývá vzhledem k rozmanitosti jazykových skupin obyvatelstva většiny afrických států velmi obtížné), naráží pozorování domácích médií na metodologický problém přístupu k důvěryhodnosti a využitelnosti těchto informací.

Vzhledem k omezené až minimální svobodě tisku v zemích, které jsou ke konfliktu kvůli vnitřní nestabilitě nejnáchylnější, je také vypořádání rostoucího napětí sledováním domácího mediálního diskurzu značně problematické. S tím souvisí i kritika konceptu sekuritizace, že v těchto případech má samotný referenční objekt omezenou či žádnou možnost explicitně poukázat na své bezpečnostní ohrožení. Toto je nazýváno jako tzv. tiché bezpečnostní dilema. Claire Wilkinsonová v tomto kontextu ukazuje, že koncept sekuritizace je značně západocentrický, neboť předpokládá garanci svobody projevu a nízký stupeň deformace veřejného diskursu. (Wilkinson 2007: 21)

Rozdílná svoboda tisku v jednotlivých zemích tak představuje významné omezení domácích médií v reflexi vývoje napětí a bezpečnostního prostředí. Nepohodlná témata nebo ta, která nechce daný režim publikovat, se na stránky novin či do sdělovacích prostředků obecně nedostanou. Obraz napětí mezi jednotlivými skupinami může být médií záměrně zveličován, aby podněcoval či vyvolával vypuknutí konfliktu, jako to bylo v případě rwandské genocidy v roce 1994. (Yanagizawa-Drott 2012) Ve většině případů jsou ale masakry páčány organizovanými jednotkami, které k těmto činům nedostávají výzvy a příkazy přes veřejné sdělovací prostředky. Pozorování domácích médií pro účely anticipace konfliktu je proto z těchto dvou důvodů značně problematické.

Ve zkoumaném případě bylo nejprve provedeno pilotní pozorování domácích malijských médií, které po téměř celou pozorovanou dobu nevěnovaly severnímu oblastem země významnější pozornost. Jediná zajímavější diskuze uvnitř malijských médií proběhla

v posledních týdnech před povstáním. Poté, co významný tuarežský spisovatel deklaroval svou podporu MNLA, jej většina jeho spoluobčanů z města Angers začala obviňovat z terorismu a vyhrožovat jemu a jeho rodině smrtí. Diskurz uvnitř země přesně odpovídal popisu Wilkinsonové co do jeho pokřivenosti – pokud se vůbec objevila, byla problematika severu v jeho socioekonomické komplexitě v domácích médiích zredukována na otázku boje proti terorismu, neboť se nerozlišovalo mezi MNLA a AQIM. (Ouest France 11/1/2012)

Těmto problémům spjatým s omezenou svobodou tisku se dokáží vyhnout mezinárodní tiskové agentury a média, jejichž centrály jsou v zahraničí. Mezinárodními médii tato práce rozumí všechny, které se věnují zahraničnímu dění originálními zprávami vydávanými často korespondenty z místa, o kterém je zpráva psána. V této práci jsou proto nejvíce zastoupeny tři největší, globální tiskové agentury s pobočkami ve většině zemí světa – Associated Press (AP), Reuters a Agence France-Presse (AFP). Dále se mezi pozorovanými médii se kvůli silnému záběru na oblast konfliktu objevují mj. Adnkronos International (AKI), APANEWS, All Africa, L'Expression, IHS Janes' a BBC Media Monitoring (obsahující především výběr z lokálních médií).

Mezinárodní média jako nástroje SVV by měla sloužit jako vhodný předmět výzkumu. Modely odpovídající první či druhé generaci SVV jsou v posledních letech v akademické literatuře spíše opomíjené, a to navzdory jeho stálému využívání v praxi významných institucí. Posouzení jeho funkčnosti nejenže přinese kritickou evaluaci tohoto typu modelu, ale také může sloužit jako metodologický vzor pro poměrování využitelnosti dalších úrovní mediálního diskurzu, ať už lokálního u domácích médií nebo individuálního u sociálních médií.

Analýza mezinárodních médií jako nástroje SVV je na nejobecnější rovině nadějná právě proto, že by vzhledem k rychlosti šíření zpráv a globální povaze mediálního trhu měla zachycovat změny okamžitě, levně a celosvětově. Pokud dochází k nárůstu napětí, měla by to média být schopna pozorovat a včasné varovat před blížící se hrozbou.

Mezinárodní média jsou přirozeně mnohem méně závislá na lokálních politických tlacích, protože se nezodpovídají místní vládě ani jiným lokálním aktérům. Výhoda této nezávislosti či odtažitosti od místních bojů o moc je ale zároveň jejich největší slabinou. Často se totiž zajímají o události optikou zemí jejich původu, respektive Západu, což se odráží nejen na způsobu podávání informací, ale i na jejich primárním výběru. V povaze světových zpráv je

také neustálá fluktuace velkých mediálních témat, a proto jsou často vnitrostátní konflikty či napětí v médiích upozaděny v případě, že se něco pro západní publikum zajímavějšího odehrává jinde ve světě.

Způsob sběru a výběr dat

Hlavním zdrojem mediálních zpráv pro tuto práci byla databáze Factiva, která shromažďuje obsah jak volně dostupných, tak placených mediálních zdrojů. Pomocí pokročilého vyhledávacího mechanismu umožňuje třídít data z více než 30.000 tiskových agentur, novin, časopisů, přepisů televizních a rádiových vysílání a internetových portálů z téměř všech zemí světa ve 28 jazycích. Skrz Factivu tak bylo možno provádět jak prvotní průzkum mediálního terénu, tak nastavit mechanismus pro vyhledávání relevantních dat a na jejich součtu demonstrovat funkčnost vytvořeného modelu SVV.

Vybraná klíčová slova byla vyhledávána nejprve sama o sobě ve všech dostupných zdrojích. Na základě toho byla identifikována častá spojení, a to jak vztahující se k nestabilitě, tak ta odvádějící pozornost stranou. Do modelu se započítávají a v analýze se objevují i zprávy z domácího tisku, ale jen v případě, že jsou přežaty a přeloženy mezinárodními agenturami či médii.

Pomocí vhodného nastavení Factivy došlo k vyhodnocení počtu vybraných klíčových výrazů v průběhu pozorovaného období s rozlišením na týdny a měsíce. Na časové ose pak bylo možné demonstrovat nárůst či naopak úpadek zájmu o jednotlivá témata a prokázat tak, zda je na obsahové analýze mezinárodních médií založený model SVV použitelný.

Prvním metodologickým krokem byla analýza klíčových slov, která jsou relevantní pro pozorování potenciálu vypuknutí konfliktu či zvyšujícího se napětí.¹⁸ Výběr klíčových slov byl přizpůsoben možností sledovat napětí bez předchozí znalosti konkrétní podoby jeho eskalace. Proto byla nejprve vybrána slova, která se k tématu pojila bezprostředně a k jejichž identifikaci přispěla analýza hlavních strukturálních faktorů nestability ve druhé kapitole – Tuaregové, sever, násilí, krize. Následně bylo za použití analytického aparátu Factivy zjištěno, jaká jsou nejčastější spojení týkající se těchto výrazů během jednotlivých týdnů, měsíců i celého pozorovaného období. Na základě testování jejich významu v průběhu

---

¹⁸ Vzhledem k funkcím databáze Factiva nehraje roli, zda byly výrazy zadány s malým nebo velkým písmenem nebo s diakritikou či bez ní.

pozorovaného období se zvláštním přihlédnutím k posledním týdnům před vypuknutím povstání vznikl seznam klíčových slov, jejichž křivka četnosti v diskurzu během sledovaného období by měla poukazovat na to, zda mezinárodní média reflektovala rostoucí tenze mezi stranami pozdějšího konfliktu. Tento seznam byl pak v poslední fázi doplněn o výrazy, které se ukázaly jako relevantní v analýze strukturálních příčin nestability a diskurzivní analýze médií v pozorovaném období.

Celkový výskyt jednotlivých pozorovaných slov se značně lišil. Například článků obsahující slova „Mali“ a „Nord“ bylo za pozorovanou dobu mezi 1. srpnem 2011 a 16. lednem 2012 celkem 2777, zatímco „Mali“ a „army“ obsahovalo jen 783 článků a „Mali“ a „armée“ 873. Pro zachycení trendů jsou však absolutní čísla jen druhotná; hlavní je vývoj počtu daných klíčových slov v průběhu pozorování a jejich nárůst či pokles před vypuknutím konfliktu. Příliš nízký celkový počet slov značí minimální pozornost ale na druhou stranu nemůže být brán na stejnou váhu. Početní výkyvy u slov vyskytujících se v řádu jednotek nemusí být spolehlivým ukazatelem, protože nárůst o stovky procent způsobený několika články nemůže mít takovou vypovídající hodnotu, jako by vyjadřoval stejný nárůst v případě několika stovek článků.

Všechny pozorované výrazy v sobě z technických důvodů obsahovaly výraz „Mali“. Geografické určení tématu článku totiž není možné nijak jinak specifikovat. Kvůli vícejazyčné výbavě tiskových agentur pak nejdůležitější pojmy byly analyzovány jak v anglické, tak ve francouzské formě. Vzhledem k příbuznosti dalších germánských a románských jazyků pak byly u některých výrazů vyhledávány také články v italštině, španělštině, nizozemštině a dalších jazycích – tyto však představovaly jen malou část z celkového počtu.

Jako relevantní k pozorování byly ve finále vybrány ve vztahu k Mali následující výrazy: „rebel“, „rebelle“, „rebellion“, „Touareg“, „Tuareg“, „killed“, „tue“, „injustice“, „armée“, „army“, „northern“, „Nord“, „North“, „Nord“ a „armée“, „northern“ a „army“, „terroristes“, „terrorism“, „terrorisme“, „Kidal“, „MNLA“, „Azawad“, „independence“, „independance“, „attack“, „attaque“, „attaquer“, „armes“, „weapons“, „instability“, „instabilité“, „violence“, „crisis“, „crise“. Jako jediné samostatné slovo bez „Mali“ bylo pozorováno „Azawad“. Prvním důvodem jejich výběru byla spojitost s hlavními faktory nestability identifikovanými ve druhé části, což mělo zajistit identifikaci hlavních problematických témat bez toho, aby systém předem počítal s faktorem, který v posledku k povstání vedl. Druhou skupinou byla slova, která indikují napětí obecně (např. zabíjení, nespravedlnost, násilí, krize).

Výběr klíčových výrazů zároveň musel projít korekcí po testování schopnosti portálu Factiva zachycovat data vážící se pouze k možnosti vypuknutí konfliktu. V první řadě bylo nutné nastavit automatické vyřazování všech duplikátů včetně totožných zpráv přejatých jinými agenturami.

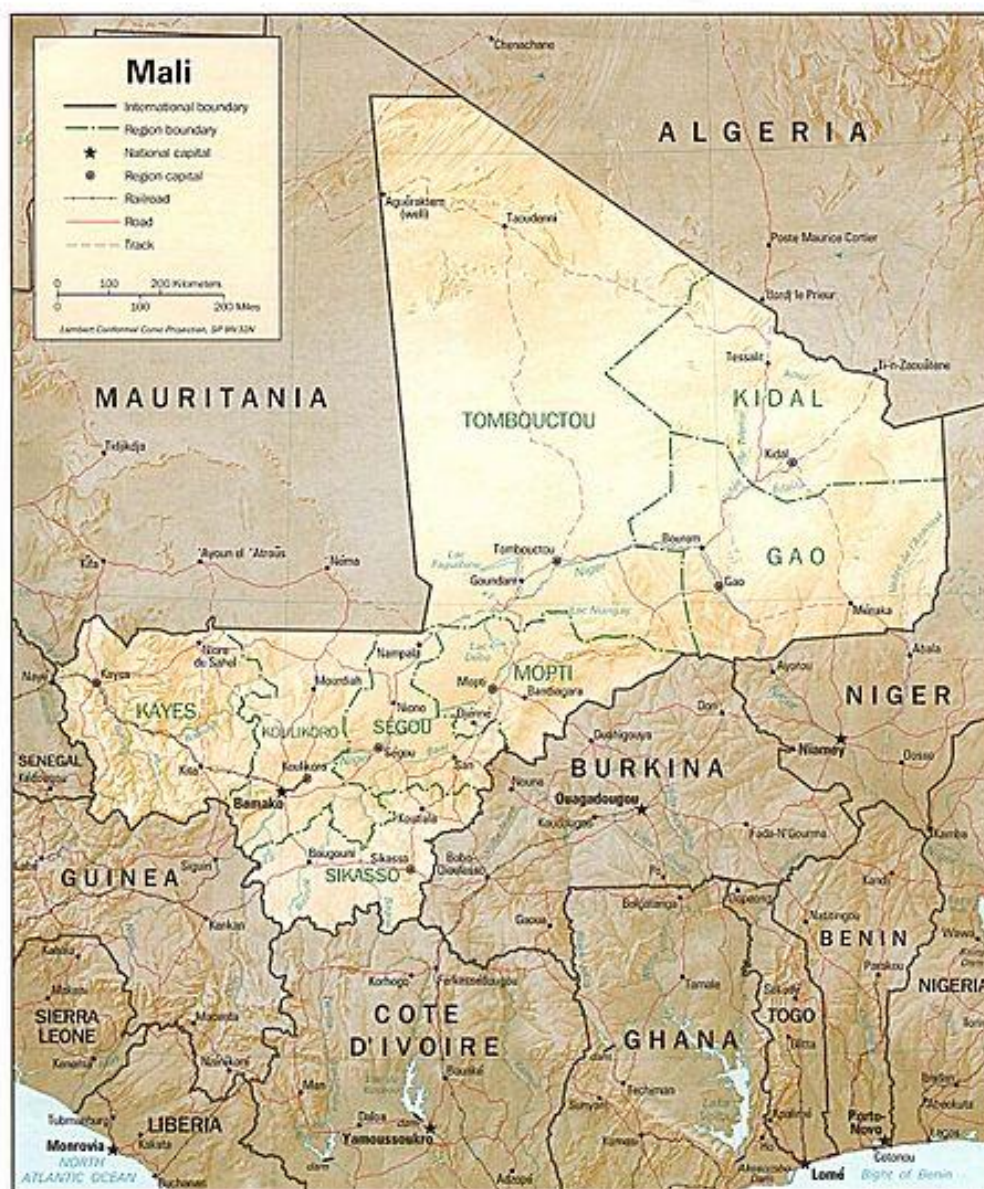
Vzhledem k povaze vyhledávání dle klíčových slov není tento strojově vyhledávaný postup schopen pochytit kontext, ve kterém je výraz použit. Proto bylo dále nutné nastavit pro filtr ty výrazy, podle nichž se vyhledával výrazný počet článků nesouvisejících s problematikou malijského povstání. Například dle výrazu „Tuareg“ byly vyhledány zprávy o všem, co souviselo se známým modelem automobilu značky Volkswagen. Dalším statisticky matoucím tématem byla hudební a kulturní produkce využívající název Tuareg (od známé tuarežské kapely Tuareg Blues po kulturní události spjaté s festivaly v oblasti Tuaregy obývanými). Z těchto důvodů byla v rámci určena i slova, která nesměla být ve vyhledávaných článcích přítomna (jako např. „music“, „musique“, „Volkswagen“ apod.). Dokonce i vyhledávání samotného výrazu „Mali“ bylo znemožněno faktem, že vyhledávání Factivy, které je bez diakritiky, sem řadí i často užívané slovenské sloveso „mali“.

Od poloviny srpna do začátku prosince pojednávaly téměř všechny mediální výstupy (od začátku září do konce října až 75%) o Tuarezích pouze ve spojitosti s Kaddáfím. Důvodem bylo, že se v té době spekulovalo o tom, že právě tuarežské kmeny v Nigeru ukrývají hledaného syna svrženého libyjského vládce Saífa. Tyto silně nadreprezentované zprávy byly proto eliminovány vyškrtnutím modifikací jména Kaddáfí z vyhledávání souvisejícím s Tuaregy.

Po každém vyhledávání předem určených výrazů proto muselo dojít ke zpětné korekci a upřesnění vyhledávacího mechanismu, aby byla odchylka od přesného počtu článku pojednávajících o daném tématu co nejmenší a relevance pozorovaných dat co nejvýznamnější.

2. Dynamika konfliktu v Mali

Pro vysvětlení a pochopení dynamiky konfliktu v Mali je důležité nejprve zasadit pozorované období do kontextu. Následující kapitola proto popíše nejdůležitější strukturální faktory, které mohly mít vliv na vypuknutí konfliktu, neboť způsobovaly změnu bezpečnostní dynamiky a zvyšovaly potenciál k nestabilitě. Výsledkem této analýzy bezpečnostní situace v Mali bude identifikace klíčových strukturálních destabilizačních faktorů.

Mapa 2. Regionální členění Mali. Zdroj: Wikimedia 2013a.

A. Strukturální faktory vojenské bezpečnosti

Povstání v Mali se jednoznačně váže k pádu Kaddáfího v Libyi a následné proliferaci libyjského zbrojního arzenálu a armádních jednotek do okolních zemí. Příliv libyjských zbraní dodal již tak vysoké úrovni proliferace zbraní v regionu zcela novou dynamiku a značně uspil vznik podmínek pro zahájení povstání velkého rozsahu. Minimálně stejně důležitý jako zbraně, které již několik let mířily do regionu, byl v tomto ohledu příchod tisíců zkušených bojovníků z Kaddáfího legií.

Historie vzájemného sblížení mezi Kaddáfím a malijským Tuaregy, etnikem obývajícím sever Mali, sahá do sedmdesátých let, kdy v ropné mocnosti nacházeli obyvatelé severního Mali útočiště před suchem, útlakem ze strany centrální malijské vlády a špatnými ekonomickými možnostmi u sebe doma. Sucha v letech 1973-1974 a 1983-1986 zapříčinila masovou migraci, kterou Kaddáfí využil pro vytvoření Islámské legie, která bojovala v Sahelu. (Kisangani 2012:69)

Vzájemné vztahy mezi Kaddáfím a Tuaregy byly však komplexnější. Kaddáfí během své vlády finančně podporoval rozvoj jihu Mali. Největší demonstrace na podporu Kaddáfího během libyjské občanské války se proto odehrály nikoliv na severu obývaném Tuaregy, ale v hlavním městě Bamaku. Proto je možné tvrdit, že ve vztahu Kaddáfího a malijských Tuaregů šlo vždy spíše o vzájemný oportunistus, než o sdílené hodnoty či vize. (Morgan 2012)

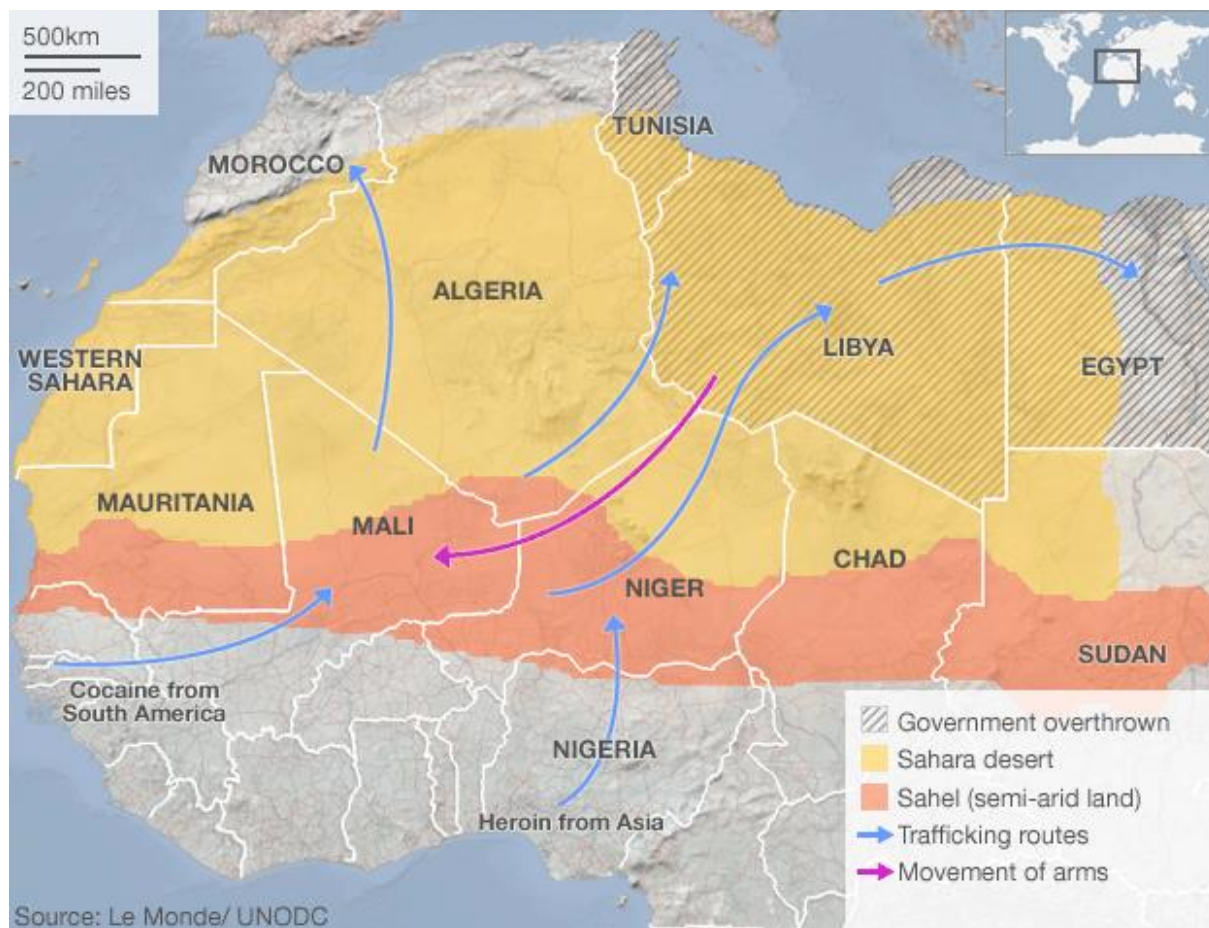
Bývalý prezident Mali Touré v rozhovoru pro *Le Figaro* těsně před svým svržením nazval Libyi zemí, která se po invazi NATO stala „nejdůležitějším, nejlevnějším a nejlépe zásobeným obchodem se zbraněmi pod otevřeným nebem na světě“. (Le Figaro 22/3/2012) Černý trh se zbraněmi se rozvinul zvláště v Okawan, méně než 100 km od Gaa, a v regionu Bouressa. (Berghezan 2013a: 31)

Pašování zbraní představuje dlouhodobý problém v celém regionu, který je umocňován mnoha konflikty v okolí¹⁹, jejichž proměnlivá dynamika dlouhodobě udržuje nabídku i poptávku po zbraních na vysoké úrovni. Od počátku nultých let se navíc v regionu zásadním způsobem rozšířilo pašování drog ovládané latinskoamerickými kartely. Stále rostoucí

---

¹⁹ Libérie, sever Čadu, Západní Sahara, Alžírsko, Libye, Mauritanie, Pobřeží slonoviny, Súdán, nigerští a malijské Tuaregové bojující za nezávislost, teroristické skupiny jako AQIM, MUJAO, Ansar Dine, Boko Haram. (Giraud 2013: 31-32)

množství kokainu²⁰ proudící do regionu doplňuje marihuana, a obojí se přes jih Mali napojí na zaběhnuté trasy. Drogy většinou dorazí do Gambie, Guineje, Guinea-Bissau nebo Mauritánie a odtud jsou skrz sever Mali a Alžírsko dodávány do Maroka a Libye, odkud putují do Itálie, Španělska či na Balkán. (Giraud 2013: 31-32)

Mapa 3. Trasy pašování zboží a zbraní v regionu. Zdroj: Pantucci 2013.

Ekonomika na severu Mali je vzhledem k přírodním podmínkám všeobecně orientovaná převážně na služby zajišťující přepravu a ochranu přepravovaného zboží napříč Saharou. Před francouzskou kolonizací Mali byli Tuaregové klíčovým partnerem pro přepravu v regionu, když kromě znalosti cest zajišťovali karavanám i bezpečnost. (Kisangani 2012:69) Mezi tradiční obchodní artikly, které se od osmdesátých let minulého století v rostoucích objemech přepravují mezi severním Mali a jižním Alžírskem a Libyí, patří malijský dobytek, proso, sůl a tkaniny výměnou za datle, potraviny, léky, stavební materiály, elektronické přístroje a

²⁰ Toho příkladem je kauza Air Cocaine, kdy Boeing 727 plný kokainu doletěl z Venezuely do Mali, kde byl jeho náklad naložen na konvoj vozidel a zmizel. Do kauzy byl tehdy údajně zapojen také starosta Tarkintu Baba Ould Cheikh, který byl zároveň poradcem prezidenta Tourého. (Morgan 2012)

vozidla. Z tohoto obchodu a výrobků žije většina obyvatel severního Mali. Zvláště výnosnou částí obchodu je pak pašování cigaret. (Giraud 2013: 30-31)

S tématem nelegálního pašování a laxního (či dokonce aktivně přispívajícího) přístupu vládních autorit se samozřejmě pojí i problematika korupce. Ta do velké míry umožnila snadné ovládnutí částí malijského území islamistickými skupinami, a to navzdory velké podpoře malijských bezpečnostních složek ze strany USA. Americká armáda preventivně zahájila aktivity v Sahelu v roce 2002 pod Pan-Sahel Initiative (PSI) v Mauritánii, Mali, Nigeru a Čadu. Více než polovina šestimilionového (USD) rozpočtu byla využita na rozvoj severního Mali. V roce 2005 se PSI přejmenovala na Trans-Saharan Counter Terrorism Partnership (TSCTP), rozšířila svou teritoriální agendu (nově zahrnovala také Alžírsko, Maroko, Tunisko, Senegal a Nigérii) a navýšila rozpočet. Účelem tohoto programu bylo vycvičit protiteroristické jednotky a vybudovat v zemích polotrvalé základny pro operace amerických jednotek. V roce 2009 vlastnila malijská armáda díky programům PSI a TSCTP americké vojenské vybavení v hodnotě 4,5 mil. USD a tři sta poradců ze speciálních sil USA cvičilo armádu v boji proti terorismu. (Lecocq 2010: 326)

I přes masivní podporu a výcvik ze strany Spojených států Mali nepodniklo žádné kroky proti AQIM na rozdíl od sousedního Nigeru, který dostával pomoc výrazně nižší, ale nedovolil pobočce Al-Kajdy v zemi vybudovat základnu. Jediné dva útoky do června 2011 na základny AQIM v Mali byly vedeny mauritánskou armádou za podpory Francie a USA. (Berghezan 2013b: 50-51) Když v červnu 2011 podnikly společný útok malijská a mauritánská armáda proti základně AQIM v lese Wagadou, byli o ní islamisté údajně již předem informováni od malijské strany²¹, která se navíc odmítla zapojit v přímém boji. (Ibid.: 52)

Prezident Touré (2002-2012) dlouhodobě řešil situaci na severu tím, že jednotlivé kmeny a klany manipuloval proti sobě a podporoval tu či onu skupinu například při obchodu s pašováním nejrůznějšího zboží. (Giraud 2013: 40) Navíc byl často kritizován za příliš vstřícné kroky během jednání s ozbrojenými skupinami Tuaregů (při konfliktech mezi lety 2006-2009) i řešení hrozby AQIM. Kromě možné interpretace tohoto jednání jakožto umírněného a diplomatického řešení sporu lze pozorovat strukturální důvody této shovívavosti. Neschopnost razantně zakročit proti islamistům pramení i z faktu, že Mali má vzhledem ke své rozloze a povaze bezpečnostních hrozeb extrémně malou armádu, čítající mezi 7000 a 14000 vojáky. Mnoho z nich přitom službu v armádě pojmá primárně jako

---

²¹ Vláda vinu za únik informací sváděla na tuarežské obyvatelstvo. (Berghezan 2013b: 52)

ekonomické zabezpečení bez motivace k řádnému výcviku a kariérnímu postupu. (Sana 2013: 107)

Kromě zásob z libyjských zbrojních skladů a tradičních zdrojů z okolních zemí představovaly velkou část bojového vybavení malijských rebelů také zbraně ze skladů malijské armády. Zvláště po vojenském převratu v roce 2012 se dostalo ohromné množství zbraní k nejrůznějším skupinám zapojeným do boje proti vládě. (Morgan 2012) Většina zbraní zabavených na severu byla sovětské nebo ruské provenience, ale část z nich pocházela také z Francie, Itálie nebo Izraele. (Berghezan 2013a: 36)

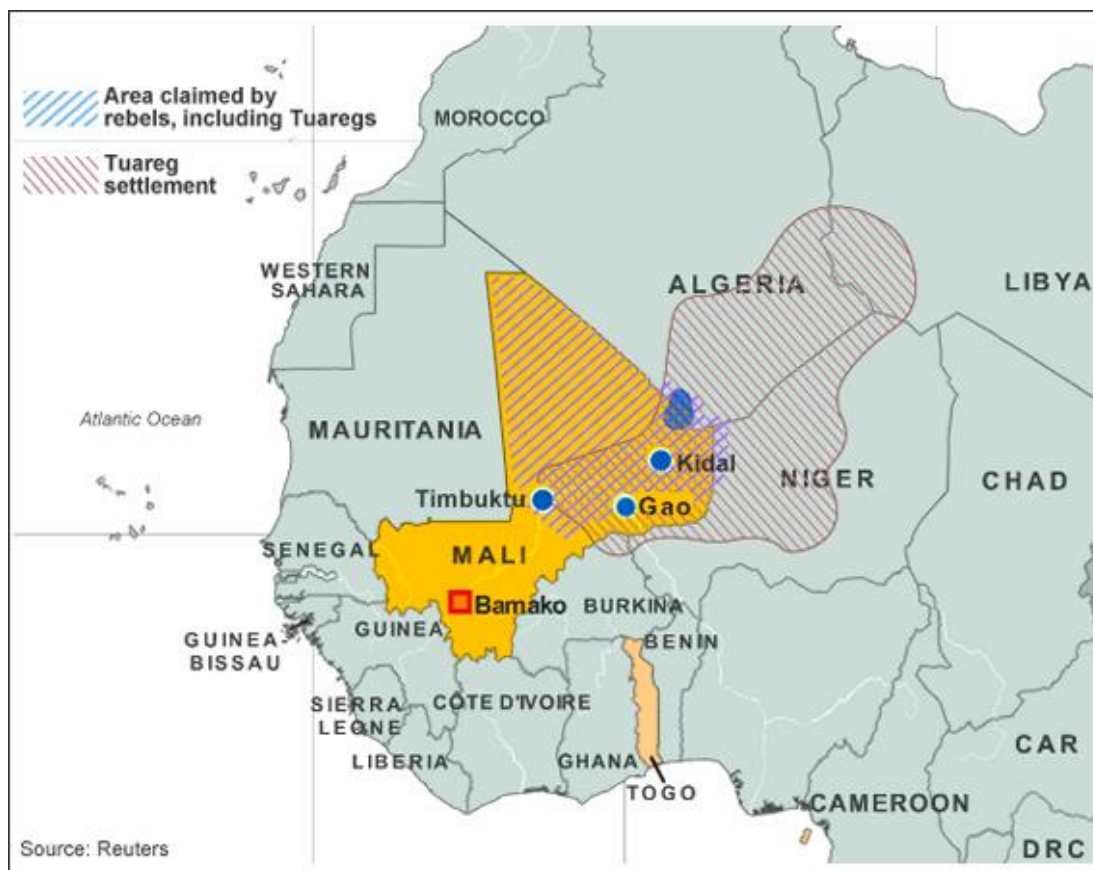
Výrazným aktérem v proliferaci a pašování zbraní se stala AQIM, která po celá nultá léta nakupovala zbraně a telekomunikační systémy za peníze z výkupného za únosy. (Berghezan 2013a: 29) Po dobytí významného podzemního bunkru v Gau se ukázalo, že AQIM disponovala větším arzenálem než vládní vojáci Mali a Burkiny Faso dohromady. (Berghezan 2013a: 34) I v tomto ohledu byla malijská vláda oproti sousedním zemím spíše pasivní a proti častým únosům se nesnažila nijak zasahovat. (Berghezan 2013b: 58)

B. Strukturální faktory sociální a environmentální bezpečnosti

Kmenová hierarchie a generační změna

Ve světě jsou nomádské kmeny z oblasti Sahelu známé jako Tuaregové, představující část širší etnické skupiny Berberů. Tuaregové kočují po západní části Sahelu, konkrétně na územích Alžírsko, Burkiny Faso, Libye, Mali a Nigeru. Nejvíce jsou zastoupeni na severu Mali a v severním a západní Nigeru; v celku Mali tvoří 7% populace a v Nigeru 9%. (Kisangani 2012:69)

Hlavní etnické skupiny žijící v oblasti Azawadu, což je místní název pro oblast severního Mali, jsou pastevečtí Tuarégové, Mauři (či Arabové) a usedlí Songhajové. Na sever od řeky Nigeru je teritorium Azawadu rozděleno převážně podle etnických linií. Tuaregové obývají především oblast na východ od města Timbuktu, na jejichž jižních koncích lze nalézt skupiny pastevců a agropastevců z kmene Fulani. (Benjaminsen 2008: 826)

Mapa 4. Území obývaná Tuaregy. Zdroj: Stearns 2012.

Sami sebe nazývají Tuaregové *Kel Tamasheq*, neboli lidé hovořící tamašeckým jazykem, Tamašekové. Jsou organizováni do mnoha vzájemně propojených společenských a politických struktur. Jejich provázanost je dána především tím, že politická a ekonomická síla každého jednotlivce je do značné míry odvozena od jeho schopnosti zapojit se a obklopit se co největším množstvím sítí a kontaktů. (Claudot-Hawad 2013: 129) Příslušnost ke klanu a jeho vnitřní hierarchie stále tvoří základ společenského uspořádání mezi Tuaregy. (Lecocq 2010: 4)

Během povstání v devadesátých letech došlo v tomto ohledu k několika významným posunům. Na rozdíl od povstání v šedesátých letech byla základna vzbouřenců mnohem diverzifikovanější. Vedle vojenských představitelů starší generace hráli důležitou roli navrátilci z Libye a tuarežští intelektuálové, tzv. *évolués*, kteří byli často vzdělaní na Západě a v běžné komunikaci používali vedle tamašeckého jazyka hlavně francouzštinu. Přestože zpočátku vzpouru nepodporovali, v průběhu povstání se k rebelům přidali, údajně aby „přispěli k mírovému řešení“. (Benjaminsen 2008: 831) Mladí Tuaregové po návratu z Libye, kde si osvojili revoluční étos, požadovali nejen politickou nezávislost svého etnika, ale i jeho vnitřní modernizaci v podobě restrukturalizace tradiční hierarchie. (Mathias 2013: 41)

Na konci devadesátých let odešla stará generace kmenových vůdců a mezi Tuaregy vzniklo mocenské vakuum. V kontextu obrodného procesu uvnitř kmene se nová politická elita tvořená bývalými rebelskými vůdci snažila posílit své vlastní pozice buď napadáním legitimacy kmenového systému jako takového, nebo naopak snahou o to, nechat se sami zvolit kmenovými náčelníky. Tradiční kmenová hierarchie ale zůstala v převážné většině zachována. (Lecocq 2010: 327)

Role mladých lidí bude i v budoucnu v Mali určující. Země má jednu z nejrychleji rostoucích populací na světě (3,1%), přičemž polovina obyvatel v současné době ještě nedosáhla patnácti let. Při pohledu na „gerontokratickou vládu“, jak píše Antil, je na místě očekávat, že „mladí lidé budou chtít objevovat nové formy sociální vzestupu“. (Antil 2013: 209)

To potvrzuje i role mladých studentů ve vzpouře roku 2012. Jakkoliv velkou roli sehráli pro vypuknutí povstání navrátilší se bojovníci z Libye, vůbec poprvé stála na počátku vzpoury Tuaregů skupina intelektuálů. Pod názvem Mouvement national de l'Azawad (MNA, Národní hnutí Azawadu) vydala 2. listopadu 2010 skupina mladých vzdělaných Tuaregů v Timbaktu prohlášení, ve kterém definovala hnutí jako „prostor pro reflexi, změnu, znovuzískání základních práv a obrany kulturních hodnot“ obyvatel Azawadu. Prohlášení dále zdůrazňuje legální a pacifistickou cestu, kterou hodlá MNA své cíle prosazovat. (MNLA 2010) Po neúspěšných rozhovorech mezi malijskou vládou a MNA vzniklo v říjnu 2011 Mouvement national de libération d'Azawad (MNLA, Národní hnutí pro osvobození Azawadu) pod vedením Bilala Ag Achérifa, který spojil libyjské navrátilce, MNA a bojovníky Ag Bahangy a dezertéry z malijské armády. (Plantade 2012) Tím byla ustanovena hlavní síla sjednocených Tuaregů pro zahájení povstání v lednu 2012.

Islám

Neméně důležitým prvkem v měnícím se společenském prostředí severního Mali je nástup radikálních forem islámu. Islám v Africe většinou vychází ze súfijské tradice, která tíhne k ezoterismu a toleranci. Zároveň ale v Sahelu existuje fundamentalistický proud vycházející z vlivu Muslimského bratrstva v Egyptě, wahabismu Saúdské Arábie a islamistických skupin z Pákistánu jako Jamat al-Tabligh. Často financované ze zemí Perského zálivu, tyto fundamentalistické proudy se v Sahelu začaly objevovat od sedmdesátých let. Prosazují doslovný výklad Koránu a jsou silně zaměřeny proti Západu, jeho kultuře a mravům. Soubor

těchto dvou hlavních proudů - súfijského a fundamentalistického islámu - je možné pozorovat napříč etniky i kmenovými frakcemi. (Mathias 2013: 45)

Tuaregové patří mezi jediné muslimské africké kmeny, které si zachovaly vlastní právní tradici nezávisle na Koránu. Důraz na vlastní tradice se projevuje mimo jiné také v silném postavení ženy ve společnosti, na rozdíl od většiny arabských zemí. (Flichy 2013: 15-16) Islám v Mali tradičně fungoval jako integrační prvek mezi Tuaregy a dalšími etniky, neboť 90 % obyvatel Mali tvoří muslimové. (Kisangani 2012:69) Příchod salafistických skupin na konci devadesátých let a nástup extremistických forem islámu v nultých letech vytvořil v Mali zcela novou realitu, jejíž dopady pak bylo během povstání možné vidět v zavádění fundamentalistického výkladu práva šaría a ničení posvátných míst súfismu.

Velký důsledek měl příchod nových náboženských proudů především pro ženy, které se v tuarežské společnosti tradičně těšily na islámské poměry silnému a rovnoprávnému postavení. Z jižní Asie pocházející salafistické hnutí s sebou přineslo silně antifeministické učení, pod jehož vlivem se posléze prudce zhoršila politická a občanská práva tuarežských žen, což vyvrcholilo nenávislnými kampaněmi proti kandidátce malijské vládní strany na pozici starostky v Kidalu. Mnoho žen se začalo obávat „alžírského scénáře“, kde byly ženy na začátku občanské války násilně vytlačeny z veřejného života. Nakonec však došlo ke kompromisní dohodě a kandidátka přijala pozici v poradním orgánu komun u centrální vlády. (Lecocq 2010: 322-323)

Po teroristických útocích 11. září 2001 obyvatelé Kidalu i celého Mali velice brzy odsoudili salafistické skupiny. (Lecocq 2010: 324) S rostoucím vlivem Salafistické skupiny pro kázání a boj (GSPC, Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat) a později AQIM se ale začaly islamistické vize opět promítat do veřejného života. V roce 2006 se začaly šířit propagační materiály Al-Kajdy doporučující Sahel jako vhodné místo pro budování dalších teroristických sítí. Dokumenty podepsané vůdcem maghrebské buňky Al-Kajdy Abdelem Malekem Droukdelem nalezené po opětovném obsazení Timbuktu v roce 2013 poukazují jasně na to, že i AQIM se překvapivě snaží získat přízeň většinového obyvatelstva a přirovnává se k umírněným islámským stranám v Egyptě či Tunisku. (Lasserre-Oberlé 2013: 114)

Životní prostředí

Dalším strukturálním faktorem, který má potenciál ovlivnit bezpečnostní prostředí v Mali, jsou přírodní podmínky a životní prostředí. Většinu území Mali pokrývá savana a poušť, přičemž se zde vyskytují tři přírodní zóny: jižní súdánská savana, polosuchá sahelská zóna ve středu a suchá pouštní saharská zóna na severu.²² Pouštní a polopouštní území pokrývá okolo 65 % území a s postupující desertifikací se jeho podíl zvětšuje. Orná půda tvoří jen 3,8 % celkové plochy Mali. Důležitým zdrojem vody, potravy, zavlažování a zároveň klíčovými dopravními koridory jsou dvě hlavní řeky – Senegal a především Niger. Během roku trvá dešťová sezona 4-5 měsíců, přičemž průměrné roční srážky se velmi liší podle zóny. (Library of Congress 2005: 5)

Rozdíly mezi severem a jihem jsou v tomto ohledu ohromné. Zatímco v subtropickém pásu dosahují srážky i okolo 1100 mm za rok, na severu jsou zcela minimální. (Climate Temps 2013) Rozdílné srážkové úhrny podporují sezónní pohyb obyvatelstva na jihu Sahelu a nomadismus na severu. (Benjaminsen 2008: 826) Mezi problémy související s životním prostředím patří kromě desertifikace také odlesňování (průměrná roční ztráta činí 400 000 ha), eroze půdy, sucha a nedostatky pitné vody. (Library of Congress 2005: 5)

Narativ environmentální bezpečnosti vychází z předpokladu, že environmentální nedostatky jsou jednou z příčin vypuknutí násilných konfliktů. (Benjaminsen 2008: 819-820) Bächler tvrdí, že typickým příkladem takového konfliktu je Sahel, v němž podle něj většina států zažila socioekonomické změny a násilné konflikty následkem suchých období. Explicitně zde také jmenuje tuarežské povstání v Mali. (Bächler 1998: 70). Jak uvádí Kahl, společný vliv „tlaku obyvatelstva, špatného hospodaření s půdou a křehké ekologie učinilo z desertifikace a nedostatku čisté vody vážné problémy.“ Tyto faktory nazývá Kahl demografickým a environmentálním stresem (EDS). (Kahl 2006: 234) Zatímco v letech s větším množstvím srážek se nomádi tradičně pohybují na menším území, během sucha musí za vodou cestovat, čímž se údajně zvyšuje konfliktní potenciál s usedlým obyvatelstvem. (Giraud 2013: 29)

Konkrétní kauzální vztah ale podle Benjaminsena je nedostatečně vysvětlený a zůstává příliš vágní na to, aby mohl být považován za směrodatný. (Benjaminsen 2008: 820) Navíc této teorii odporují i fakta z hydrometeorologických pozorování. Největší sucha ve dvacátém

---

²² Topologicky patří území Azawadu obývané Tuaregy do oblasti Sahary a Sahelu, což je 300-500km široký pás pod na jižní hranici Sahary (z arabského *sahil* – pobřeží). (Simonis 2013: 24) Drtivá většina obyvatel severního Mali žije právě v této oblasti. Rozhraní mezi Saharou a Sahelem je určeno na základě průměrných ročních srážek – oblasti s více než 100mm již představují Sahel, zbývající Saharu. (Giraud 2013: 28) Severní Mali je proto možno definovat jako „pouštní oblasti na dalekém severu země včetně okolí řeky Nigeru“. (Benjaminsen 2008: 826)

století zasáhla Mali v letech 1903, 1913–14, 1930–32, 1944–48, 1972–75 a 1982–87 (Benjaminsen 2008: 827). Jak je vidět, bezprostředně po nich nedošlo k žádné z významnějších revolt.²³ Ve zkoumaném případě povstání v severním Mali v roce 2012 je faktor suchého podnebí možné vyloučit, neboť v druhé polovině roku 2011 spadlo v oblasti nadprůměrné množství srážek. (Ouest France, 9/9/2011)

Jedním ze zdrojů napětí mezi Tuaregy a Songhaji na severu Mali jsou konkurenční plodiny, které představují obživu. Pěstování rýže usedlými Songhaji znemožňovalo růst *burgu*, jedlé rostliny, kterou tuarežští pastevcí využívají jako svou hlavní potravinu v době sucha. (Benjaminsen 2008: 827) Spor o rýži lze ale jako spouštěcí faktor konfliktu vyloučit. Nepokoje mezi těmito dvěma etniky začaly v okolí Kidalu, daleko od říčního pásu, kde se plodiny pěstují. Navíc Tuaregové z okolí řeky se ve většině nepřidali k povstání, protože měli blíže ke svým songhajským sousedům než k rebelům z hor u Kidalu. (Benjaminsen 2008: 832)

C. Sever proti Jihu – dynamika konfliktu

i. Minulá povstání

Francouzi tradičně nazývali Tuaregy podle jejich modrých šátků okolo hlavy modrými rytíři pouště. (Flichy 2013: 15) Francie nahlížela na Tuaregy jako na vyspělejší etnikum než černé obyvatelstvo Afriky. Kisangani uvádí, že z toho důvodu jim nechali volnost v aktivitách týkající se trans-saharského obchodu. Na druhou stranu ale odpor Tuaregů vůči francouzské kolonizaci v důsledku znamenal, že na Francouzi budovaném státě se podíleli jen minimálně. To se projevovalo například v oblasti školství, kde byly vzdělávány jen určité etnické minority, které byly koloniálnímu režimu více nakloněné. Následkem toho se pak do

---

²³ Povstání vypukla v letech 1963-64, 1990-94, 2006 a 2012.

hnutí za nezávislost, jehož jádro se nacházelo na jihu země, nezapojili vzdělání Tuaregové, kteří odmítali vzdělávací systém koloniální mocnosti. (Kisangani 2012: 69).

Po vzniku samostatného malijského státu v roce 1960 se proto Tuaregové ocitli v situaci, kdy byli marginalizováni jak početně, tak i poměrným zastoupením na rozhodovacích procesech nové vlády. Nespokojenost s novým režimem dávali představitelé severního regionu najevo ihned po vyhlášení nezávislosti v roce 1960. Zavedení daní a nových zákonů odporujících tradičním zvyklostem (např. v oblasti rodinného práva) ještě posílilo odpor vůči novému státu. (Lecocq 2010: 158) Přestože nová vládnoucí třída v marxistické rétorice odsuzovala „tradiční feudální vůdce“, byla na nich kvůli jejich znalostem terénu a vlivu ve společnosti životně závislá, aby mohla kontrolovat zemi. Tento dvojaký vztah vytvořil podněbí vzájemné nedůvěry a vyčkávání. (Ibid.: 124)

Po ustanovení samostatné malijské republiky bylo nomádství oficiálně prohlášeno vládnoucí třídou za překážku k modernizaci Mali v duchu socialistické industrializace. Prezident Keita se zasazoval o usazení nomádů a jejich proměnu ve farmařící „produktivní občany“. V té době se proto severu Mali říkalo ‘le Mali inutile’ (zbytečné Mali). Důsledkem této politiky byl pocit Tuaregů, že vláda v Bamaku představuje novou formu kolonialismu, která je v mnohém horší než ta francouzská. Často docházelo ke konfiskacím majetků a násilí nových vládních orgánů vůči obyvatelstvu na severu země. (Benjaminsen 2008: 828)

Tradičně svébytná a oficiální mocí nespoutaná společnost na severu Mali tradičně vnímala svoji podřízenost Francouzům jako dobrovolnou a očekávala podobné uznání sebe jako rovnocenných partnerů i od nové bamacké vlády. To se však nedostavilo, naopak vláda zvyšováním daní a kontrolou hranic dala jasně najevo, že v tomto ohledu nehodlá ustupovat. V tomto bodě existuje shoda expertů na hlavních důvodech vypuknutí povstání - omezování svobody a pocit marginalizace postavení tradičních vůdců. (Lecocq 2010: 90)

Tomu odpovídá i diskurz oficiálních zdrojů malijské vlády. Ve stereotypizujících dokumentech z doby povstání je možné vidět, že jižní obyvatelé viděli důvody revolty v tom, že Tuaregové a zvláště tuarežský kmen Ifoghasů se odmítali podřítit malijské vládě, protože jakožto vyšší bílá rasa si nechtěli nechat poroučet od černých Afričanů a odmítli koncept rovnosti mezi rasami a zákaz otrockých kast. (Lecocq 2010: 159) Tento pohled na severany jakožto odpůrce rovnosti a otrokáře byl vidět i na předsudcích většinového obyvatelstva. (Ibid.: 91)

Revolta byla krvavě potlačena za použití moderního letectva, bombardérů a veřejných poprav, v důsledku čehož mnoho Tuarégů emigrovalo do Alžírsko a Libye. (Lecocq 2010: 69) Politika vůči severu zůstala nezměněna i v následujících desetiletích za prezidenta Traoré, který po uchopení moci po vojenském puči v roce 1968 do vedení regionu dosadil vojenského guvernéra, což bylo mnoha Tuarégy vnímáno jako vojenská okupace. (Benjaminsen 2008: 828) Jedním z typických nástrojů oprese byla tzv. Lesní služba, která v bývalých francouzských koloniích měla dohlížet na stav životního prostředí a těžbu dřeva. Malijská environmentální politika se v osmdesátých letech následkem celosvětového hnutí za ochranu životního prostředí stala ještě přísnější, přičemž právě narativ boje proti dezertifikaci často ospravedlňoval drancování severu a vybírání velmi vysokých pokut za těžbu dřeva. (Ibid.: 829)

Sucha v polovině sedmdesátých a osmdesátých letech vedla k další marginalizaci Tuarégů. Spolu s výraznou migrací do okolních států, kde si migranti osvojili revoluční diskurz, byla hlavní příčinou odporu proti vládě mezinárodní pomoc, která končila v rukou vládních elit, které si za ně v prestižních čtvrtích Bamaka stavěli tzv. 'chateaux de la sécheresse' (zámky ze sucha). (Benjaminsen 2008: 829)²⁴

První povstání tak dobře ilustruje strukturální důvody, kvůli kterým docházelo ke sporům či povstáním i v následujících desetiletích. Základní proměnou zde byla otázka zachování identity a tradičního způsobu života. Stejně jako i během dalších povstání zde způsobila pocit ohrožení těchto hodnot nařízení omezující svobodný pohyb po regionu, zvyšování daní, pocit diskriminace a přítomnost malijské armády.

Dvacetiletí, jež následovalo, pak upozornilo na další problémy, které se v rozdílné podobě a míře objevují dodnes. Odklánění rozvojové pomoci do soukromých projektů vládní elity je příznakem pandemické korupce, kterou lze opět pozorovat při investicích v podobě programů americké vojenské pomoci v nultých letech. Využívání či zneužívání diskurzu boje za záchranu životního prostředí tak, že aplikace této politiky vede k ekonomickému znevýhodnění Tuaregů, pak poukazuje na schopnost vystopovat aktuální trendy v diskurzu mezinárodního společenství a v rámci jejich obhajoby provádět jinak těžko podporovatelnou

---

²⁴ Celá země zůstává stále silně závislá na zahraniční pomoci, kterou přijímá od mezinárodních organizací (především od Světové Banky, Africké rozvojové banky a Arabských Fondů) i bilaterálních programů sponzorovaných mj. EU, Francií, USA, Kanadou, Nizozemím, Dánskem a Německem. Navzdory opakujícím se příslibům ale k rozvoji severní části země nedochází. (US Department of State 2011)

politiku. Společným jmenovatelem obou těchto problémů je diskriminace severního obyvatelstva zabalená v roušce naplňování požadavků mezinárodního společenství.

Tyto důvody také způsobily migraci velké části populace do sousedních zemí; zvláště v Libyi se jim dostalo dobrého přijetí a vojenského výcviku, který zužitkovali po návratu generace emigrantů na konci osmdesátých let.

Druhá revolta Tuaregů proti malijské vládě vypukla 28. června 1990 po útoku na věznici Menaka u nigerských hranic, při němž zemřeli čtyři malijsí vojáci. Armáda následně podnikla brutální ofenzivu proti pastevcům, čímž se jí podařilo na stranu rebelů přidat mnoho dalších lidí, kteří před armádními represemi utekli do hor. Tím se také z konfliktu stalo povstání nejen Tuaregů, ale celé sociální skupiny pastevců. Tuto linii kopírovalo i etnické rozdělení na kočovné kmeny ze severu proti usedlým Songhajům z měst a okolí řek. (Benjaminsen 2008: 831, Mathias 2013: 43)

K úplné etnicizaci konfliktu došlo v roce 1994 při útocích na civilisty na obou stranách. Teprve uprchnutí hlavního odpůrce usmíření s malijskou vládou Zahaby Ould Sidi Mohammeda a potlačení agresivních elementů v malijské armádě vytvořilo prostor pro nové vyjednavče, kteří během několika měsíců dosáhli míru. Důležitou roli v tomto procesu hrála norská vláda a UNDP, když dokázali uspořádat několik desítek mezikomunitních setkání. Tato setkání postavila rebelské vůdce i vládu Mali mimo hlavní proud vyjednávání, a nakonec vedla k ceremonii tzv. 'Flamme de la Paix' v březnu 1996 v Timbuktu, kde bylo kolektivně roztaveno 3000 rebelských zbraní. (Benjaminsen 2008: 831)

Situace devadesátých let se ve velké míře podobala fázím před vypuknutím povstání v roce 2012. Revolta v roce 1990 vypukla v krátké době po návratu velkého množství Kaddáfího armádou vycvičených Tuaregů z Libye a mladé generace ovlivněné novým diskurzem boje za svobodu. Dalším důležitým momentem povstání, který se opakoval i v roce 2012, byl vojenský puč, který sesadil prezidenta kvůli příliš mírnému postoji vůči vzbouřencům a zemi uvrhl do ještě hlubší krize.²⁵

Navzdory uklidnění situace po zažehnutí Plamene míru zůstaly klíčové otázky stále neřešeny. Reforma administrativního dělení v roce 1999 sice do značné míry přenesla rozhodovací

---

²⁵ Součástí tajné mírové smlouvy z Tamanras z roku 1991 byl bod, který přislíbil alokaci 47.3 % národního rozpočtu na sever. Po zveřejnění vypukly v Bamaku demonstrace, během kterých armáda zabila na tři sta lidí. V reakci na to došlo 26. března 1991 k vojenskému převratu vedeného Amadou Toumani Tourém. V nastalém chaosu některé vzbouřenecké jednotky pokračovaly v banditských útocích a armáda nekontrolovatelně zabijela a vyháněla z domovů tuarežské civilisty, což výrazně přispělo k výše zmíněné etnicizaci konfliktu. (Benjaminsen 2008: 831)

pravomoci v mnoha oblastech na lokální úroveň, celkový program rozvoje severu země a zlepšení tamních životních podmínek ale zůstával nenaplněn. (Morgan 2012)

Jedním z důvodů nespokojenosti vedoucích k ozbrojenému odporu v roce 2006 byl spor o pozice v malijské armádě. Vedoucí představitel kmene Ifoghasů dezertoval z armády na protest proti lepšímu postavení zástupců kmene Imghad.²⁶ Během několika týdnů se jeho jednotce a několika spojencům podařilo bez odporu zajistit velké množství zbraní a 22. května 2006 vojensky obsadit Kidal. Ustavili Alliance Démocratique du 23 Mai pour le Changement (ADC, Demokratická aliance 23. května pro změnu) a své požadavky a program zveřejnili na internetu. (Lecocq 2010: 329-330)

Na rozdíl od povstání v roce 1990 tentokrát vzbouřenci disponovali velkým množstvím zbraní a také s sebou vzali velké množství ne-tuarežských rukojmích. (Lecocq 2010: 332) Za pomoci amerických vojáků²⁷ ze základny v Gao se malijské armádě podařilo již 25. května (po třech dnech) obsadit zpětně Kidal. ADC chtěla odvrátit podporu USA malijské armádě, a vydala prohlášení, že nemá nic společného s islamistickými skupinami a na důkaz toho v září napadla skupinu GSPC a zabili jednoho jejího emíra. (Lecocq 2010: 333) Poté nabídla USA spolupráci v boji proti islamistickým skupinám v oblasti. V tomto kontextu prezident Traoré začal s rebely jednat a minimalizoval represe armády vůči severnímu obyvatelstvu. (Lecocq 2010: 334)

Tato třídní „válečná“ epizoda dobře ilustruje, jak výrazným způsobem zasáhla region rétorika války proti terorismu. V kontextu povstání v roce 2006 Giraud cituje britského antropologa a odborníka na tuarežskou společnost Jeremyho Kenaana, který tvrdí, že Iyad ag Ghali uzavřel dohodu s alžírskou tajnou službou DRS, aby jednak podpořil právo tuarežského hnutí a jednak aby se opět tato oblast dostala do pozornosti americké války proti teroru.

Tuto taktiku užívalo napříč regionem mnoho aktérů. Podle Girauda byla například v Mauritánii za útoky na kasárna Lemgheity právě snaha generála Ould Abdel Azize o přitáhnutí podpory USA v boji proti terorismu a upevnění vlastní pozice. (Giraud 2013: 42)

---

²⁶ Zatímco malé skupině důstojníků *imghad* původu v čele s Elhajj Gamou se dařilo kariérně růst, vedoucí představitel *Ifoghas* Hassan ag Fagaga zůstával na nižších pozicích. Tento stav vnímali *Ifoghas* jako hrozbu, že výše postavení důstojníci *Imghas* budou schopni prosazovat vlastní kmény v armádě do prominentnějších pozic, což by mohlo vést k celkové změně v rozložení moci kmenů v zemi. Po dalším povýšení Gamou Hassan ag Fagaga dezertoval a se skupinou vojáků z Adaghu se ukryl v Mount Tigharghar. Vojáci vyslaní na vyjednávání se k Fagagovi přidali a stejně tak učinil i Ibrahim ag Bahanga, hlavní vůdce ozbrojeného odporu proti malijské vládě od roku 2006. (Lecocq 2010: 334)

²⁷ Jednal se o první nasazení zahraničních vojsk v severním Mali.

Také sebevražedný útok na francouzskou ambasádu v Mauritánii v srpnu 2009 a jí předcházející násilí sloužilo dobře cílům mauritánského prezidenta, který následkem protiteroristické rétoriky získal zpět podporu západních spojenců, kteří jej uvrhli do izolace po vojenském převratu v létě 2008, který následoval jen rok po prvních demokratických volbách po desetiletích vojenské vlády v zemi. (Giraud 2013: 45)²⁸ Na tomto příkladu je tak možno dobře vidět přizpůsobivost vlád v regionu vůči globálnímu diskurzu. Zatímco v osmdesátých letech malijská vláda své aktivity na severu země zdůvodňovala environmentální rétorikou, v nultých letech získávala ona i další země v regionu ohromné prostředky na boj proti terorismu.

ii. Období před povstáním

Přestože byl Ibrahim Ag Bahanga v roce 2009 vytlačen ze svých pozic v horách a donucen uprchnout do Libye, i odtud pokračoval v občasných útocích, a to až do své smrti v srpnu 2011²⁹. V médiích o něm nebyly žádné zprávy až do ledna 2011, kdy začal v Libyi kontaktovat bývalé rebely z povstání devadesátých let, kteří veleli elitním Kaddáfího pouštním jednotkám (z nichž nejvýznamnějším byl plukovník Mohammed Ag Najm). Jakmile začala Kaddáfího moc upadat a v Libyi vypukla po únorových protestech v Benghází občanská válka, Ag Bahanga spolu s dalšími tuarežskými důstojníky dezertovali z libyjské armády s co největším počtem zbraní, včetně raket země-země (BM21) a země-vzduch (BTR60). Během léta měli již vybudované základny v Zakak, Tin Assalak a Takalote v Teghargharských horách. (Morgan 2012)

Média v té době jeho smrt vnímala pozitivně jako naději na usmíření sporů mezi severem a jihem, neboť Ag Bahanga byl považován za nejradikálnějšího a nejnesmiřitelnějšího tuarežského bojovníka, který navíc vzhledem k těžkým zbraním, které měl k dispozici,

---

²⁸ Dalším případem byl únos dvou kanadských diplomatů (Louis Guay a Robert R. Fowler) v prosinci 2008 a čtyř evropských turistů v lednu 2009 v Nígeru skupinou AQIM. Do tohoto únosu byli podle Girauda zapojeni malijské Tuaregové a Maurové a ministr vnitra Nígeru. (Giraud 2013: 44) Robert R. Fowler, který byl jakožto Zvláštní vyslanec generálního tajemníka OSN pro Níger nejvýše postaveným uneseným úředníkem OSN v historii, po svém propuštění naznačil, že za jeho únosem mohl být prezident Nígeru. „Od první chvíle, co jsem /prezidenta Tandju/ potkal, bylo jasné, že byl uražen, otráven a zahanben faktem, že generální tajemník OSN považoval za vhodné jmenovat pro jeho zemi zvláštního vyslance.“ (BBC 2009)

²⁹ 26. srpna 2011 zemřel Ag Bahanga při dopravní nehodě nedaleko Tin Assalak. Přestože měl mnoho nepřátel z řad jak malijské vlády, tak tuarežských náčelníků, se kterými soupeřil o postavení, a arabských pašeráků, které okrádal, okolnosti jeho smrti se nevyjasnily. (Morgan 2012)

představoval rostoucí bezpečnostní riziko. Po smrti Ag Bahangy se v říjnu sešli vůdci jednotlivých tuarežských skupin na základně v Zakaku, kde deset dní diskutovali o budoucím postupu vůči malijskému státu vzhledem k velkému množství zbraní a bojovníků, kteří změnili dosavadní rozložení sil mezi Tuaregy a vládou v Bamaku. Následně bylo založeno MNLA. (Morgan 2012)

Navzdory sjednocujícím snahám MNLA byli hlavní aktéři povstání rozděleni do několika skupin, které mezi sebou začaly krátce po úvodních porážkách malijské armády bojovat. Tento boj se odehrával zejména po linii islamistických proti umírněným či sekulárním skupinám. Dominantní skupinou konfliktu během roku 2012 byla skupina Ansar Dine, která za pomoci Al-Káidy v Islámském Magrebu a jejího odštěpku Mujao³⁰ vytlačila do ledna 2013 independisty z MNLA téměř ze všech pozic na severu Mali.

Wahábistická Ansar Dine se snaží nastolit radikální formu práva šaría v celém Mali.³¹ Založena byla Iyadem Ag Ghalim, který měl vedoucí úlohu v minulých povstáních, ale nebyl schopen dosáhnout vedení MNLA. 15. prosince 2011 proto založil své vlastní hnutí Ansar Dine³². (Giraud 2013: 48)

Další islamističtí aktéři již byli převážně cizinci, kteří v Mali pro své aktivity našli pohodlné útočiště. Celosvětově největší pozornosti se ze všech skupin v Sahelu v nultých letech dostávalo AQIM. Do roku 2007, kdy se přejmenovala na regionální odnož Al-Káidy, operovala pod jménem Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat (GSPC)³³. (Cristiani - Fabiani 2011) GSPC získala mezinárodní pozornost po spektakulárním únosu 32 evropských rukojmích z jižního Alžírsku Abdelrezakem El-Parou v roce 2003, kterého prezident Bush označil následně za „Bin Ládinova muže v Sahelu“. (Al-Jazeera 2010) Bezprostředně po únosu se skupina přemístila do Mali, odkud vyjednávala o rukojmích. USA v reakci na to vyslaly vojenské instruktory na pomoc malijské armádě. (Kisangani 2012: 74). Od roku 2007 začala skupina s novým jménem AQIM a novou rétorikou používat nové taktiky včetně sebevražedných atentátů a silné orientace na pašování různého zboží. (Harmon 2010: 17)

---

³⁰ Zkratka pro Mouvement pour le Tawhîd et du Jihad en Afrique de l'Ouest (Hnutí pro Tawhîd a džihád v západní Africe).

³¹ V místech, která kontrolovali v roce 2012, začali bojovníci Ansar Dine aplikovat doslovný výklad práva šaría, když sekali ruce zlodějům, nutili ženy chodit zásadně plně zahalené v nikábu, ničili mauzolea svatých a pálili vzácné staré spisy včetně těch z knihoven a svatyní v Timbaktu. (Mathias 2013: 47)

³² Jinak také psáno Ansar ed-Dine či Ansar Eddine, znamenající „ochránci náboženství“.

³³ GSPC byla založena v roce 1998 Alžířanem Hassanem Hattabem jako odštěpená buňka GIA (Groupe armée islamique) kvůli nesouhlasu s masakry civilistů. Po amnestii v roce 1999 přijala velká část GIA příměří, ale GSPC spolu s několika málo dalšími bojovníky nadále odmítala složit zbraně a pokračovala v boji proti alžírskému státu. (International Crisis Group 2004: 14)

V polovině roku 2011 se z AQIM odštěpila³⁴ skupina bojovníků pod názvem Mujao. Navzdory deklaratornímu rozchodu ale nadále zůstala v područí AQIM a spolupracovala s ní a s Ansar Dine na útocích proti MNLA a malijské vládě. Ilustrativním příkladem propojenosti těchto skupin je Oumar Ould Hamaha, který působil jako poručík Mokhtara Belmokhtara³⁵ v AQIM, poté se stal mluvčím Ansar Dine, dokud se nestal právě vrchním vojenským velitelem Mujao. (Giraud 2013: 50)

³⁴ Oddělení má charakter spíše účelový. Oficiálním důvodem rozchodu bylo prosazování Alžíránů do vedení AQIM. Mauritáncem Hamada Ould Mohamed Kheirou proto na konci roku 2011 založil novou skupinu, do které rekrutoval islamisty z celé západní Afriky, včetně Nigerijců z Boko Haram a Maurů ze Západní Sahary. (Touchard – Ahmed – Ouazani 2012, Giraud 2013: 51)

³⁵ Alžírán Mokhtar Belmokhtar neboli Khaled Aboul Abbas prošel před tím, než se usadil v Sahelu, v rámci různých islamistických skupin válkami v Afghánistánu a Alžírsku. (Lasserre-Oberlé 2013: 98) Když působil jako emír GSPC, začal pěstovat styky se severem Mali, odkud získával zbraně ukradené ze skladů malijské armády. Poté se usadil v Timbuktu, kde se oženil. (Lasserre-Oberlé 2013: 100) Jako jeden z vůdců GSPC (a později AQIM) byl zodpovědný za několik únosů západních občanů včetně diplomatů. (Hinshaw 2013)

Mapa 5. Konfliktu v severním Mali před francouzskou intervencí. Zdroj: Wikimedia 2013b.

Morgan udává, že během prosince 2011 a následujícího ledna byla tuarežská chatová fóra plná napjatého očekávání: „Všichni věděli, že se stane něco velkého.“ V prosinci 2011 napsal Ahmeyede Ag Ilkamassene na stránce Toumast Press esej „Azawad, teď nebo nikdy“. Podle Morgana tato esej dokázala definovat ducha doby, ve které bylo na místě vykročit ke změně. Příležitostí zde pak byl příchod libyjských bojovníků a zbraní. Podporou pro pocit „teď nebo nikdy“ byly šířící se zvěsti, že Ganda Koy³⁶ se opět vyzbrojuje spolu s milicemi Ould Meydoua. (Morgan 2012)

17. ledna 2012 MNLA a Ansar Dine ve spolupráci s AQIM dobyli město Ménaka a Aguelhok. Po vítězství popravili všechny malijské vojáky, kteří se téměř bez odporu vzdali. Na konci ledna oblehli strategické město Tessalit. Po jeho pádu na začátku března velmi rychle dobyli i tři největší města v severním Mali – Gao, Timbuktu a Kidal a 6. dubna 2012 vyhlásilo MNLA plnou kontrolu nad severním Mali a nezávislost samostatného státu Azawad. Již v červnu ztratilo hnutí ale důsledkem vnitřních sporů, nesourodosti a nedostatku financí kontrolu nad většinou území ve prospěch islamistického Ansar Dine. (Giraud 2013: 48-49)

Právě silné působení islamistických skupin v celém povstání je nejdůležitější změnou v jeho celkovém charakteru oproti předchozím povstáním popsaným výše. Islamisté fakticky tuarežské hnutí upozadili a vyjednávání tak nebyl dán po celý rok 2012 prostor. Přitom mezinárodní situace k tomu byla ještě na konci roku nakloněna a počítala s případnou intervencí afrických sil pouze ve fázi příprav, na základě rezoluce RB OSN 2085 z 20. prosince 2012, tedy těsně před francouzskou intervencí. (Adam 2013: 12-13) Malijský prezident Traoré 1. září 2012 formálně požádal ECOWAS o intervenci, která by zastavila rostoucí moc islamistických skupin. Ale až poté, co 7. ledna 2013 ukončila Ansar Dine vyjednávání s malijskou vládou a společně s AQIM zahájili o dva dny později ofenzivu na jih směrem na Bamako, se Francie okamžitě rozhodla provést vojenskou intervenci.

Tou se zásadně narušila sílicí pozice Mujao a AQIM v konfliktu, neboť se všechny neislamistické skupiny od spolupráce s nimi začaly odvracet. (Giraud 2013: 53) MNLA se po intervenci v lednu 2013 přidala na stranu Francie, Nigérie a Čadu a zatímco malijská armáda nebyla na úplný severovýchod vyslána, MNLA dostala do správy města jako Kidal či Tessalit.

---

³⁶ Nechvalně proslulé milice, které se dopouštěly během povstání v devadesátých letech nejhorších masakrů na civilním obyvatelstvu severu.

Výměnou za to již přestali požadovat nezávislost, ale pouze autonomii ve federálním uspořádání. (Giraud 2013: 53)

iii. Shrnutí hlavních trendů

Strukturální faktory vedoucí k povstání v šedesátých a devadesátých letech se v mnoha ohledech vyskytly i v letech před povstáním roku 2012.

Již od vzniku samostatného Mali představuje hlavní důvod odporu severních nomádů proti bamacké vládě to, co vnímají jako potlačování jejich svobody a práva na tradiční způsob života. Tento identitární boj za větší autonomii je přítomný v prohlášeních všech revolt a požadavky větší svobody jsou představovány jako základní předpoklad mírového urovnání sporu již od šedesátých let. I v roce 2012 chápe Kisangani jako hlavní příčinu vypuknutí povstání politiku Mali vůči severnímu obyvatelstvu, následkem které cítili Tuaregové čím dál více ztrátu své nomádské identity. Udává čtyři hlavní katalyzátory, které bezprostředně vedly k vypuknutí násilí: vyloučení z politického procesu, omezení pohybu kvůli hranicím, dominance černého obyvatelstva na tuarežském území a znovuoobnovení společenské identity díky migračním vlnám do okolních států, zvláště Libye. (Kisangani 2012: 91) To téměř přesně kopíruje příčiny povstání v šedesátých a devadesátých letech.

Diskriminace severního obyvatelstva, špatné ekonomické podmínky a přítomnost malijské armády byly hlavními motivy vzpoury šedesátých i devadesátých let, stejně jako té v roce 2012. Strukturální zneužívání diskurzu boje za ochranu životního prostředí a rozvojové pomoci pro soukromé projekty vládních elit pak vytvořilo v osmdesátých letech prostředí, které se v mnoha ohledech podobalo tomu z nultých let. Vzhledem k dominanci diskurzu války proti teroru ale věnovala malijská vláda rétoricky více pozornosti teroristickému nebezpečí než životnímu prostředí. Nutno také dodat, že laxní přístup malijské vlády proti islamistům se začal projevovat až ke konci desetiletí a začátkem desátých let, kdy se kvůli množícím se únosům začaly snižovat příjmy severu z turismu.

Katalyzátorem povstání byly dva hlavní faktory, které jsou totožné v devadesátých letech a nyní – návrat bojovníků vycvičených Kaddáfího armádou a nástup nové generace. V tomto ohledu je možné pozorovat téměř pravidelnou periodicitu povstání. Dvacet sedm let po první

revoltě vypukla druhá. Dalších dvacet tři let trvalo, než se zformovala nová generace, která vytvořila širokospektrální povstání. Spouštěči pak byly plánované útoky na vládní jednotky v příhodný okamžik.

Analogii s devadesátými lety je možné pozorovat i v neschopnosti armády rebelii čelit. Zatímco v šedesátých letech bylo potlačení z vojenského hlediska relativně snadné, protože rebely tvořilo jen několik desítek špatně ozbrojených bojovníků, v následujících konfliktech již nedokázala armáda situaci vítězně vyřešit a v roce 2006 i v letech 2012-2013 porazila vzbouřence jen díky přímé vojenské pomoci zahraničních jednotek. Slabost a přílišná vstřícnost vůči povstalcům vedla k silné kritice prezidenta v roce 2006 a v letech 1991 a 2012 dokonce armáda provedla puč.

Zcela novým prvkem je ale nástup islamistických skupin, které konfliktu v roce 2012 zcela dominovaly až do francouzské intervence. Od příchodu wahábistických skupin na konci devadesátých let se postupně mezi některými tradičními vůdci rozšiřoval vliv radikálních skupin. Hlavní roli v tomto ohledu hrály jejich finanční možnosti díky podpoře ze zahraničí.

Klíčovým rozdílem mezi MNLA a islamistickými skupinami byly jejich finanční možnosti. Ansar Dine na rozdíl od MNLA disponovalo ohromnou finanční podporou ze Saúdské Arábie. Druhým faktorem je také podpora ze strany Alžírsko, které ve hnutí vidí možnost, jak zabránit nezávislosti, která má velkou podporu mezi Tuarégy na jihu Alžírsko v okolí Kabylie. (Giraud 2013: 49) Další finanční zdroje skupina čerpá od AQIM, z rozsáhlého osobního jmění Ag Ghalyho, jednoho z vůdců malijských Tuaregů, a v posledku také z pašování drog putujících z jižní Ameriky skrz Guineu-Bissau a Mali do Evropy. (Abderrahmane 2012).

Výrazným donorem je v této oblasti také Katar, který podporoval Ansar Dine i Mujao. Podle zdrojů z francouzské armády pod krytím katarského červeného kříže údajně dodával islamistickým vzbouřencům zbraně, humanitární pomoc, finance a výcvik speciálními složkami. (Berghezan 2013a: 33) Dalšími důležitými podporovateli jsou již zmíněné Alžírsko (skrz tajnou službu DRS) a Burkina Faso. Právě DRS podle francouzských expertů do velké míry určuje cíle a agendu jak Mujao, tak AQIM. Prezident Burkina Faso zase podporoval rebely zbraněmi, finančně, ale i operativně, když přímo v Mali zachraňoval své spojence helikoptéry. (Giraud 2013: 51-52)

Aktivita islamistických skupin měly také velký vliv na upření pozornosti USA směrem k regionu v rámci globální války proti teroru. Jak bylo ukázáno výše, Spojené státy zahájily vojenskou pomoc Mali po únosu rukojmích El Parou v roce 2003. Výrazné navýšení vojenské pomoci pak nastalo po třídenní vzpouře v roce 2006.³⁷ Vyšší americká angažovanost se projevila především v rozsáhlém a štědře financovaném programu vojenské pomoci sahelským zemím, nahrazením PSI novým programem TSCTP v roce 2005 a vytvořením vojenského velení pro Afriku (Africom) o rok později. (Harmon 2010: 16)

Zatímco malijská vláda nechala GSPC na svém území operovat, dokud nepůsobila problémy přímo jí samé, pro místní obyvatelstvo znamenal nástup islamistů v regionu kromě omezení vlastní pozice i nové příležitosti. Kvůli obchodním stykům a ne zcela nepřátelským vztahům s islamistickými skupinami se obyvatelstvo severu stalo vhodným vyjednávačem mezi radikály a oficiálními vládami (např. krize únosu 14 rukojmí GSPC v červnu 2003 byla z velké části vyřešena vyjednáváním kidalské politické elity). (Lecocq 2010: 325) GSPC se jen postupně začala orientovat na provázanost s globálními islamistickými sítěmi Al-Káidy. Až do povstání v roce 2012 navíc islamisté neterorizovali místní obyvatelstvo, ale využívali území Mali pro své obchodní aktivity a jako útočiště. Proto je možné vysvětlit působení GSPC a později AQIM jako přínosné jak pro malijskou vládu, tak pro určité složky severní populace; vládě se dostávalo štědré podpory od USA, zatímco někteří Tuaregové vydělávali na roli prostředníka mezi úřady a islamisty.

Jak bylo řečeno, směs dlouhodobých strukturálních problémů se změnou mocenské dynamiky v podobě přílivu jednotek a zbraní vytvořila výbušné prostředí. V posledních měsících před vypuknutím povstání vznikly mimo AQIM, která na začátku povstání nehrála hlavní roli, všechny hlavní skupiny – MNLA v říjnu a Mujao a Ansar Dine v prosinci 2011. Malijský prezident se od smrti Bahangy snažil o vyjednávání, kterému byli mnozí Tuaregové také nakloněni. Zároveň je ale nutné podotknout, že cestu smíření komplikovaly i mnohé kroky Bamaka.

Kromě identitárního útlaku mělo obyvatelstvo severu v posledních měsících před povstáním i mnohem materiálnější důvody k obavám z Bamaka. Malijská vláda reagovala na rostoucí počty ozbrojených Tuaregů a jejich aktivity na severu ukázkou silové politiky - nasazením polovojenských jednotek, mimo jiné nechvalně proslulé milice Ganda Koye, které začaly být

---

³⁷ Třídenní vzpouře v roce 2006 mezi tuarežská povstání tato práce po vzoru Lecocqa (Lecocq 2010: 331) nezahrnuje, neboť neměla obecnou podporu ani v samotném Kidalu, odkud vzešla úzká skupina vzbouřenců. Navíc je celá „revolta“ a její brzký konec zahalen mnoha neznámými ohledně skutečné motivace aktérů (viz polemika o snaze přitáhnout pozornost a finance USA do regionu).

vládou finančně i materiálně podporovány od prosince 2011. (Giraud 2013: 48) Brzy poté začala malijská vláda podporovat dvě významné tuarežské skupiny a cíleně tak přispívala k rozdmýchání mezikmenového napětí. Jednu vedl El Hadj Gamou z kmene Imghad, který je zároveň nejvyšším příslušníkem malijské armády v regionu. Druhou hlavní milici bojující po boku malijské armády vedl arabský nadplukovník Abderahmane Ould Meydou. Oba byli povýšeni těsně před vypuknutím revolty v souvislosti s dohodou, díky které byl propuštěn bohatý arabský obchodník Mohamed Ould Aiwanatt odsouzený za kauzu Air Cocaine. (Morgen 2012)

Během té samé doby se začaly sjednocovat různé skupiny, které chtěly politicky či případně vojensky zužítkovat přísun ohromného množství zbraní a bojovníků z Libye. Jako stále se opakující faktor provokující tuarežský odpor se zde opět projevila zvýšená armádní aktivita na severu země. Jak ukáže kvantitativní analýza médií, právě rostoucí mediální pozornost aktivit armády na severu fungovala jako jeden z mála ukazatelů sílícího napětí.

3. Analýza médií jako nástroje SVV

A. Diskurzivní analýza mezinárodních médií

Jak bylo vysvětleno v druhé kapitole, tato práce využívá pro vlastní model SVV obsahovou analýzu mezinárodních médií, která jsou sice na jednu stranu západocentričností omezována co do svého záběru, ale na druhou stranu mají často unikátní možnost psát o tématech, která by nebylo možné v domácích médiích publikovat. Následující analýza by měla ukázat, zda je tento aspekt spíše výhodou či nevídanou zátěží z perspektivy pozorování blížího se konfliktu.

Pro účely zmapování silícího napětí mezi malijskou vládou a tuarežskými aktéry na severu země zkoumá tato práce mezinárodní média od 1. srpna 2011 až do dne zahájení povstání, 17. ledna 2012. Toto období totiž reflektuje proměnu malijského prostředí od masivního příjezdu bývalých Kaddáfího jednotek přes naděje na mírové vyřešení situace až po napjaté očekávání krize. Práce analyzuje pomocí vyhledávacích nástrojů Google News a databáze Factiva převážnou většinu všech dostupných zpráv týkajících se dění na severu Mali publikovaných v mezinárodních médiích během sledovaného období. Logickým posledním datem zkoumaného období bude týden okolo 17. ledna 2012, kdy propuklo povstání. Počátek srpna 2011 byl vybrán proto, že Kaddáfí definitivně ztratil své pozice v Tripolisu 23. srpna. Od té doby byl až do své smrti na útěku a v souvislosti s porážkou jeho sil nastává hlavní exodus tuarežských jednotek. I když Tuaregové začali Libyi opouštět již po vypuknutí povstání, teprve ztráta kontroly Kaddáfího nad posledními zbytky území vedly k exponenciálnímu nárůstu navrátilivších se bojovníků na sever Mali. Tuto dynamiku by měl reflektovat i postupný nárůst zájmů médií o sever Mali.

Během prvních týdnů srpna zaujívalo dění na severu Mali v mezinárodních médiích skutečně minimální prostor. Zároveň se jednalo o převážně optimistické zprávy dávající naději na definitivní zklidnění situace. 5. srpna 2011 oznámila agentura Reuters, že AQIM opustila západ Mali a pod tlakem armádní ofenzivy se přesunula do pouště u hranic s Alžírskem. (Diallo 5/8/2011) Jedinou další výraznější zprávou bylo oznámení prezidenta Tourého o zahájení dvouletého plánu na rozvoj severní části země, do které se mělo investovat 32 miliard středoafričských franků (CFA) neboli 69 milionů USD. Tento program měl

kompensovat ztráty, které postihly region v důsledku zhoršené bezpečnostní situace v posledních dvou letech, kdy Mali přišlo kvůli úpadku turismu o 110 milionů USD. (Reuters 10/8/2011)

Na konci srpna se největší pozornost ve vztahu k Mali a Tuaregům poutala ke smrti Ibrahima Ag Bahangy. Agence France Presse, nazývající Ag Bahangu „nejradikálnějším tuarežským rebalem“, o této události napsala několik na sebe navazujících článků, které byly přejaty v médiích po celém světě. Zpráva zůstala v pozornosti médií až do 30. srpna. (AFP 27/8/2011a, All Africa 27/8/2011, APANEWS 27/8/2011, Reuters 27/8/2011, Xinhua 27/8/2011). Živým tématem byly diskuze o příčině smrti významného rebela. (AFP 27/8/2011b) Vysoce postavené zdroje ze severu Mali i Mauritánie se shodovaly, že jeho odstranění mělo souvislost se strachem z jeho dominantního postavení po návratu z Libye, odkud přijel vyzbrojen arzenálem těžkých zbraní. Média také zdůraznila, že po jeho smrti vzrostla naděje na mír. (Daniel 27/8/2011)

I další zprávy vyjadřovaly naděje na zklidnění situace. Komunity malijských Tuaregů z klanu Daoussak a nigerských Peulhů zahájily usmiřovací rozhovory po dlouhodobě trvajících opěťovaných útocích, při kterých za poslední rok zemřelo více než padesát lidí. (APANEWS 24/8/2011)

i. Navrátilci z Libye a proliferace zbraní

V tu samou dobu se také začaly objevovat zprávy o stovkách až tisících tuarežských bojovníků z Kaddáfího armády, kteří se po pádu libyjského vůdce vraceli na sever Mali a Nigeru. Zprávy ohledně možné destabilizace regionu začaly přicházet již v březnu a dubnu 2011, kdy se první desítky Kaddáfího jednotek vracely do svých rodných zemí. (All Africa, 3/3/2011, Daniel 27/3/2011, AFP 21/4/2011) Na dlouhou dobu se ale toto téma z médií vytratilo a po odmlce na něj opět upozornila reportáž Serge Daniela z AFP, která zdůraznila rostoucí obavy mezi vládními představiteli Mali z počtu navrátivších bojovníků, který podle věrohodných zdrojů přesahoval dva tisíce. Daniel cituje profesora Mamadou Dialla z univerzity v Bamaku, který tvrdí, že je na místě obávat se destabilizace celého Sahelu a že Mali ani Niger nejsou na tuto situaci připraveny. (Daniel 29/8/2011) O týden později pak

Daniel označil návrat Kaddáfího bojovníků za bezpečnostní hrozbu pro celý Sahel. (Daniel 6/9/2011)

Hlavním tématem mediální pozornosti je v souvislosti s návratem Tuaregů do Mali proliferace zbraní, zvláště těch těžkých. V návaznosti na to byl na konci srpna zmiňován fakt, že malijští Tuaregové disponují zbraněmi dodanými Francií na podporu libyjských rebelů. (AFP, 30/8/2011, ATS 31/8/2011). Už třetího září také Guardian popsal, jak pašeráci rabují Kaddáfího armádní sklady, odkud si odvázejí těžké zbraně včetně raket. (Norton-Taylor - Hopkins 3/9/2011) Na druhou stranu ale zbrojní experti uváděli, že přestože tuarežští pašeráci získali sovětské rakety SA-7, budou mít problémy s jejich použitím kvůli složitým podmínkám na jejich skladování a údržbu. (Moutot 22/9/2011)

Téma proliferace zbraní v regionu rezonovalo v mezinárodních médiích i nadále, zahrnující kromě Mali i situaci v Nigeru. (AFP 4/9/2011, CNN Wire 7/9/2011) Například přechod jednotek generála Aliho Kenna, hlavního vojenského velitele jižního regionu Libye, do Nigeru, vyvolal širokou mediální i oficiální odezvu. (APANEWS 6/9/2011). O dva měsíce později se v Nigeru dostali Tuaregové vracející se do Mali do střetu s nigerskou armádou, který si vyžádal 14 mrtvých včetně jednoho nigerského vojáka. (AFP 10/11/2011)

Přiliv tuarežských bojovníků z Libye proměnil podle expertů region v „sud se střelným prachem“. (Khadige 7/9/2011) Podle médií byla stabilita ohrožena v celém regionu a mohlo by docházet k vytváření „kmenových zón na pakistánský způsob“. (All Africa 20/9/2011)

V polovině září byla problému proliferace zbraní směrem k Tuaregům mířícím do Mali a Nigeru věnována v médiích pozornost jak u expertních tak regionálních politických elit. Často se tak dělo v souvislosti se summitem ministrů zahraničních věcí sahelských států o spolupráci v boji proti terorismu, konaným v Alžírsku jakožto prvním setkáním svého druhu na takto vysoké úrovni. (Horizons 4/9/2011, AFP 7/9/2011, Expression 8/9/2011) L'Expression na toto téma vydal rozhovor s expertem Francouzského institutu mezinárodních vztahů IFRI Alainem Antilem, který předpovídal, že následkem narušené geopolitické rovnováhy a proliferace zbraní vypukne brzy v Sahelu válka. (L'Expression 13/9/2011)

O černém trhu se zbraněmi v Libyi se psalo v pravidelných intervalech. Stejně jako u dalších témat jej registrovala mezinárodní média v souvislosti se zvýšenou pozorností Alžírska. V září varoval před „ohromným přílivem zbraní do Sahelu“ mauritánský prezident (La Tribune de Geneve 15/9/2011) a bezpečnostní experti se shodovali, že volný přístup ke zbraním značně ovlivní geostrategickou dynamiku regionu plného socioekonomických

problémů. (All Africa 20/9/2011) V průběhu října se opakovaně zdůrazňovala závažnost tohoto problému, přičemž velvyslanec OSN pro Libyi jej označil za největší hrozbu pro Afriku. (La Presse Canadienne 6/10/2011, L'Expression 23/10/2011)

Po Kaddáfího smrti se okamžitě začalo psát o řešení problému nikým nekontrolovaných proudů zbraní. Alžírsko oznámilo prohloubení spolupráce s Mali, Nigerem a Mauritánií. (APANEWS 24/10/2011, L'Expression 25/10/2011) S Mali pak spolupracuje především na demobilizaci a odzbrojení tisíců tuarežských bojovníků z bývalé Kaddáfího armády. (All Africa 26/10/2011, All Africa 31/10/2011)

V druhé polovině listopadu a první polovině prosince se téma regionální nestability objevovalo v mezinárodních médiích opakovaně. Střídavě se zde zdůrazňovala prohlášení vládních představitelů o prohlubující se spolupráci a reportáže o zhoršující se bezpečnostní situaci. Značnou část zpráv o bezpečnostní situaci v Sahelu zabraly zprávy setkání velitelů armád sahelských zemí v Bamaku (AFP 21/11/2011), zahájení společných vojenských protiteroristických operací (L'Expression 22/11/2011) a třídní návštěvě mauritánského prezidenta u jeho alžírského protějšku kvůli prohloubení spolupráce na protiteroristických postupech (AFP 7/12/2011). Při té příležitosti publikovala AFP analýzu poukazující na nebezpečí posílení AQIM v případě nedostatečné spolupráce regionálních aktérů.³⁸ (Daniel 22/11/2011)

V návaznosti na několik předchozích summitů věnovaných bezpečnosti v Sahelu mj. v Alžírsku a USA se v této době konalo setkání evropských a afrických ministrů zahraničí na jednání v Nouakchottu (Ould Said 10/12/2011). Evropská Unie finančně podpořila Mali, Niger a Mauritánii v posilování jejich vojenské přítomnosti v nestabilních oblastech Sahelu. (Reuters 9/12/2011) Mauritánie poté navrhla vyslat společnou misi Africké unie a OSN, aby pomohla zemím Sahelu čelit následkům libyjské krize. (AFP 18/12/2011)

Mediální pozornost na navrátilivší se Tuaregy z Libye a proudy zbraní, které s sebou přivezli, byla výrazná především od konce srpna do začátku druhé poloviny září a téma se znovu do popředí zájmu dostalo na přibližně deset dní po Kaddáfího smrti 20. října 2011. Mezinárodní média téměř ve všech případech upozorňovala na možná nebezpečí související s tímto

---

³⁸ O malé angažovanosti malijské vlády v boji proti AQIM a potřebě hlubší spolupráce a důvěry se sousedními zeměmi v boji proti terorismu svědčil i fakt, že Mauritánie opakovaně zaútočila na pozice islamistů přímo v Mali, a to bez předchozího upozornění malijské vlády. Při leteckém útoku v druhé polovině října 2011 zabila Teyeb Ould Sidi Alyho, který byl zodpovědný za přípravu bombového útoku na francouzskou ambasádu v Nouakchottu a pokusu o atentát na prezidenta Abdel Azíze. (Boe IHS 25/10/2011)

fenomémem a citovala různé aktéry, kteří volali po rychlém politickém řešení hrozby. V tomto období tedy lze hovořit o politizaci problému návratu tuarežských bojovníků z Libye, který se stal ústředním tématem několika mezinárodních konferencí. Experti i vládní představitelé z regionu i Francie deklarovali potřebu prohloubení spolupráce jak na regionální úrovni, tak mezi státy Sahelu s partnery ze západní Evropy a USA.

ii. **Kaddáfí a jeho věrní**

Důležitým aspektem celkového zpravodajství o tuarežské otázce v Mali bylo mediální vyobrazení Tuaregů jako oddaných Kaddáfího spojenců. V médiích se ve vztahu k Tuaregům od konce srpna do října 2011 pravidelně objevovala zpráva o zmizení bývalého libyjského vůdce a spekulace o jeho možném úkrytu a podpoře mezi Tuaregy v Mali či Nigeru. AFP napsala reportáž z Gaa o podpoře místního obyvatelstva libyjskému vůdci, kterému by zde rádi nabídli útočiště za pohostinnost, kterou jim v sedmdesátých a osmdesátých letech poskytoval v Libyi. (Daniel 28/8/2011) Téma ukrývání vrchního velení Kaddáfího Libye a jeho bezpečnostních implikací bylo v následujících týdnech diskutováno velkou částí mezinárodních médií. (Libération 29/8/2011, Daniel 30/8/2011, Peel-Wallis 6/9/2011, Reuters 5/10/2011) Diskurz propojení jižních sousedů s libyjským diktátorem podpořil třetího září i malijský prezident, který prohlásil, že neuznává rebelskou vládu z Bengházi. (APF 3/9/2011) Problematické soužití libyjských Tuaregů s novou vládou pak naznačila média ve zprávách o střetech mezi tuarežskými kmeny a rebely na jihu země. (Maclean-Chikhi 26/9/2011)

Pohyb Tuaregů, z nichž někteří byli těžce ozbrojeni, totiž vyvolával problém ve všech okolních zemích. V Alžírsku našlo útočiště před represemi ze strany rebelů mnoho Tuaregů. Velká část z 600.000 Tuaregů žijících v Libyi se ocitla v ohrožení poté, co je rebelové začali napadat a masakrovat pro jejich údajné či reálné spojení s diktátorem Kaddáfím. (L'Expression 5/ 9/2011). Několik stovek z nich také skončilo v libyjských věznicích kontrolovaných rebely. (AFP 14/9/2011) V polovině října se několik stovek pronásledovaných Tuaregů ukrylo v Alžírsku a jejich situaci se svým protějškem dokonce přijel řešit malijský prezident. (L'Expression, 17/10/2011) Kromě přímé perzekuce v Libyi se Tuaregové museli potýkat s nepříznivou ekonomickou situací po návratu na sever Mali. Prudké deště po dlouhém období sucha zde zničily stovky domů. (Ouest France, 9/9/2011)

Potravinová situace na severu Nigeru i Mali byla velmi nedostačující pro zajištění potřeb místního obyvatelstva. Rychlý demografický nárůst v kombinaci s nedostatečným rozvojem regionu byl navíc dlouhodobě experty označován za hrozbu pro lidskou bezpečnost. (All Africa 20/9/2011)

Krátce před Kaddáfího smrtí vydal druhý nejvyšší představitel Národní přechodné rady Libye Mahmúd Džibríl prohlášení, že bývalý libyjský vůdce chce za pomoci Tuaregů dosáhnout opětovného uchopení moci v celé Libyi (AFP 18/10/2011), případně že chce vyhlásit samostatný stát na jihu země. (RIA Novosti 18/10/2011)

Po Kaddáfího smrti potvrdila AFP obraz Tuaregů jakožto věrných následovníků Kaddáfího, když napsala, že jeho odstranění litují jen Tuaregové z Mali a Nigeru. (Barbier 21/10/2011) Tento diskurz je potvrzován i nadále zprávami o spolupráci Tuaregů s Kaddáfího nejbližšími spolupracovníky. Dva nejvyšší představitelé bývalého libyjského režimu, Seif al-Islam a al-Senoussi, našli nebo se podle médií chystali nalézt útočiště u Tuaregů v Mali. (AFP 27/10/2011, AP 27/10/2011)

Jak ale přesvědčivě dokládá Andy Morgan, vztah Tuaregů a Kaddáfího byl vždy založen spíše na vzájemné pragmatické výpomoci než na společných ideálech. (Morgan 2012) Jinak jednoznačný obraz francouzských médií v tomto ohledu narušují příspěvky, které zdůrazňují, že Tuaregové z Nigeru a Mali během hlavních bojů o Tripolis apelovali na své protějšky ve službách Kaddáfího, aby se přidali na stranu rebelů. (RFI 23/8/2011)

V průběhu celého září a října byla pozornost médií ve značné míře upnuta k aktuální situaci libyjského vůdce. Mezinárodní média a zvláště AFP v této souvislosti akcentovala těsné propojení Tuaregů z Mali a Nigeru s Kaddáfím, kterému měli údajně chtít pomoci opět získat moc v zemi. Tyto zprávy byly publikovány jen dva dny před oznámenou Kaddáfího smrtí. I poté byla médii zdůrazňována blízkost Tuaregů a Kaddáfího rodiny, jejíž zbývající členové měli údajně nacházet útočiště právě mezi sahelskými nomády. Tento dominantní diskurz byl narušen jen minimálně.

Zvláště v první polovině září je možné vidět následky tohoto diskurzu v praxi na sílících útocích na tuarežské obyvatele Libye. Při pohledu na časovou posloupnost těchto útoků je ale možné vyvodit, že za sekuritizaci tuarežské podpory Kaddáfího přijatou libyjskými rebely nebyla zodpovědná mezinárodní média. Vzhledem k tomu, že o propojení Tuaregů a Kaddáfího začala ve velké míře informovat až po spáchání hlavních násilností na konci srpna, je na místě tvrdit, že spíše přejala tento diskurz jako vysvětlení tohoto fenoménu ex post.

Úspěšnou snahou o sekuritizaci byla v tomto období údajná snaha Kaddáfího o mocenský návrat do Libye. Tuto sekuritizaci lze chápat jako úspěšnou, neboť za velmi krátkou dobu poté skutečně byla jeho smrt oznámena. Na druhou stranu lze s ohledem na velmi krátký časový rozestup mezi řečovým aktem sekuritizace a jeho úspěšnou materializací pochybovat, zda mohla být Kaddáfího smrt přičítána uposlechnutí diskurzu volajícího po obraně země před bývalým vůdcem Libye za každou cenu. Každopádně ale tento diskurz sloužil jako legitimizace tohoto aktu, ať už jeho vykonavatelem byl kdokoliv.

iii. **Aktivity AQIM**

Velkou pozornost médií na region upoutala série únosů na konci listopadu. Po méně rozšířené zprávě o únosu tří španělských pracovníků rozvojové pomoci ze Sahrawi, kteří byli údajně převezeni na sever Mali (Cembrero 9/11/2011), dominoval o dva týdny později francouzským médiím únos dvou francouzských geologů na severu Mali. (AFP 24/11/2011). Další únos tří občanů z Nizozemí, Švédska a Velké Británie následoval jen o den později. (Boe IHS 28/11/2011) V reakci na něj byl v médiích kritizován nedostatek dosavadní vojenské spolupráce mezi sahelskými zeměmi, který přispěl k úspěchu tohoto únosu. (Barbier 27/11/2011).

O dva týdny později, kdy se k únosu přihlásila AQIM, se únos dostal do popředí mediálního zájmu (AFP 7/12/2011, All Africa 11/12/2011). 9. prosince v reakci na to vyčlenila EU 150 milionů dolarů na zvýšení bezpečnosti v regionu a malijská vláda oznámila posílení svých jednotek v severním městě Kidal. (Reuters 9/12/2011) Následně prohlásil francouzský ministr zahraničí Alain Juppé, že pozornost Francie upnutá směrem k Sahelu je na maximu. (AFP 11/12/2011). V tomto případě je opět možné vidět důležitost pozornosti mezinárodních médií, která ovlivňuje rozhodování v hlavních městech světových mocností. Jen čtyři dny poté, co AFP potvrdila zprávy o tom, že za únosy stála AQIM a že navíc byla dlouhou dobu na malijském území tolerována, vyvinula Paříž nátlak na prezidenta Tourého, který AQIM „vyhlásil válku“. (La Lettre du Continent 15/12/2011, The West Africa Newsletter 15/12/2011)

Tento případ je asi nejjistěji možné označit za úspěšnou sekuritizaci, kterou provedla mezinárodní média. Rozsáhlá medializace připoutala k tématu pozornost francouzské vlády, která posléze přiměla malijského prezidenta k použití výjimečných prostředků pro řešení této krize.

iv. Aktivity malijské armády a Tuaregů na severu Mali

Jedním z nejdůležitějších témat zobrazovaných v mezinárodních médiích jsou aktivity malijské armády na severu země. Její přítomnost byla tradičně považována za symbol omezených svobod Tuaregů a během všech povstání to byly právě útoky na vojenské základny, které stály na začátku ozbrojeného odporu proti malijskému státu. Plány na vybudování nových vojenských základen na severu se proto staly předmětem odsuzování ze strany tuarežských skupin. Téma přítomnosti malijské armády na severu je také nejvýznamnějším relevantním ukazatelem blížícího se počátku povstání.

Odpor Tuaregů vůči posilování vojenské přítomnosti byl artikulován už během prvního ohlášení plánu na budování vojenských základen na severu Mali. MNA tyto plány odsoudilo s tím, že se tak malijská armáda pod záminkou boje proti terorismu snaží pouze posílit svou přítomnost a že počet vojenských základen bude v dotyčných regionech vyšší než počet škol nebo zdravotních center. (Misna 18/9/2011)

Na začátku října se v médiích objevily první zprávy o ozbrojeném odporu proti tomuto záměru, když AFP napsala, že neznámá ozbrojená skupina zničila materiál a nástroje na stavbu vojenské základny Abeibara na severu Mali. Jedná se o stejnou základnu, na kterou v roce 2008 zaútočil Ag Bahanga ve snaze rozpoutat další povstání. AFP uvedla, že pravděpodobnými pachateli byla AQIM, bojovníci z Libye nebo zločinecký gang. (AFP 3/10/2011) Analytický portál IHS to přesvědčivě interpretuje jako „varovný výstřel“ znak narůstajícího napětí mezi malijskou armádou a místními Tuaregy, kteří proti stavbě podpořené rozvojovým programem Evropské Unie protestovali. Argumentuje i tím, že pokud by za útokem stála AQIM, dělníky by pravděpodobně zabila a pašeráci se podobným přímým střetům s vládními představiteli vyhýbají. (Boe 4/10/2011)

Poměrně nepovšimnutá prošla médií zpráva o setkání, během kterého vzniklo MNLA. Associated Press 11. října publikoval vyjádření mluvčího „North of Mali Tuareg Movement“ (Tuarežského hnutí severního Mali) Hama Ag Sid'Ahmeda, že jeho skupina se s dalšími tuarežskými bojovníky a civilními aktéry připravuje „na politické i vojenské úrovni“ na další kroky ve věci společného postupu vůči bamacké vládě. Malijský ministr zahraničí v reakci na to oznámil, že příští týden se s Tuaregy setká vládní delegace v čele s ministrem vnitra. (Vogl 11/10/2011) Nadcházející den napsala italská tisková agentura AKI o rostoucím napětí a možné blíží se vzpouře rebelů. (AKI 12/10/2011) Další den pak v analýze IHS Sebastian Boe poukazuje na nebezpečí začlenění bývalých Kaddáfího bojovníků do skupin neuznávajících mírový proces. Zároveň také upozorňuje na vyšší možnost fragmentace skupin po smrti Bahangy a silném postavení většího množství rebelů díky přísunu zbraní z Libye. (Boe, IHS 13/10/2011)

V této době formování MNLA vyvolaly na severu nejistotu dva incidenty v polovině října a začátkem listopadu; zastřelení malijského vojáka neznámými útočníky, kteří pak ukradli jeho vozidlo (AFP 17/10/2011) a přepadení obchodníků ozbrojenci oblečenými jako Tuaregové ve městě Jamara 2. listopadu. (AKI 2/11/2011a) V druhé polovině října se také objevilo několik reportáží upozorňujících na nebezpečnou směs návratu Tuaregů a přítomnosti AQIM na severu Mali a obavy Bamaka z možnosti opětovného povstání. (AFP 19/10/2011, Oberlé 20/10/2011)

Přestože situace uvnitř malijské komunity začala být po ustavení MNLA velice dynamická a aktivní (Morgan 2012), anglická ani francouzská média jim nevěnovala téměř žádnou pozornost. Přitom se jedná o formující události a prohlášení, které budou mít do budoucna zásadní váhu pro jednání mezi malijskou vládou a Tuaregy. Převážnou většinu zpráv o postojích nově vzniklého hnutí místo toho přinášela italská tisková agentura AKI. Ta často jako jediná západní agentura přejímala zprávy z malijských i panarabských deníků, kterým představitelé tuarežského hnutí poskytují rozhovory.

Stejným způsobem se také v západních médiích objevila zpráva, že mluvčí MNLA poskytl saúdskému pan-arabskému deníku 'al-Sharq al-Awsat rozhovor, ve kterém uvedl, že Tuaregové jsou připraveni vyhlásit nezávislost Azawadu. Zároveň dali „vojenské vládě“ v Bamaku na uznání tohoto požadavku ultimátum do 5. listopadu, po kterém začne ozbrojený odpor. (AKI 31/10/2011a) AKI v dalším článku zdůrazňuje rizika v regionu severu Mali, kde mají svou základnu nejen stále odbojnější a v počtech narůstající ozbrojené skupiny Tuaregů volající po nezávislosti, ale už několik let také AQIM. (AKI 31/10/2011b) Místní webová

stránka *Sahara Media* přinesla 2. listopadu zprávu o tom, že v návaznosti na prohlášení MNLA se ve vesnici Minikia konala demonstrace mladých Tuaregů požadujících odtržení Azawadu od zbytku Mali. V tu samou dobu se ve městě Fakak sešli kmenoví vůdci s malijskými poslanci, aby napjatou situaci diskutovali. (AKI 2/11/2011b) Hned následující den publikoval malijský deník *Lafia révélateur* rozhovor s bývalým Kaddáfího důstojníkem, který se kriticky vymezoval proti volání MNLA po nezávislosti s tím, že „pokud bychom chtěli válku, zůstali bychom v Libyi.“ Podle deníku většina „Kaddáfího žoldněřů“ odmítla nabídky hnutí požadující nezávislost severu země a je k dispozici malijské armádě. (AKI 3/11/2011)

4. listopadu AKI zveřejnila, že Tuaregové dali ultimátum na opuštění severu Mali také AQIM, kterou vidí jako překážku jejich osvobozenického boje. (AKI 4/11/2011) Italský deník *La Stampa* pak 5. listopadu připomněl ultimátum dané malijské vládě a predikoval vypuknutí další revolty v regionu právě v Mali, neboť podle něj Tuaregové, kteří byli ochotní jet za zlepšení svých životních podmínek bojovat stovky kilometrů daleko, nemají co ztratit a „potřebují další válku.“ (Quirico 5/11/2011)

AKI pak cituje prezidenta společnosti 'Svět Tuaregů', který tvrdí, že pravděpodobnost vypuknutí konfliktu je velká, protože mnoho důstojníků z malijské armády je údajně na straně rebelů, ale že doufá, že vláda s Tuaregy povede dialog. (AKI 7/11/2011) 9. listopadu se mluvčí MNLA opětovně vyjádřil o smrti Kaddáfího jako o „příležitosti pro Tuaregy zbavit se politického a ideologického tlaku z Libye.“ (AKI 9/11/2011)

Anglicky psaná média se k tomuto tématu začala vyjadřovat až poté, co BBC Monitoring přeložil 6. listopadu článek 'al-Sharq al-Awsat z 31. října. Z jeho plného znění ale zároveň vyplývají italskou agenturou nezmiňované detaily. Explicitně zmínil, že mezi vzájemně propojenými skupinami jsou Azawadi National Movement, Tuareg Movement for Liberating Azawad a Popular Movement for Liberating Azawad. Dále upřesnil, že požadují nezávislost nebo samosprávu, aby mohli sami naplnit sliby malijské vlády o rozvoji severní části země a že se tento požadavek vztahuje jen na vládu Mali a nikoli na okolní státy. V kontextu diskurzu mezinárodních médií je ojedinělé také jeho rezolutní odsouzení Kaddáfího snah o „zamezení vzniku samostatného tuarežského státu.“ Popsal také organizační strukturu nové organizace s tím, že politická rozhodnutí jsou činěna radou Šura a vojenská vlastní vojenskou radou. (Mahmud 31/10)

V polovině listopadu zahájilo Bamako snahy o dialog s navrátilivšími tuarežskými bojovníky z Libye, které vyvrcholily sérií setkání vládních a tuarežských představitelů na konci

listopadu a během prosince. 27. listopadu se s bývalými Kaddáfího bojovníky setkali poslanci za severní regiony. (Reuters 27/11/2011) Diplomatická ofenziva nadále pokračovala, když prezident Touré přijal skupinu libyjských navrátilců pod vedením plukovníka Wakea ag Ousada z kmene Imrad, kteří nabídli své služby malijské armádě. (AFP 3/12/2011)

Týden po těchto jednáních byl tón médií ohledně uklidnění situace vesměs pozitivní. 12. prosince přinesl deník 'al-Quds al-Arabi' zprávu, že další stovky tuarežských bojovníků oznámily úmysl připojit se k mírové iniciativě prezidenta Tourého. (AKI 10/12/2011) Podobné zprávy následovaly i další týdny, kdy vůdci stovek ozbrojených Tuaregů prohlašovali, že „udělají vše pro to, aby přesvědčili nerozhodné, aby se pro dobro Mali připojili k mírovému procesu“ a bojovali proti AQIM. (AFP 22/12/2011) Další skupinu vyslanou za prezidentem Tourém vedl plukovník Kaddáfího armády zastupující několik mocných tuarežských klanů. (APANEWS 31/12/2011) Zároveň také ujišťoval, že právě oni jsou „jedinou hradbou před expanzí terorismu“. (La Tribune de Geneve 9/1/2012) Od poloviny prosince skutečně bojovali proti islamistickým jednotkám, především o oblast Adrar des Iforas na severovýchodě země. Kromě fyzického boje pracují Tuaregové pod hlavičkou organizace MNLA na tom, aby přesvědčili ostatní Tuaregy spolupracující s AQIM, aby se přidali k azawadskému hnutí. (Maghreb Confidential 22/12/2011)

Celý prosince tak byl co do aktivity Tuaregů spíše klidný. Jediným pozdvižením byla zpráva Maghreb Confidential ze začátku prosince, že klíčový hráč minulých povstání, Iyad ag-Ghali³⁹, vstoupil do MNLA (Maghreb Confidential 1/12/2011) a že o dva týdny později oznámil založení nového islamistického hnutí Ansar Dine. (AKI 15/12/2011) Reportáže o útoku na vojenskou základnu na severu země z 30. prosince, které připomínaly možnou souvislost s napadením výstavby nové základny v říjnu, tentokrát shodně připisovaly zodpovědnost AQIM. IHS ale zároveň připomněla, že malijská vláda se čím dál více obává radikálních Tuaregů, kteří podle ní stáli i za zprostředkováním únosu pěti západních rukojmích na konci listopadu. (Boe 3/1/2012)

---

³⁹ Budoucí zakladatel Ansar Dine a jeden z hlavních aktérů konfliktu v roce 2012. V letech 1994-1995 odjel na studijní cestu náboženství do Pákistánu, kde byl silně ovlivněn skupinou Jamat al-Tabligh. Po návratu začal jejich učení prosazovat i ve svém okolí a po příchodu GSPC do Mali zařizoval a povoloval sňatky islamistů s místním obyvatelstvem (včetně Mokhtara Belmokhtara s dcerou vysoce postaveného arabského náčelníka z kmenu Berabiches). (Mathias 2013: 46-47) Zároveň působil dlouhodobě jako vyjednaváč mezi vládou a únosci rukojmích (např. v roce 2003 vyjednal propuštění 14 německých občanů unesených GSPC). (Metcalf 2012). V listopadu 2007 byl ag Ghali prezidentem vyslán na malijský konzulát v Djeddah v Saúdské Arábii, kde se ale brzy zradikalizoval a pro kontakty s wahabistickými extremisty byl ze země vyhoštěn v květnu 2010. (Giraud 2013: 43)

Téma snah malijské armády o posílení své přítomnosti na severu i rostoucí aktivity Tuaregů se objevovaly v médiích během pozorované doby jen sporadicky. Ohlášení budování vojenských základů malijské armády a útoky na ně mělo mediální odezvu jen minimální a pozornost tomuto problému byla věnována spíše v expertních analýzách. Až založení hnutí za nezávislost MNLA v polovině října a následné někdy i násilné projevy Tuaregů způsobily, že mezinárodní média začala tématu rostoucí tuarežské aktivity věnovat zvýšenou pozornost. V období od druhé poloviny října do počátku listopadu lze pozorovat úspěšnou politizaci tématu. Adekvátně k tomu pak došlo i k politickému řešení problému. Jednání mezi oběma skupinami v druhé polovině listopadu bylo prezentováno jako úspěch a toto téma tak bylo v rámci mediálního diskurzu úspěšně depolitizováno, neboť jeho obraz již nebyl vykreslován jako riziko. Aktivity Tuaregů byly ve většině případů v průběhu prosince prezentovány velice pozitivně jako směřující ke spolupráci s malijskou vládou.

v. Poslední týdny před povstáním

V posledních týdnech před vypuknutím povstání byla pozornost mezinárodních médií co do četnosti článků o malijských Tuarezích na nejnižší úrovni od začátku září. Přesto ale z popisovaných témat lze jasně vidět napětí a očekávání vypuknutí nějaké podoby konfliktu. Zároveň se zde ukazuje, že mezinárodní média dokázala jen minimálně reflektovat atmosféru uvnitř malijské společnosti, a to jak v případě severu, tak jihu.

Pozoruhodným projevem tohoto úkazu je v mezinárodních médiích marginalizovaná diskuze uvnitř malijské společnosti poté, co tuarežský spisovatel Moussa začal podporovat MNLA. Velká část obyvatel „Moussova“ města Angers jej začala obviňovat z terorismu a jemu i jeho rodině začaly chodit výhružky smrti, neboť MNLA byla spojována s AQIM a dalšími teroristickými organizacemi. (Ouest France 11/1/2012) Tento článek nabízí dobrý vhled do perspektiv obyvatel severu a jihu a zdůrazňuje simplifikaci chápání problematiky severu ze strany většinového obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že ve stejné době vychází články o útocích MNLA na AQIM a dalších aktivitách snažících se o potlačení terorismu na severu, je tato „kauza“ dobrým ukazatelem toho, jak jsou mezinárodní média odtazena od diskurzu uvnitř země.

Ve stejné době také proběhla malijskými médii zpráva, která bude mít zásadní vliv na vypuknutí revolty. Deník *Sahara media* napsal, že v posledních dnech došlo k několika schůzkám mezi MNLA a Ansar Dine, které se dohodly na společném vojenském postupu proti malijské armádě. (AKI 11/1/2012)

Třináctého ledna se objevují zprávy o posílení vojenské přítomnosti armády na severu země v souvislosti s únosem pěti západních občanů AQIM. Zpráva uvádí, že dvě stě armádních vozidel, těžká výzbroj a velký počet mužů ve zbrani dorazilo do Tinzaouatène v rámci posilování společných snah Mali, Alžírsko, Mauritánie a Nigeru v boji proti AQIM, která den před tím pohrozila zabitím rukojmích, pokud se západní nebo místní vlády pokusí o jejich osvobození. Z oblasti se kvůli tomu stáhly tuarežské skupiny. V této souvislosti také zdroje z malijské armády uvedly, že na sever Mali se v nedávné době přemístili alžírští vojáci pro „podporu malijské armády v boji proti zhoršené bezpečnostní situaci a terorismu.“ (AFP 12/1/2012) V ten samý den také mezinárodní média upozorňují na 2500 malijských vojáků, kteří střeží s letouny a helikoptéry bezpečnost hudebního festivalu konaného osmdesát kilometrů od Timbuktu. (Reuters 13/1/2012, AKI 16/1/2012)

Čtrnáctého ledna pak AFP sledovala zahájení procesu s islamisty ze skupiny GSPC (pozdější AQIM) pod vedením El Pary kvůli únosu 32 rukojmí v roce 2003. (AFP 14/1/2012) Reportáž z tohoto procesu byla poslední zprávou o Tuarezích ze 17. ledna, kdy došlo k zahájení povstání. (All Africa 17/1/2012)

Mezinárodní média nabídla během první poloviny ledna 2013 obraz klidného místa, kde nic nenavědčovalo blížícímu se konfliktu. Žádné téma nebylo politizováno jako problém, natož sekuritizováno. Jediné, čeho si média všimla, bylo razantní navýšení počtu vojáků na severu Mali. Tento důležitý faktor dávala nicméně do spojitosti pouze s aktivitami AQIM. Vojenská přítomnost malijské armády na severu země, která v blízké i dávné minulosti vždy vedla k napětí či konfliktu, byla zahalena do rétoriky boje proti terorismu. Fakt, že faktor vojenské přítomnosti armády na severu nebyl v žádné zprávě spojen s žádnou reakcí Tuaregů nebo alespoň zdůrazněním historické citlivosti tohoto kroku, je možné považovat za selhání mezinárodních médií. O pouhé čtyři dny později totiž propuklo povstání.

vi. Vyhodnocení analýzy

Hlavním výstupem podrobné analýzy mezinárodních médií je fakt, že minimálně po dobu měsíce a půl před vypuknutím povstání mediální diskurz v rozporu se skutečnými událostmi naznačoval zklidnění situace. V tomto ohledu lze tedy konstatovat, že optikou diskurzivní analýzy mezinárodní média v souvislosti se včasným varováním o symptomech blížícího se konfliktu v Mali téměř naprosto zklamala.

Fenomén návratu tuarežských bojovníků z Libye byl politizován, a na jeho řešení byly vynaloženy politické prostředky. V prizmatu mezinárodních médií tím byl problém zažehnán a na začátku prosince došlo k jeho depolitizaci. V této fázi vydržel až do vypuknutí konfliktu.

Velkou pozornost věnovala mezinárodní média blízkému vztahu mezi Tuaregy a Kaddáfím. Tento obraz způsobil v Libyi rozsáhlé útoky a násilí na tuarežském obyvatelstvu, ale nelze ho přičítat mezinárodním médiím, která jej spíše převzala jako již vytvořený diskurz vysvětlující páchané násilí. Zároveň jej ale silně zdůrazňovala před Kaddáfího smrtí a krátce po ní. Množství mediálních zpráv o údajných plánech návratu bývalého libyjské vůdce k moci dva dny před oznámením jeho smrti je možné vnímat jako sekuritizaci účelově namířenou na legitimizaci jeho zabití. Blízká propojenost mezi Tuaregy a Kaddáfím ve zprávách mezinárodních médií poukazuje na to, že v případě přednostního zájmu o určité téma nejenže upozadují témata ostatní, ale nazírají na ně optikou jejich prioritního problému. V tomto případě zdůrazňovala vazby, které byly po návratu Tuaregů do Mali ve vztahu ke Kaddáfimu přinejlepším slabé.

Jediným problémem, který mezinárodní média úspěšně sekuritizovala, byl únos západních občanů příslušníky AQIM. V reakci na mediální pozornost tomuto tématu přijal malijský prezident pod tlakem Francie výjimečné prostředky na jeho řešení, když AQIM vyhlásil válku a vyslal na začátku ledna na sever několik tisíc jednotek. Tento druhý krok, jakkoliv málo medializovaný, byl ale právě klíčovým faktorem přímo vedoucím k vypuknutí tuarežského povstání.

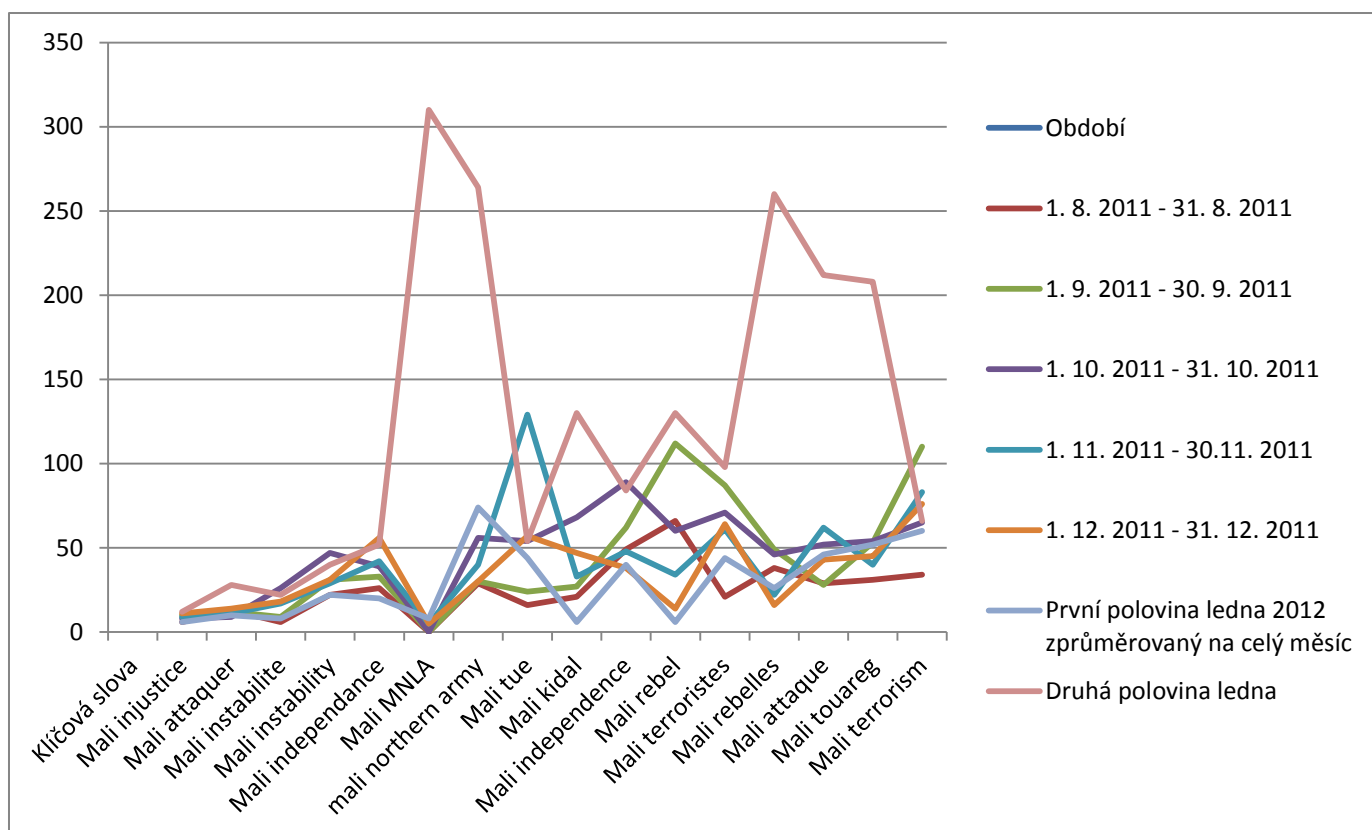
B. Aplikace modelu SVV na případ povstání v Mali

Výzkumnou otázkou této práce bylo, zda *jsou mezinárodní média vhodným nástrojem SVV, jejichž analýzou mohlo být predikováno vypuknutí konfliktu v Mali v lednu 2012?* Vzhledem k moci zmiňovaných tiskových agentur nad mediálním diskurzem i samotné informovanosti o jednotlivých událostech bude mít odpověď na tuto otázku důsledky i pro další představu o tom, jak mohou mezinárodní aktéři a veřejnost předpovídat vnitrostátní konflikty s pomocí tradičních médií.

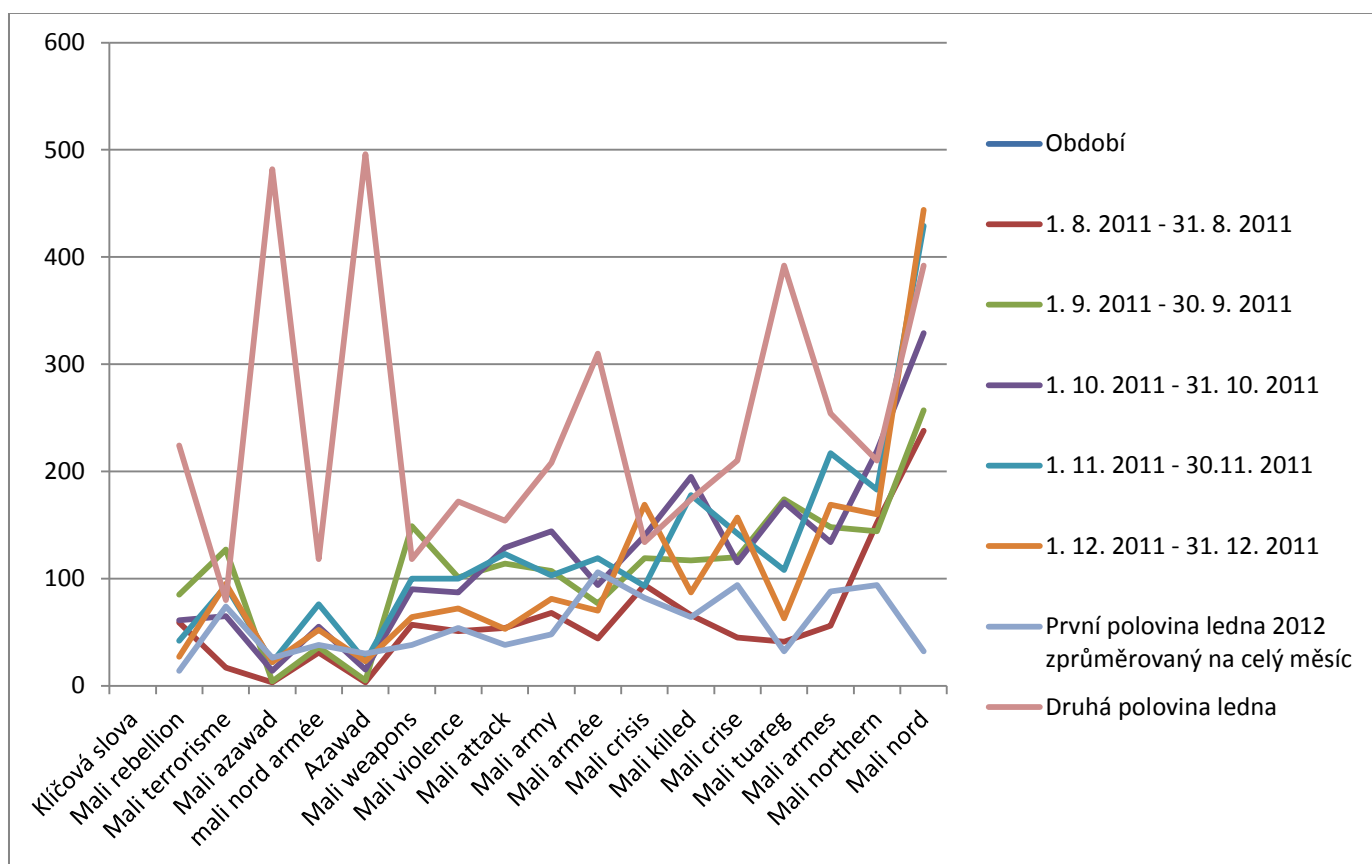
Hlavním vypočítaným závěrem provedené analýzy je, že analýzou mezinárodních médií nebylo možné vypuknutí konfliktu anticipovat. Mezinárodní média nebyla schopna chystající se povstání zaznamenat. Namísto zvyšujícího se počtu klíčových slov před vypuknutím bojů naopak došlo v několika předcházejících týdnech k jejich největšímu poklesu od srpna 2011. Pozornost světového tisku byla od dění na severu Mali v době příprav a napjatého očekávání krize odvrácena nejvíce za uplynulé čtyři měsíce.

Následující grafy dokládají detailní vývoj záběru mezinárodních médií v týdenních a měsíčních časových úsecích.

Na úvodních dvou grafech je znázorněn důraz mezinárodních médií na jednotlivá témata spjatá s bezpečnostní situací a atmosférou v Mali podle jednotlivých měsíců. Kvůli velkému počtu pozorovaných slov musel být graf rozdělen do dvou částí kvůli čitelnosti. Růžová linka ukazuje zprůměrovaný počet článků o daném tématu od 17. do 31. ledna 2012, tedy dne zahájení povstání. Témata, u kterých během druhé poloviny ledna došlo k výraznému početnímu nárůstu článků, je možné chápat jako ta, která byla nejvíce spjata s konfliktem. Zároveň ale mezera mezi tímto a dalšími obdobími naznačuje, že téma bylo před vypuknutím povstání upozaděováno. Světle modrá linka znázorňující první polovinu ledna a oranžová ukazující na prosinec by v případě, že by stoupalo napětí a konflikt se blížil, měly v rámci SVV takovýto vývoj indikovat. Jak je ale možno vidět u drtivé většiny témat, která se dostala do pozornosti médií po vypuknutí povstání, větší pozornosti jim bylo spíše věnováno během září až listopadu než během týdnů přímo předcházejícím 17. lednu.

Graf 1. Témata zdůrazňovaná v mezinárodních médiích I.

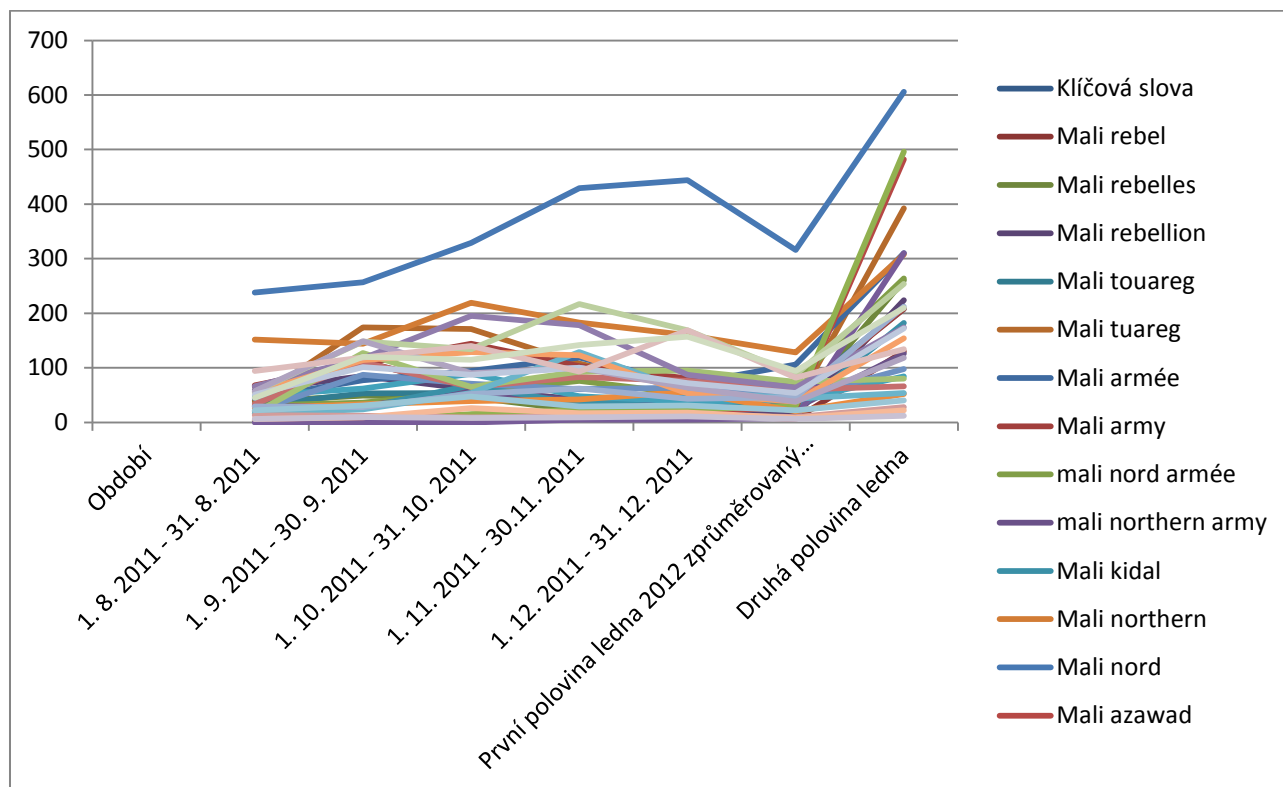

Graf 2. Témata zdůrazňovaná v mezinárodních médiích II.

Graf č. 3 zahrnující všech 35 pozorovaných termínů dobře poukazuje na vývojovou tendenci společnou pro drtivou většinu pozorovaných faktorů. Jedná se o graf porovnávající výčet klíčových slov v řádu měsíců, přičemž první a druhá polovina ledna jsou vynásobeny dvěma, aby odpovídaly časovému rozmezí u ostatních sčítaných měsíců.

Tento graf pracuje s menším rozlišením, aby zachytil celkovou tendenci pozornosti médií. Jak bude ještě lépe vidět u dalších grafů, pozornost mezinárodních médií se k problémům, které sužovaly severní Mali, v průběhu prosince a první poloviny ledna poutala jen minimálně. Druhá polovina ledna pak naopak představuje logické vystřelení pozornosti na maximum u drtivé většiny pozorovaných témat.

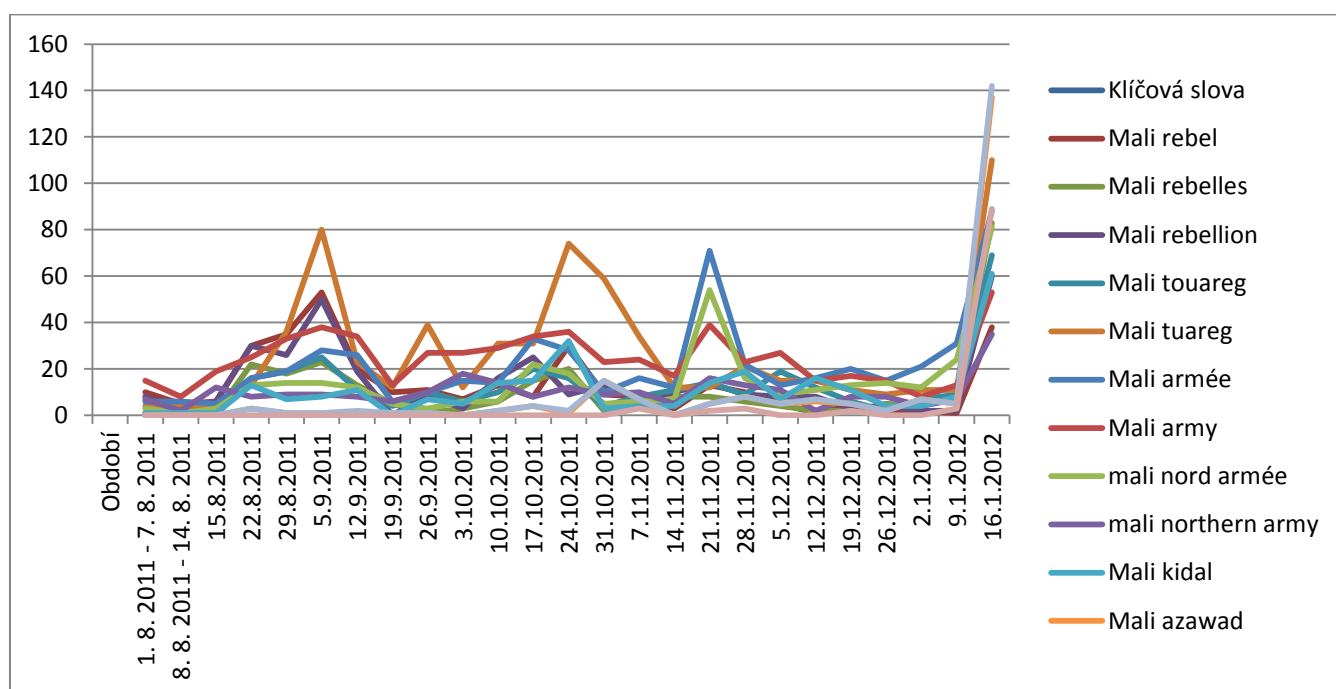
Symptomatický je v tomto ohledu ukazatel pozornosti vůči severu Mali obecně (modrá linka pro témata spjatá s výrazy „Mali“ a „Nord“). Jak je grafu č. 3 možné vidět, téma severu Mali se ve francouzsky psaných médiích objevovalo na velice vysoké úrovni po celou dobu. Navzdory tomu, že nedokázalo kopírovat podstatné vývojové linky související s konkrétními událostmi, které ukáží ostatní grafy, je ale i zde možné vidět prudký pokles zájmu v první polovině ledna. To jen potvrzuje trend, který je nejjednoznačnějším vyzněním tohoto výzkumu: po celé první dva týdny ledna zahalilo mezinárodní média ve vztahu k severnímu Mali ticho před bouří.

Graf 3. Hrubý ukazatel vývoje pozornosti médií vůči pozorovaným tématům v průběhu času.

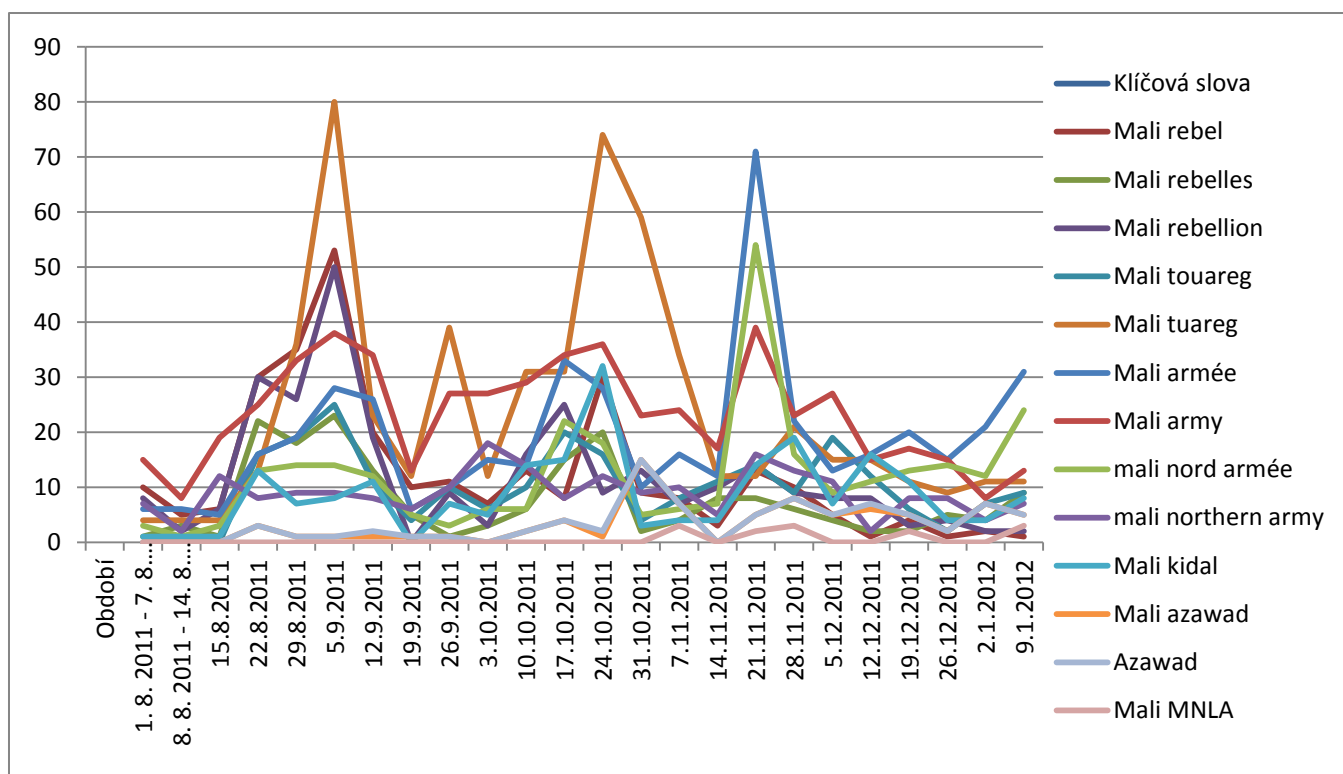
Kvůli větší přehlednosti jsou další grafy vytvořeny s menším počtem sledovaných parametrů, které byly vybrány na základě relevantního vývoje zachyceného v pozorování s menším rozlišením. Nejrelevantnější ukazatele jsou sledovány týden po týdnu.

Jak je možné zřetelně vidět na grafu č. 4, v centru pozornosti byly události související s problematickým vývojem na severu Mali nejsilněji na přelomu srpna a září, října a listopadu a lehce také v posledním týdnu v listopadu. Fakt, že v porovnání s hodnotami naměřenými v týdnu od 17. ledna je většina předtím pozorovaných hodnot minimální, je přirozený. Po vypuknutí krize se pozornost celého světa stočila k danému místu. Pro účely tohoto výzkumu je ale podstatné, že tomuto vývoji nic v bezprostředním období před 17. lednem nenapovídalo.

Graf 4. Vývoj pozorovaných témat v médiích s rozlišením na týdny.

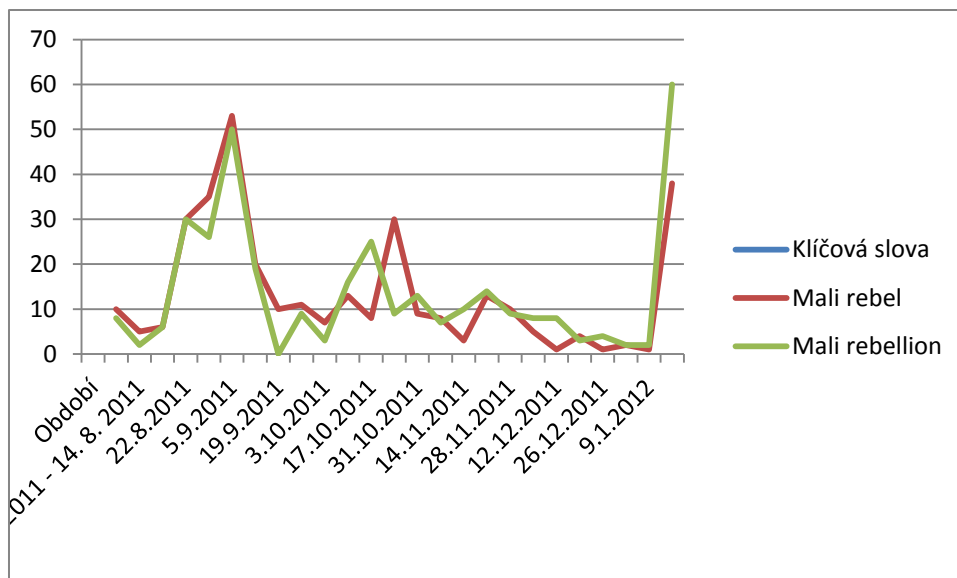
V lepším rozlišení je možné vidět na grafu č. 5, neboť hodnoty zde uvedené již nezahrnují týden po vypuknutí povstání. Rozlišení na týdny zde nabízí dobrou možnost pozorovat ty ukazatele, které zaznamenaly v některých týdnech prudký nárůst. To se týká především témat spjatým s Tuaregy na přelomu srpna a září (v souvislosti se smrtí Ibrahima Ag Bahangy) a v druhé polovině října (v reakci na zvýšenou aktivitu Tuaregů po založení MNLA) a s aktivitami armády na severu na konci listopadu.

Graf 5. Vývoj četnosti pozorovaných témat v médiích s rozlišením na týdny před povstáním.

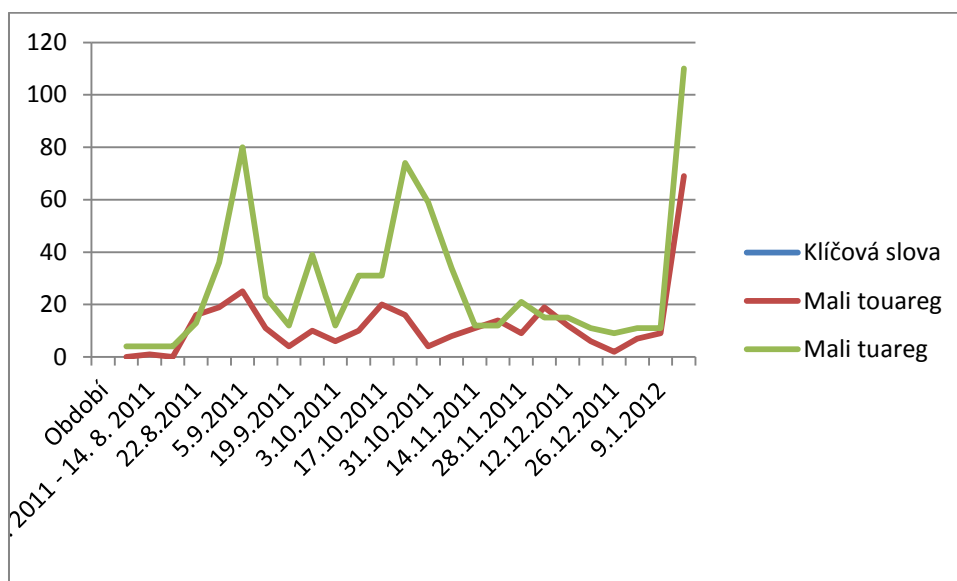
Jak je dále vidět na grafech č. 6 - 10, události spjaté s Tuaregy, armádou na severu země a rebely totiž v průběhu pozorovaných šesti měsíců dosáhly hodnot řádově podobné pozornosti spjaté s povstáním.

Srovnatelného výskytu dosáhla zvláště spojení týkající se rebelie. V týdnu od 5. září byl výraz „rebellion“ obsažen v 50 článcích, výraz „rebel“ v 53, přičemž i předchozí dva týdny byly tyto hodnoty vysoké (30 a 35, resp. 20 a 26 u „rebel“). Jemný výkyv představovala druhá polovina října, kdy bylo v týdnu od 17. října zmíněno „rebellion“ 25x a „rebel“ měl následující týden frekvenci 30 výskytů. V týdnu po 17. lednu se přitom „rebel“ objevil jen 38x a „rebellion“ 60x. Z pohledu na události, které se v té době odehrávaly a byly i diskutovány, vyplývá, že téměř stejnou či vyšší pozornost jako povstání si s ohledem na reportáže o rebelech v Mali zasloužila smrt Ibrahima Ag Bahangy. Přibližně s poloviční frekvencí se hovořilo o rebelech a rebelství ve dvou týdnech následujících po vytvoření MNLA, které od 17. ledna začalo plnit titulní stránky novin.

Graf 6. Vývoj pozornosti médií vůči tématu rebelů a vzpoury.

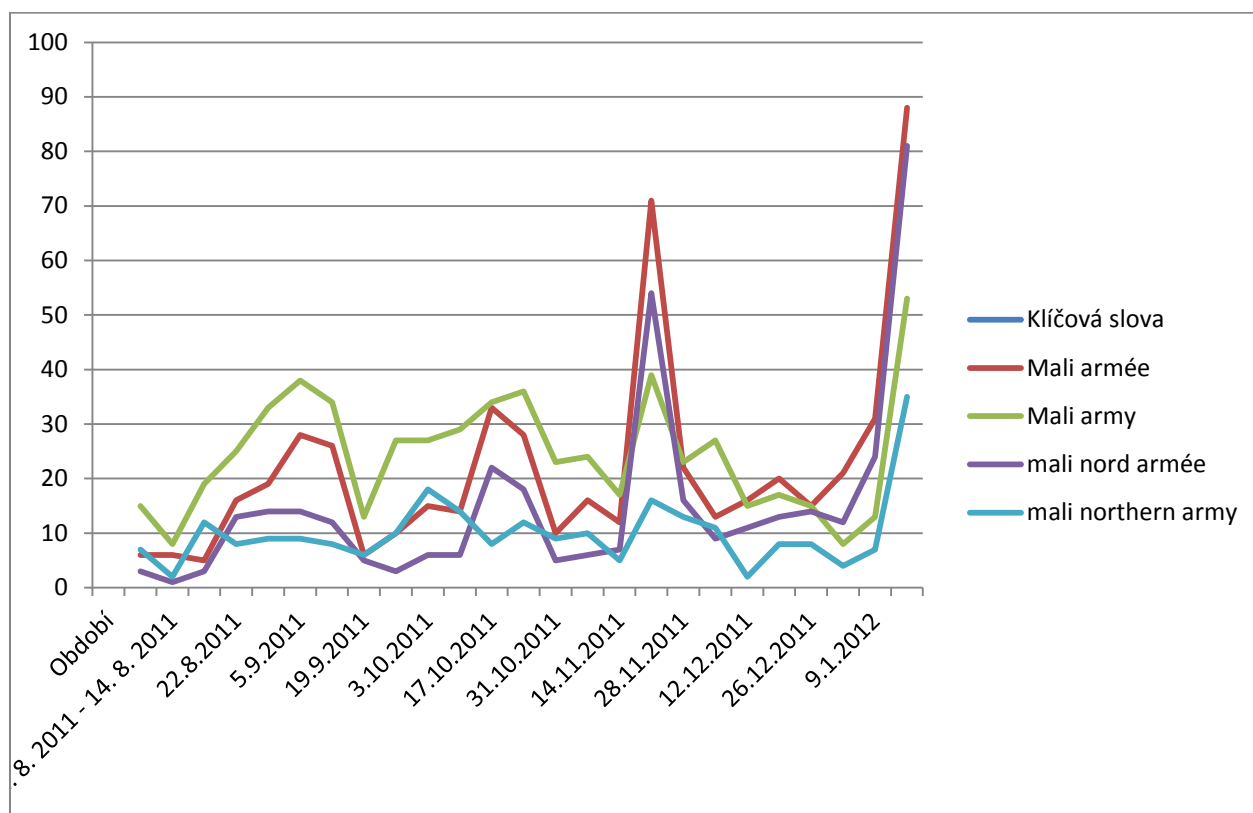
Podobný vývoj je možné pozorovat i u frekvence výskytu tématu spjatých s Tuaregy. Graf č. 7 v tomto ohledu nabízí další zajímavý poznatek, kterému bude větší pozornost věnována níže – totiž rozdílu mezi francouzsky a jinak (anglicky, italsky či španělsky) psanými zprávami o tom samém tématu.

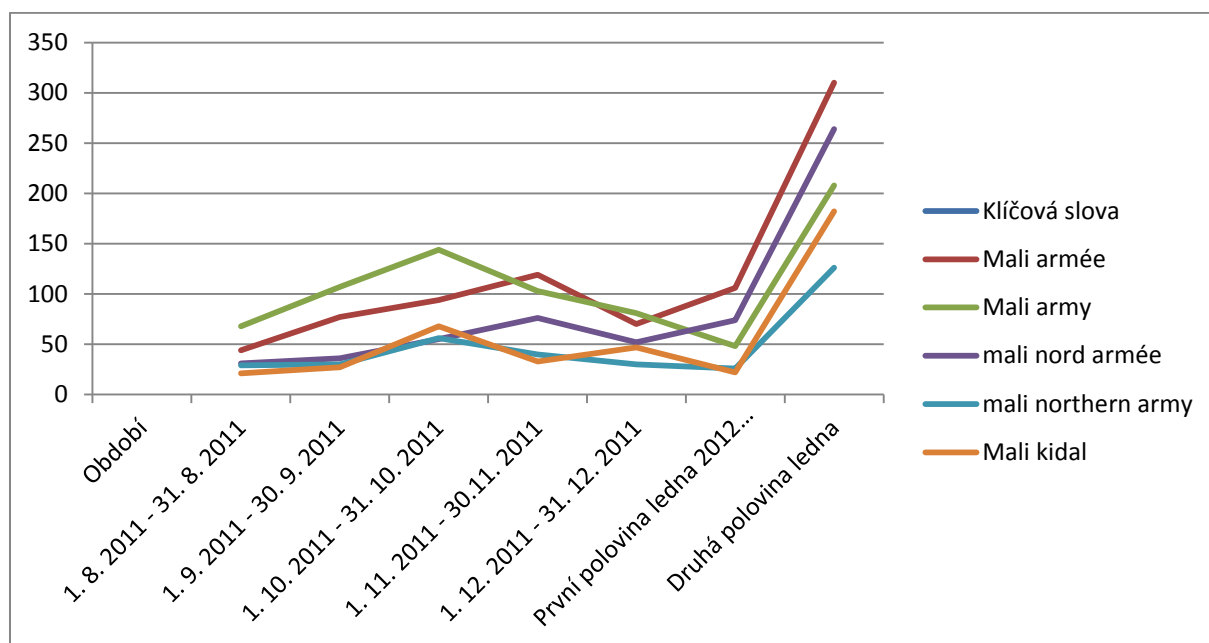
Graf 7. Vývoj pozornosti médií vůči tématům spjatých s Tuaregy.

Pozornost upnutá na armádu, případně na armádu na severu Mali, v menší míře kopíruje tyto rysy, ale zdůrazňuje jiné období, kterého si ostatní zprávy nevšímalý – týden od 21. listopadu. Na grafu č. 8 je také vidět, že na rozdíl od všech ostatních početně významnějších ukazatelů jsou ty spjaté s armádou od začátku ledna na vzestupu. Jak ale ukazuje tento a následující graf č. 9 (ve verzi rozlišení na měsíce), ve vztahu k armádě byl mnohem citlivější francouzsky

psaný tisk. Anglicky psané zprávy se téměř nevěnují aktivitám armády na severu, zatímco armádě jako takové věnují relativně velkou pozornost, která ale kolísá mezi jednotlivými významnými událostmi jen minimálně.

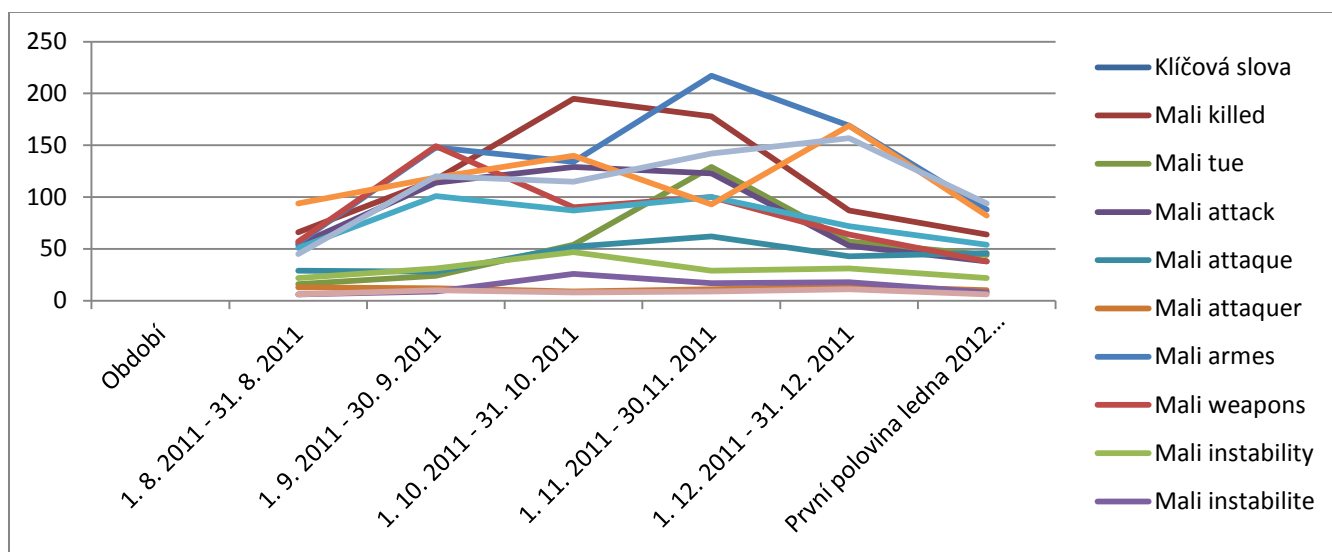
Graf 8. Vývoj pozornosti médií vůči tématu armádních aktivit na severu s rozlišením na týdny.

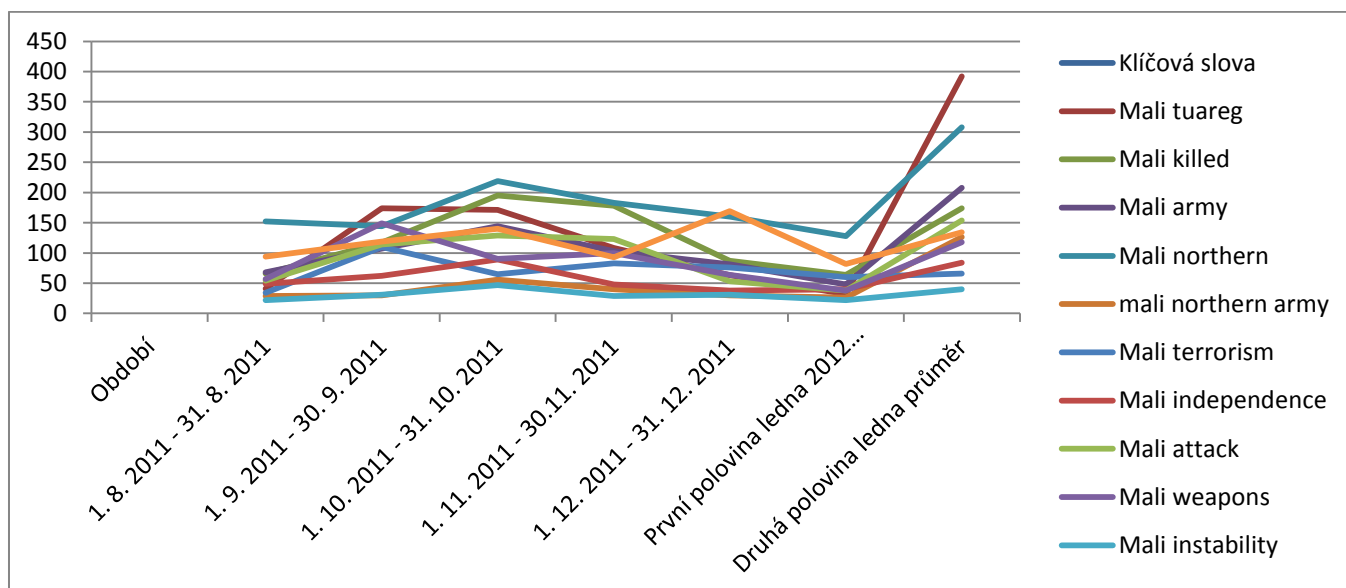
Graf 9. Vývoj pozornosti médií vůči tématu rebelů a vzpoury s rozlišením na měsíce.

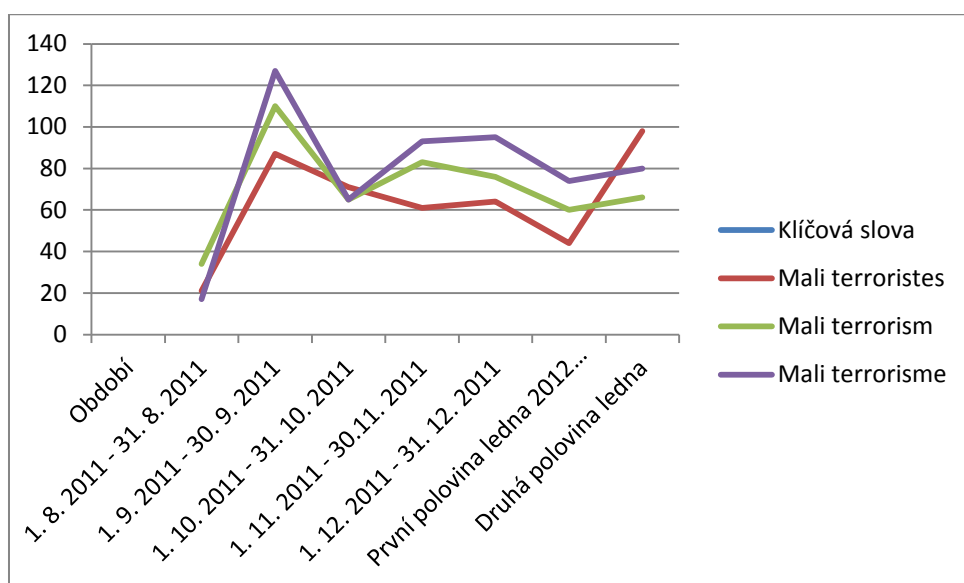
Jak je tedy vidět, alespoň v některých situacích byly tyto výrazy schopné zachytit atmosféru či přímo napětí, které se na severu Mali vyskytovalo. Na základě tohoto výzkumu je také možné identifikovat, co hrálo při projevování odporu proti malijské vládě pro Tuaregy klíčovou roli. Jak ukazují následující grafy č. 10-12, většina ostatních pojmů má nejen nulovou prediktivní schopnost, ale není ani receptivní vůči změnám ve společenské atmosféře. Navzdory rétorice v některých malijských médiích spojujících MNLA a tuarežské hnutí s teroristy, se statistiky četnosti témat spjatých s terorismem nepohnuly ani po vypuknutí povstání. Mezinárodní média v druhé polovině ledna zaznamenala pouze zvýšený výskyt výrazu „teroristé“. (Viz graf č. 12)

Graf 10. Vývoj pozornosti médií vůči relevantním tématům do první poloviny ledna 2012.

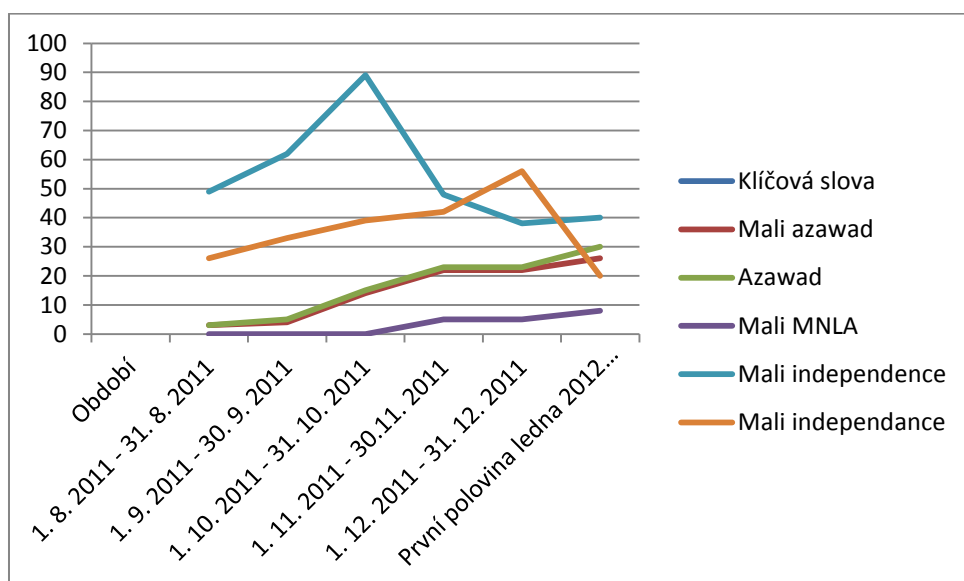

Graf 11. Vývoj pozornosti médií vůči relevantním tématům do druhé poloviny ledna 2012.

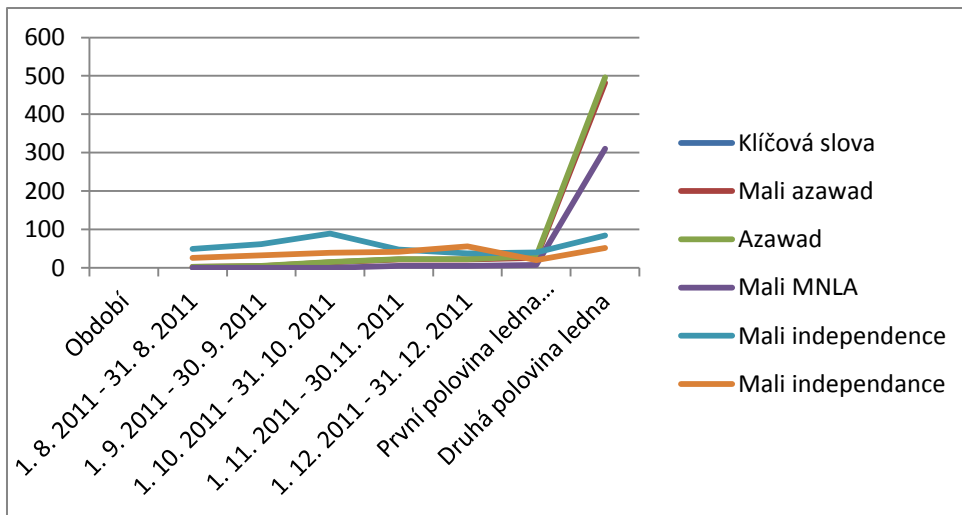

Graf 12. Vývoj pozornosti médií vůči terorismu.

Jak ukazuje graf č. 13, výjimku zde tvoří sledování pojmu Azawad. Jeho užívání konstantně narůstalo od začátku září, a bylo mu věnováno mnohem více pozornosti, než Národnímu hnutí za osvobození Azawadu (MNLA). Požadavky nezávislosti byly naopak v posledním měsíci před povstáním akcentovány méně a v lednu dokonce dosáhly minimální pozornosti od začátku srpna. Vzhledem k celkovému objemu článků v řádech několika desítek je ale tento ukazatel spíše marginální. Pro srovnání je pak přiložen rozdíl oproti výskytu těch samých slov po vypuknutí povstání na grafu č. 14.

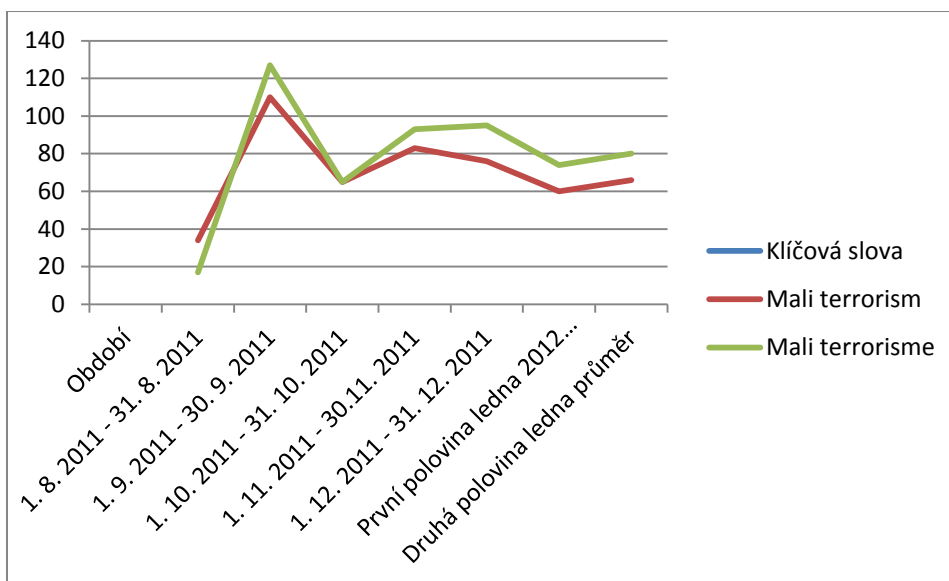

Graf 13. Vývoj pozornosti médií vůči tématům nezávislosti, Azawadu a MNLA do první poloviny ledna 2012.

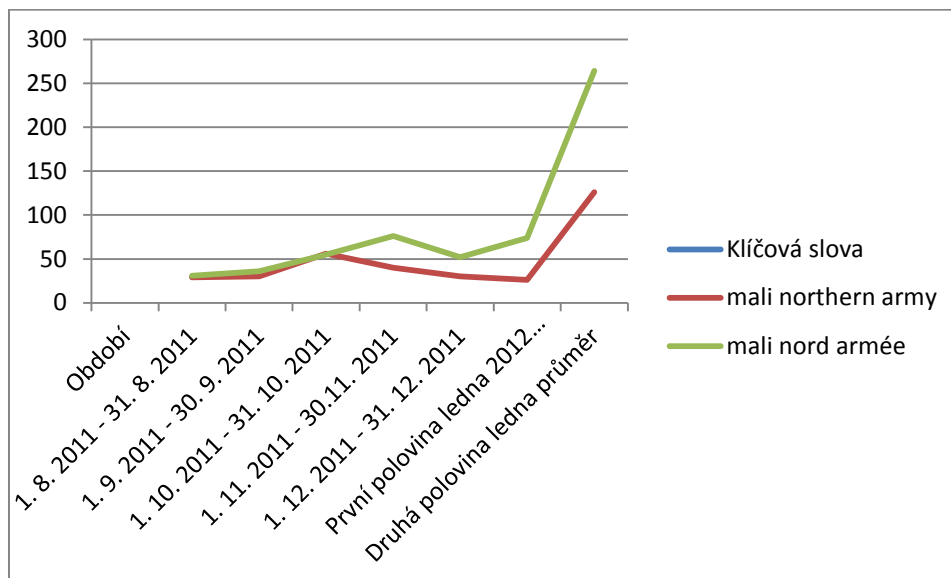

Graf č. 14. Vývoj pozornosti médií vůči tématům nezávislosti, Azawadu a MNLA do druhé poloviny ledna 2012.

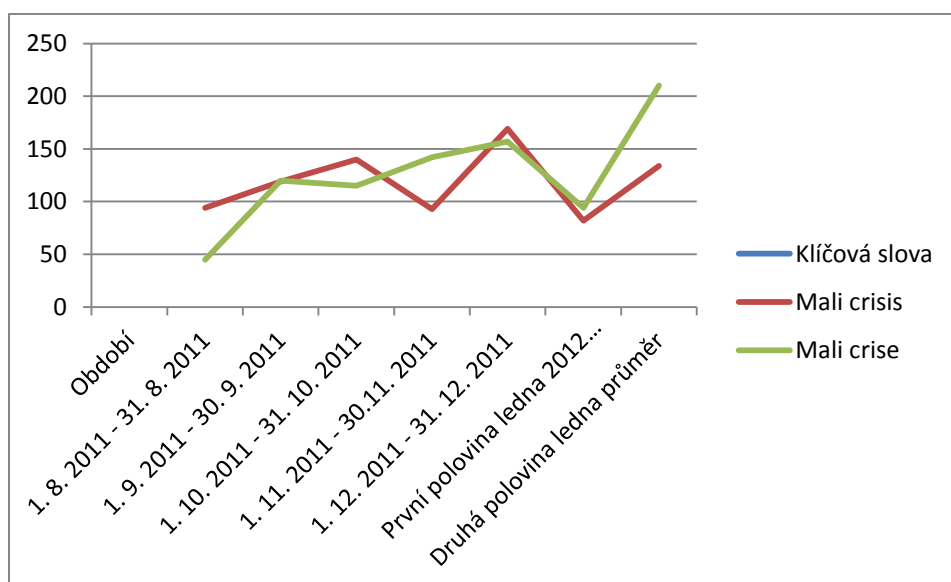
Jak již bylo řečeno, v některých případech je výskyt těch samých termínů značně rozdílný mezi francouzsky a anglicky (případně jinak) psanými médii. Zatímco grafy č. 15 – 19 ukazují analogické trendy, témata zbraní, útoků a Tuaregů poukazují na rozdílné vnímání těchto fenoménů nebo událostí s nimi spjatých. V případě Tuaregů je to částečně dáno i tím, že zatímco „Tuareg“ odpovídá z hlavních mezinárodních jazyků jen francouzštině, „Tuareg“ se vyskytuje jak v angličtině, tak ve španělštině a jak bylo výše ukázáno i v kontextu pozorování napjaté situace i velmi důležité italštině díky agentuře AKI.

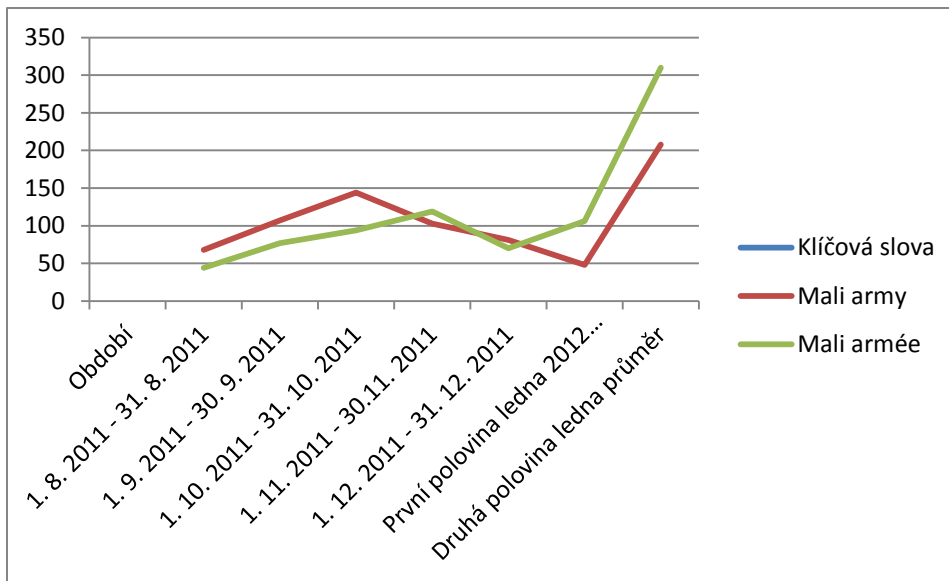
Graf 15. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami upozorňujícími na terorismus.

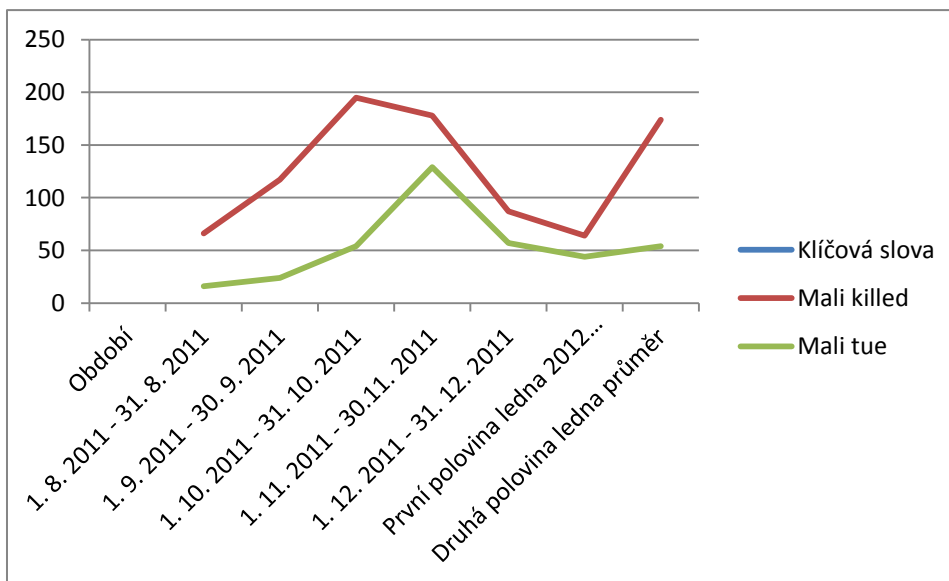
Graf 16. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami upozorňujícími na aktivity armády na severu Mali.

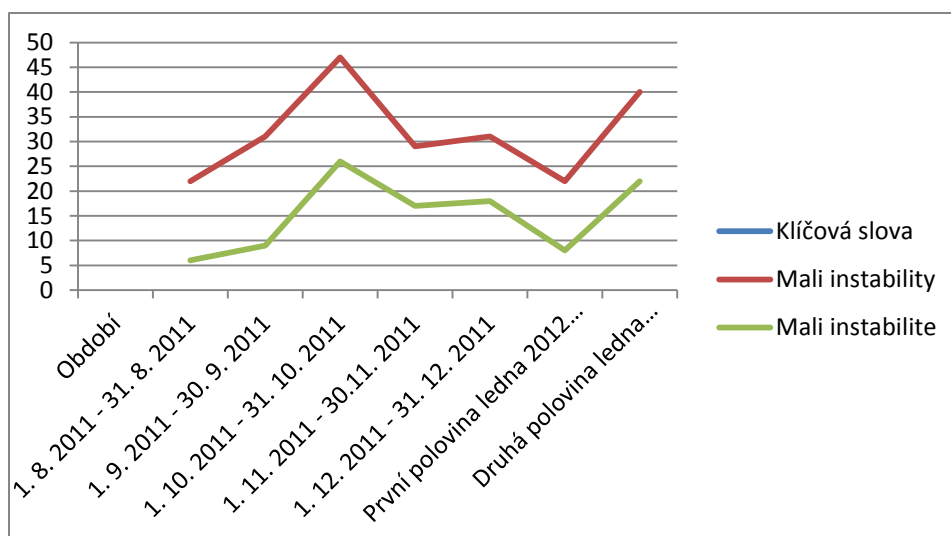
Graf 17. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami upozorňujícími na krizi.

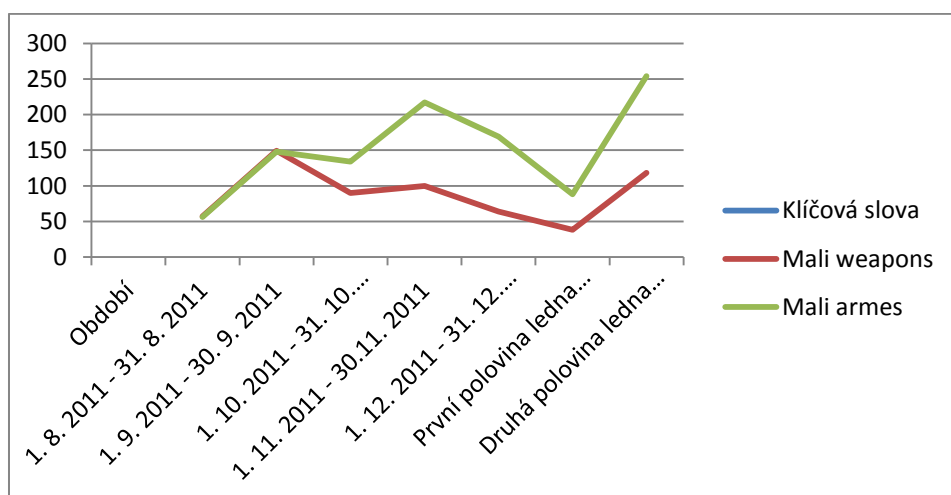
Graf 18. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami týkajícími se armády.

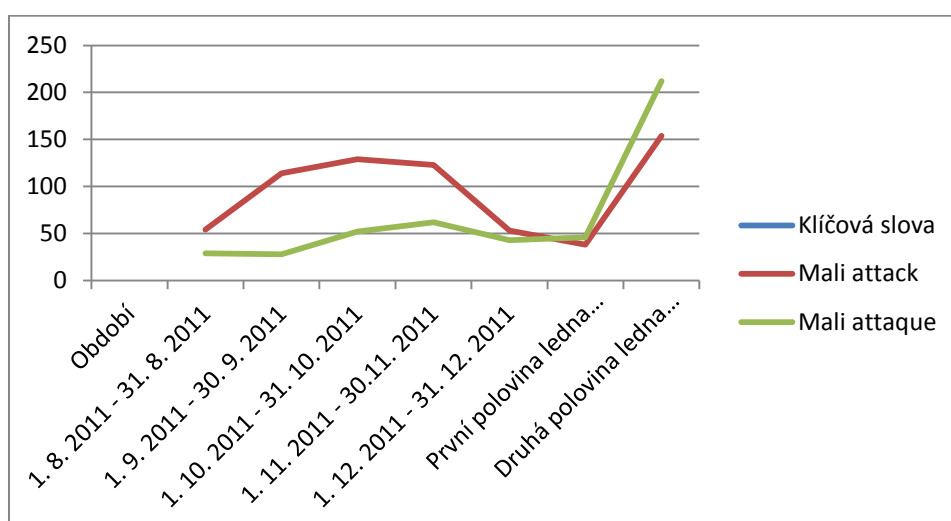
Graf 19. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami týkajícími se zabíjení.

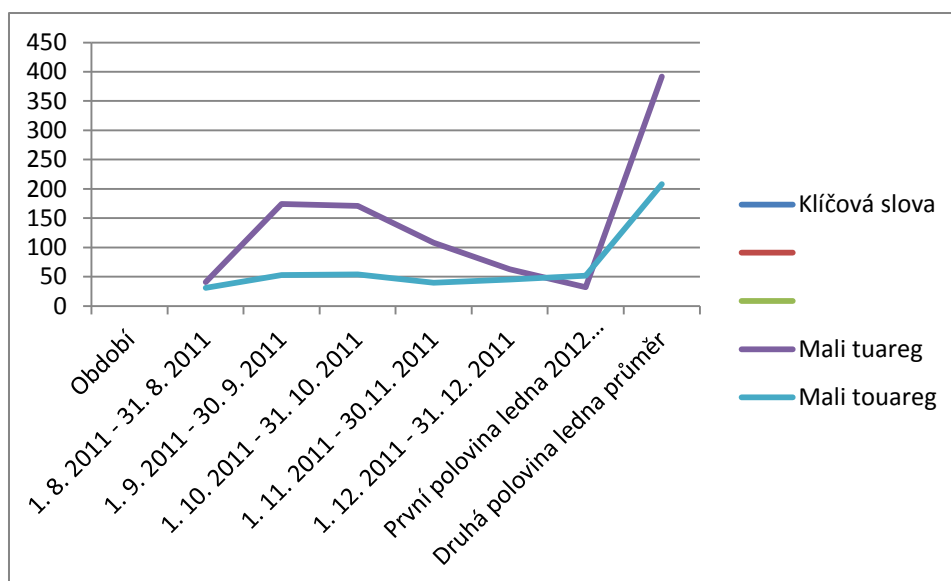
Graf 20. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami týkajícími se nestability.

Graf 21. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami týkajícími se zbraní.

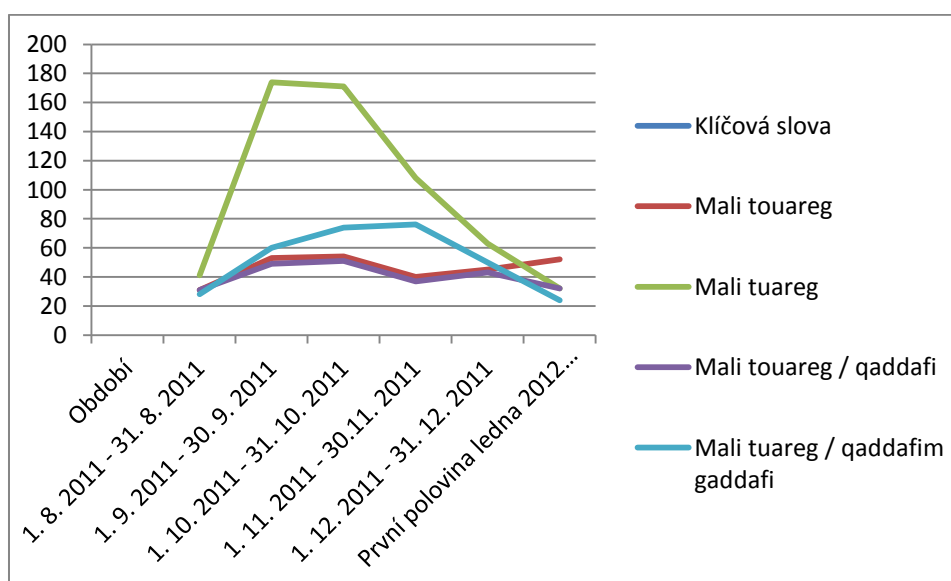

Graf 22. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky psanými zprávami týkajícími se útoků.

Graf 23. Rozdíl mezi francouzsky a anglicky, španělsky a italsky psanými zprávami týkajícími se Tuaregů.

Doplňujícím poznatkem této studie je také vysvětlení zájmu o Tuaregy v anglicky, italsky a španělsky psaných médiích, který byl několikanásobně vyšší než u těch francouzských. Důvodem by mohl být zmíněný fakt, že ve více evropských jazycích se Tuareg píše „Tuareg“ než „Touareg“, jak již bylo zmíněno výše. Následující graf č. 24 ale dokazuje, že tato spojitost není tak výrazná. Největší rozdíl lze vidět mezi počtem článků o Tuarezích ve spojitosti s Kaddáfím (ať už Muammarem nebo později jeho synem Saífem) a těch bez jeho jména. Tento graf také dokazuje, jak byla pozornost vůči Tuaregům podmíněna primárním zájmem o dění v Libyi, respektive jejího vůdce.

Graf 24. Pozornost médií vůči Tuaregům ve spojitosti s Kaddáfím a bez ní.

ZÁVĚR

Předkládaná rigorózní práce se zabývala tématem systémů včasného varování, klíčového komponentu prevence konfliktů, přičemž konkrétní model SVV založený na obsahové analýze výstupů mezinárodních médií otestovala na případu vypuknutí povstání v Mali v lednu 2012.

Jako nástroj SVV pro tyto účely zvolila analýzu mezinárodních médií reprezentovaných především největšími světovými tiskovými agenturami z důvodu nízkého stupně využitelnosti médií domácích či sociálních. Hlavním cílem práce bylo nalézt odpověď na výzkumnou otázku, *zda jsou mezinárodní média vhodným nástrojem SVV, jejichž analýzou mohlo být predikováno vypuknutí konfliktu v Mali v lednu 2012?* Odpověď na tuto otázku měla zároveň v širším kontextu ukázat, *zda lze využívat strojově kódované algoritmy pro obsahové analýzy veřejných zdrojů?* Kromě hlavní výzkumné otázky bylo také důležité detailně popsat, *jak přesně dokázala mezinárodní média v prekonfliktní fázi informovat o rostoucím napětí v Mali, které vyústilo ve vypuknutí konfliktu?* S tím souvisela i obecnější otázka, *zda lze pozorováním mezinárodních tiskových agentur a médií, jejichž zprávy jsou přejímány po celém světě a využívány i pro nejznámější SVV mezivládních institucí, anticipovat vypuknutí vnitrostátního konfliktu?*

Tato práce se pokusila za pomoci vhodně metodologicky vytvořeného vlastního modelu SVV posoudit relevanci monitorování mezinárodních médií pro predikci vnitrostátních konfliktů.

Přestože v posledním desetiletí došlo v souvislosti s rozvojem informačních technologií k nárůstu možností sledovat národní a sociální média online, tato média se k vytvoření modelu SVV nehodí. Zatímco u dat sociálních médií je hlavní překážkou jejich nedostupnost z veřejných zdrojů, domácí média nejsou spolehlivým nástrojem kvůli často se vyskytujícím problémům s nízkou svobodou projevu a tisku. Ta vede k pokřivenému obrazu veřejného diskurzu, který není schopný zachytit tendence ve společnosti, o kterých se vládní orgány nerozhodnou samy informovat.

Mezinárodní média jsou často využívána západními institucemi právě proto, že v regionech postižených omezenou svobodou tisku představují často jediný zdroj relevantních informací. Mezinárodní média tak bývají jediným svobodným hlasem, který může přinášet zprávy o aktuální situaci v zemi.

Kromě toho mají značný vliv na vnímání a často i analytické výstupy významných mezinárodních aktérů. Sledování zpráv Thompson-Reuters, Agence France de Presse a Associated Press patří do popisu práce nejen národních tiskových agentur a novinářských redakcí, ale i vládních a mezinárodních institucí. I ty totiž potřebují mít stále co nejlepší přehled o tom, co se v daný moment ve světě děje a jak se o tom píše či vysílá, tedy jaký je prvotní zprostředkovaný obraz o dané události.

Vlády i kvůli ohledu na veřejné mínění často reagují spíše na to téma, které je diskutované v médiích, než na to, kde by jejich ekonomická, diplomatická či vojenská reakce nejvíce přispěla ke stabilizaci situace. Proto pro obranu vlastních zájmů začnou určitá témata artikulovat, a to velmi často cíleně prostřednictvím médií, aby byly výdaje na zahraniční angažmá obhájeny a ospravedlněny. Tématu souvislosti zvyšující se medializace s blížící se intervencí určitého státu by bylo vhodné věnovat za samostatný výzkum.

Z akademického hlediska je revize užitečnosti analýzy SVV první generace na místě, že v posledních letech jí nebyl věnován vlivem nástupu třetí a čtvrté generace dostatečný prostor. Otevřená mediální data jsou zároveň dnes zároveň mnohem dostupnější než v minulých letech díky širokosáhlé digitalizaci mediálních výstupů.

Navíc vzhledem k proliferaci akademických i praktických modelů SVV dochází ke stále rostoucímu počtu nových přístupů bez důrazu na jejich konsolidaci a především kritickou evaluaci jejich užitečnosti. Tato práce se proto pokouší kriticky posoudit základní metodologický aparát používaný událostními modely čerpajícími data z mezinárodních médií, což využívají mj. i SVV AU či EU.

Výzkumným cílem této práce bylo zjistit prediktivní potenciál mezinárodních médií. Vzhledem k tomu, že zvláště ve vnitrostátních válkách se konflikt odehrává podél několika linií a v několika vrstvách, je pro předpověď rostoucího napětí přímo zásadní vedle strukturálních faktorů, které jsou schopné analyzovat dlouhodobější trendy, sledovat i faktory událostní, které dokáží zachytit katalyzátory či spouštěče násilí.

Ještě před samotnou analýzou událostních faktorů nestability byl nejprve proveden výzkum strukturálních ohnisek napětí, aby pozorovaná data mohla být zasazena do kontextu. Zdůrazňování nutnosti propojování strukturálních a událostních indikátorů blížícího se konfliktu bylo ukázáno jako významný současný trend v kapitole o systémech včasného varování. (Schrodt 2006, Tikuisis-Carment-Samy 2012)

V druhé kapitole o dynamice konfliktu byly proto identifikovány strukturální faktory, které konflikt opakující se po několik desítek let determinovaly v minulosti a ty, které byly pro zkoumané poslední povstání nové. Před 17. lednem 2012 bylo možné pozorovat několik strukturálních faktorů, které vedly k povstání v šedesátých a devadesátých letech.

Jako hlavní důvod odporu severních tuarežských nomádů proti vládě v Bamaku je opakovaně uváděno omezování jejich svobody a tradičního způsobu života. Tento identitární aspekt je artikulován u všech povstání v kritice omezování pohybu kvůli státním hranicím, drtivé převahy černého obyvatelstva v celku Mali a s tím spojené vyloučení Tuaregů z politického procesu. Špatná ekonomická situace na severu země, která se výrazně zhoršila po obdobích velkého sucha, nebyla vládou efektivně řešena. Naopak docházelo ke zneužívání rozvojové pomoci pro soukromé účely bamacké elity. Tato kombinace se stala hlavním materiálním faktorem nestability, která ve svém důsledku přispěla k vypuknutí konfliktu.

Zmíněné problémy začaly být jak před rokem 1990, tak před rokem 2012 zdůrazňovány zvláště v souvislosti s návratem emigračních vln ze sousedních zemí a především z Libye, kde se dostávalo Tuaregům kromě azylu i dobrého společenského přijetí. Nová generace vzdělaných Tuaregů přinesla zpět do Mali nový diskurz boje za větší svobodu a elitně vycvičené Kaddáfího jednotky změnilы mocenskou dynamiku tím, že pro malijskou armádu představovaly obtížného vojenského protivníka.

Souvisejícím problémem, který se ukázal jako jeden z přímých důvodů vedoucích k povstání, byly ve všech třech velkých povstáních rostoucí aktivity malijské armády na severu země. Zatímco severní obyvatelstvo to odmítalo jako snahy o militarizaci severu a ještě výraznější omezení jejich svobod, malijská vláda tyto kroky obhajovala poukazem na plnění požadavků mezinárodního společenství. Během osmdesátých let větší vojenskou a policejní přítomnost vysvětlovala potřebou boje proti ničení životního prostředí. Od nultých let se vzhledem k celosvětové dominanci diskurzu války proti teroru tyto aktivity rétoricky zdůvodňovaly teroristickým nebezpečím.

Obavy z terorismu byly v mnoha ohledech oprávněné, neboť kvůli sílící přítomnosti islamistů začaly severu Mali výrazně klesat příjmy z turismu. Právě islamistická přítomnost je nejvýraznější změnou v dynamice konfliktu. Příchod radikální podoby islámu z Pákistánu a Perského zálivu v kombinaci s usídlením AQIM učinil ze severu Mali ideální prostředí pro posilování pozice islamistů. Tlak na malijskou vládu ze strany Francie a dalších mezinárodních aktérů, aby proti nim zakročila, pak v posledku vedl k rostoucímu odporu i ze

strany Tuaregů nenapojených na islamistické skupiny, kteří tyto kroky vnímali jako omezování vlastní svobody.

Jako korektiv a doplnění hlavního výzkumného záměru práce byla v první části třetí kapitoly provedena kvalitativní diskurzivní analýza mezinárodních médií hodnotící jejich schopnost zaznamenat dynamiku rostoucího napětí. Za pomoci teorie sekuritizace kodaňské školy bylo ukázáno, že zatímco některá témata související se zvyšujícím se potenciálem ke konfliktu byla v průběhu pozorování od srpna 2011 do ledna 2012 v určitých týdnech zdůrazněna, minimálně od začátku prosince mediální diskurz naznačoval v rozporu s reálnými událostmi v Mali zklidnění situace. Nejenže tedy nedošlo před vypuknutím konfliktu k sekuritizaci hrozby ozbrojeného konfliktu, ale navíc nebyl žádný z incidentů či obecných faktorů poukazujících na prudké zhoršování bezpečnostní situace na severu Mali v mezinárodních médiích výrazně řešen. Prediktivní kapacita mezinárodních médií se v tomto ohledu ukázala jako téměř nulová.

K pokusům o sekuritizaci přitom opakovaně docházelo. Po smrti Ibrahima Ag Bahangy, hlavního vůdce ozbrojeného odporu proti Mali od roku 2006, sice média vyjadřovala naději na vytvoření klidných a mírových podmínek, ale příchod tisíců tuarežských bojovníků z Kaddáfího armády a masivní příliv zbraní začaly být od září označovány za hrozbu pro stabilitu jak regionu, tak Mali konkrétně. Tento problém začal být poté výrazně akcentován v druhé polovině října, což koresponduje se založením independistického MNLA a jeho několika prohlášeními požadujícími samostatnost severního Mali pod názvem Azawad. Spíše než existenční hrozba volající po sekuritizaci byl ale problém politizován, a jako takový byl i podle zpráv vyřešen diplomatickým úsilím bamacké vlády v druhé polovině prosince. Od prosince byl návrat Kaddáfího jednotek vykreslován spíše pozitivně a byly zdůrazňovány ty aktivity, které naznačovaly záměr boje proti AQIM a mírového soužití s celkem Mali. V této depolitizované, klidné fázi se aktivity Tuaregů nacházely v prizmatu mezinárodních médií až do dne vypuknutí povstání.

Spíše pochybnou sekuritizaci představují výroky libyjských představitelů o nebezpečí mocenského návratu Kaddáfího za pomoci Tuaregů. Protože tyto projevy začaly na hrozbu upozorňovat pouhé dva dny před jeho ohlášenou smrtí, je problematické vnímat Kaddáfího smrt jako přijetí úspěšného sekuritizačního procesu. Propojení Kaddáfího a Tuaregů však hrálo v médiích velkou roli dva měsíce před tímto incidentem a několik dní po něm.

Jediným úspěšně sekuritizovaným problémem byly únosy západních občanů ze strany AQIM na konci listopadu. Na zvýšenou mediální pozornost zareagovala francouzská vláda, která na Mali vyvinula tlak, který vedl k nasazení několika tisíců malijských jednotek na severu země na začátku ledna. Tento krok, jakkoliv málo medializovaný a zcela analyticky nepropojený s odporem Tuaregů, přímo předcházel počátku konfliktu.

Téma zvyšující se přítomnosti armády na severu země je přitom jediným relevantním ukazatelem, jehož přítomnost se v týdnech před 17. lednem v mediálním diskurzu zvyšovala. Ohlášení záměru vybudovat vojenské základny na severu mělo na začátku října odezvu jen minimální. Až po založení MNLA v polovině října bylo téma medializováno více.

V první polovině ledna pak vykreslovala mezinárodní média sever Mali jako klidné místo, které by mělo být od zbývajících projevů nestability – únosů západních turistů – ochráněno vojenskou akcí. Žádné téma kromě únosů AQIM nebylo sekuritizováno ani nijak jinak výrazně řešeno na úrovni politického diskurzu.

Obsahová analýza událostně založeného modelu SVV pak potvrdila neschopnost mezinárodních médií reflektovat zvyšující se napětí a anticipovat blížící se konflikt. Namísto zvyšujícího se počtu článků byla v několika týdnech před povstáním témata spjatá s konfliktem zmiňována nejméně od srpna 2011.

Většina témat začala být výrazně zastoupena okamžitě po 17. lednu, což dokazuje relevanci zvolených klíčových slov. Před tímto datem ale možnému vzplanutí konfliktu v referencích mezinárodních médií o situaci v Mali nic nenapovídalo. Témata spjatá s Tuaregy byla zdůrazňována na přelomu srpna a září a v druhé polovině října na podobné úrovni jako v týdnu po vypuknutí povstání. Od prosince se ale tato témata při pohledu na výstupy mezinárodních médií zdají z jejich pohledu být vyřešená či minimálně mediálně nezajímavá.

Média tak selhala ve zprostředkování klíčových informací o blížící se hrozbě vypuknutí konfliktu v Mali směrem ke světové veřejnosti a zejména mezinárodním organizacím a vůdčím aktérům na mezinárodněpolitické scéně a jejich potenciál plnit funkci systému včasného varování zůstal v tomto případě nenaplněn. Odpovědí na výzkumnou otázku formulovanou v úvodu práce tedy je, že konflikt v Mali nejenže nebyl mezinárodními médii anticipován, ale naopak v kontextu posledních měsíců před jeho vypuknutím mediální diskurz naznačoval uklidnění situace.

Práce ale zároveň ukázala, že strojově kódované algoritmy dokáží skrz obsahovou analýzu úspěšně zaznamenat trendy v mezinárodních médiích a tedy i šířeji pojato reflektovat rychle se zhoršující situaci. Klíčové se za pomoci studia úspěšných příkladů SVV ukázalo adekvátní nastavení kategorizace klíčových slov, tak aby přesně odpovídaly lokálním specifikám. Pro ten účel se jako důležité ukázalo nejprve detailně popsat strukturální faktory konfliktu ve druhé kapitole.

Mezinárodní média, v odpovědi na další podotázku, referovala o rostoucím napětí nedostatečně s důrazem na mediálně nejzajímavější případy (jako například skrývání Saífa Kaddáfího či smrt Ibrahima Bahangy), které ale pokrývaly obraz skutečné dynamiky napětí na místě. Vzhledem k povaze jejich zájmu se mezinárodní média jako taková proto jeví nevhodným nástrojem pro anticipaci vnitrostátních konfliktů.

Selhání mezinárodních médií v případě predikce kontextu v Mali lze proto interpretovat tak, že mezinárodní média představují málo efektivní a nepříliš vhodný nástroj SVV. Žádné radikální závěry ohledně funkčnosti první generace SVV spoléhající se na tradiční nástroje, kterými jsou právě tiskové agentury a „stará“ média, nemusí být však nutně na místě. Tato práce může být vnímána jako jeden z přínosů do diskuse o efektivitě a praktickém využití SVV pro anticipaci konfliktů ve světě, která je zatím stále v počátcích, nicméně její důležitost bude v budoucnu i s ohledem na stále větší důraz mezinárodního společenství na prevenci a lidskou bezpečnost stoupat.

SHRNUTÍ

Rigorózní práce se zabývá tématem systémů včasného varování (SVV), klíčového komponentu prevence konfliktů, přičemž pro tuto práci vytvořený model SVV založený na obsahové analýze výstupů mezinárodních médií otestovala na případu vypuknutí povstání v Mali v lednu 2012. Jako nástroj SVV si vybrala analýzu mezinárodních médií reprezentovaných největšími světovými tiskovými agenturami. Hlavním cílem práce je nalézt odpověď na výzkumnou otázku, *zda jsou mezinárodní média vhodným nástrojem SVV, jejichž analýzou mohlo být predikováno vypuknutí konfliktu v Mali v lednu 2012?* Odpověď na tuto otázku zároveň v širším kontextu ukáže, zda dokáží mezinárodní média zaznamenat rostoucí napětí vedoucí k vnitrostátnímu konfliktu, stejně jako otestovat plauzibilitu vytvořeného modelu. Použitý model pozorující období od srpna 2011 až do vypuknutí povstání 17. ledna 2012 ukázal, zda bylo možné konflikt na základě mediální analýzy předpovědět. Pro nasměrování a doplnění modelu identifikuje strukturální faktory nestability předvedené na pozadí dynamiky několik desítek let se opakujícího konfliktu. Zároveň provádí diskurzivní analýza pozorovaného období v mezinárodních médiích za pomoci teorie sekuritizace kodaňské školy bezpečnostních studií. Tato diskurzivní analýza i vytyčený model SVV v odpovědi na výzkumnou otázku shodně ukazují, že mezinárodní média nedokázala reflektovat zvyšující se napětí a anticipovat tak blížící se konflikt. Odhalení tohoto prediktivního selhání může sloužit jako kritický příspěvek do diskuze o efektivitě SVV, která je stále ve svých počátcích.

Klíčová slova: systémy včasného varování, Mali, predikce konfliktu, analýza mediálního diskurzu

SUMMARY

This thesis deals with the topic of Early Warning Systems (EWS), a key part of conflict prevention. It applies a model of content analysis of international media outputs on the case of the Mali insurgency in January 2012. As an EWS tool, it analyzes international media represented by major global press agencies. The main goal of the thesis is to answer the following research question: *Are international media a suitable tool for EWS, so that their analysis could predict the outbreak of the conflict in Mali in January 2012?* The answer should also show whether international media can detect growing tensions leading to a conflict as well as test the plausibility of the EWS model. The application of the model should, observing the period from August 2011 to the beginning of the insurgency on January 17, 2012, prove whether the conflict could have been anticipated. In order to contextualize the model, structural factors of instability were identified in the discussion of the dynamics of the conflict that has been repeating itself for dozens of years. A discourse analysis of international media during the observed period was also presented on the background of the securitization theory of the Copenhagen school of security studies. The discourse analysis and the quantitative EWS model have both shown that international media have not been able to predict the conflict in Mali, thus answering the research question negatively. This predictive failure of EWS could serve as a critical contribution to the discussion over effectiveness of the EWS, which is still in its beginnings.

Key words: Early Warning Systems, Mali, conflict prediction, content analysis

BIBLIOGRAFIE

Abderrahmane, Abdelkader. 2012. West Africa: Drug Trafficking and the Crisis in Mali. In AllAfrica.com on 6 August 2012. Online na <http://allafrica.com/stories/201208060367.html>

Adam, Bernad. 2013. Mali: De l'intervention militaire francaise a la reconstruction de l'état. Groupe de recherche d'information sur la paix et la sécurité 2013/3.

American Political Science Review 97, 1 (Feb 2003): pp.75-90.

Antil, Alain. 2013. Mali. Que peut la communauté internationale? in de Montbrial, Thierry – Defarges, Pihilpe Moreau (eds.). 2013. Ramses 2014: Les jeunes: vers l'explosion? Rapport annuel mondial sur le systeme economique et les stratégies. Institut francais des relations internationales.

AQMI epaules les rebelles touaregs. 22/3/2012. Le Figaro. Dostupné na <http://www.lefigaro.fr/international/2012/03/14/01003-20120314ARTFIG00773-att-aqmi-epaule-les-rebelles-touaregs.php>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Austin, Alexander. 2004. Early Warning and The Field: A Cargo Cult Science? In Berghof Handbook on Conflict Transformation. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management - Edited Version August 2004. <http://www.berghof-handbook.net>

Bächler, Günther. 1998. Violence Through Environmental Discrimination: Causes, Rwanda Arena, and Conflict Model. Dordrecht: Kluwer Academic.

Barrs, Caey. 2006. Conflict Early Warning: Warning Who? In The Journal of Humanitarian Assistance, published on 12 February 2006.

Barton, Frederick and Karin von Hippel, (with Sabina Sequeira and Mark Irvine). 2008. 'Early Warning? A Review of Conflict Prediction Models and Systems', PCR Project Special Briefing. Washington, D.C.: Centre for Strategic and International Studies (CSIS).

BBC 2009. 'Leak' led to UN kidnap in Niger. 9. srpna 2009. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8245671.stm> . Ověřeno 4. 9. 2014.

Beck, Nathaniel, Gary King, and Langche Zeng. 2000. Improving quantitative studies of international conflict: A conjecture. American Political Science Review 94 (1): 21-36.

- Beneš, Vít. 2008. Diskurzivní analýza. in Drulák, Petr (ed). Jak zkoumat politiku. Portál. pp. 92 – 124.
- Benjaminsen, Tor A. 2008. Does Supply-Induced Scarcity Drive Violent Conflicts in the African Sahel? The Case of the Tuareg Rebellion in Northern Mali. *Journal of Peace Research* 2008 45: 819
- Berghezan, Georges. 2013a. Cote d'Ivoire et Mali, au coeur des trafics d'armes en Afrique de l'Ouest. Groupe de recherche d'information sur la paix et la sécurité 2013/1.
- Berghezan, Georges. 2013b. La corruption au coeur de l'effondrement de l'État malien. in Rouppert, Bérangere (ed.). *Sahel: Éclairer le passé pour mieux dessiner l'avenir*. GRIP.
- Bond, Doug - Bond, Joe - Oh, Churl – Jenkins, J. Craig – Taylor, Charles Lewis. 2003. Integrated data for events analysis (IDEA): An event typology for automated events data development. *Journal of Peace Research* 40 (6): 733-45.
- Bond, Doug – Jenkins, J. Craig - Taylor, Charles Lewis – Schock, Kurt. 1997. Mapping mass political conflict and civil society: Issues and prospects for the automated development of event data. *Journal of Conflict Resolution* 41 (4): 553-79.
- Bond, Doug, Craig Jenkins, and Kurt Schock. 1997. Mapping mass political conflict and civil society: Issues and prospects for the automated development of event data. *Journal of Conflict Resolution* 41 (4): 553-79.
- Boswell, Terry, and William J. Dixon. 1993. Marx's theory of rebellion: A cross-national analysis of class exploitation, economic development, and violent revolt. *American Sociological Review* 58:681-702.
- Brandt, Patrick T. – Colaresi, Michael – Freeman, John R. 2008. The Dynamics of Reciprocity, Accountability, and Credibility. *Journal of Conflict Resolution* 2008 52: 343.
- Brecke, Peter. 1998. Finding harbingers of violent conflict: Using pattern recognition to anticipate conflicts. *Conflict Management and Peace Science* 16 (1): 31-56.
- Bueno de Mesquita, Bruce – Newman, David – Rabushka – Alvin. 1985. *Forecasting political events: The future of Hong Kong*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Bueno de Mesquita, Bruce – Newman, David – Rabushka, Alvin. 1996. *Red flag over Hong Kong*. Chatham, NJ: Chatham House.
- Bueno de Mesquita, Bruce. 1981. *The war trap*. New Haven, CT: Yale University Press.

Bueno de Mesquita, Bruce. 1989. The contribution of expected-utility theory to the study of international conflict. In Midlarsky, M. I. (ed.). Handbook of war studies. Boston: Unwin Hyman.

Bueno de Mesquita, Bruce. 1998. The end of the cold war: Predicting an emergent property. *Journal of Conflict Resolution* 42:131-55.

Buzan, Barry, Wæver, Ole, De Wilde, Jaap. (2005) *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu*. Centrum strategických studií, Brno.

Campbell, Susanna and Meier, Patrick. 2007. 'Deciding to Prevent Violent Conflict: Early Warning and Decision-making within the United Nations'. Paper presented at the International Studies Association Conference, Chicago, February 28 – March 3 (citation authorized by the authors).

Carey, Sabine C. 2004. Domestic threat and repression: An analysis of state responses to different forms of dissent. In Carey, Sabine C. – Poe, S. C. (eds.). *Understanding human rights violations*. 202-20. Aldershot, UK: Ashgate.

Chivvis, Christopher S. 2010. *EU Civilian Crisis Management: The Record So Far*. Santa Monica: RAND.

Chorbadijski, Hristo – Tashev, Blagovest – Shalamanov, Velizar. 2005. *Early Warning and Policy Perspectives in the Trans-Atlantic Security Agenda: A central European Point of View* in Bugajski, Janusz – Tashev, Blagovest. *Early Warning and Policy Perspectives in the Trans-Atlantic Security Agenda: Central and Eastern European Point of View*. The Atlantic Club of Bulgaria, GMF. Sofia.

Choucri, Nazli – Robinson, Thomas S. 1978. *Forecasting in international relations: Theory, methods, problems, prospects*. San Francisco: Freeman.

Choucri, Nazli, and Robert C. North. 1975. *Nations in conflict*. San Francisco: Freeman

Claudot-Hawad, H elene. 2013. La „question touaregue“, quels enjeux. in Galy, Michel (ed). *La guerre au Mali: Comprendre la crise au Sahel et au Sahara. Enjeux et zones d'ombres*. La D ecouverte.

ClimateTemps. 2013. *Climate, Average Weather of Mali*. Dostun e na <http://www.mali.climateemps.com/>. Ov eřeno 4. 9. 2014.

- Colaresi, Michael, and Sabine C. Carey. 2008. To Kill or to Protect – Security Forces, Domestic Institutions, and Genocide. *Journal of Conflict Resolution* 52 (1): 39-67.
- Collier, Paul, and Anke Hoeffler. 2004. Greed and grievance in civil war. *Oxford Economic Papers*, Volume 56, Issue 4, Pp. 563-595.
- Cristiani, Dario, a Riccardo Fabiani. 2011. "Al Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM): Implications for Algeria's Regional and International Relations". IAI Working Papers. Dostupné na <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiw1107.pdf> . Ověřeno 4. 9. 2014.
- Davenport, Christian. 1995. Multidimensional threat perception and state repression: An inquiry into why states apply negative sanctions. *American Journal of Political Science* 39 (3): 687-713.
- Davenport, Christian. 1996. The weight of the past: Exploring the lagged determinants of political repression. *Political Research Quarterly* 49 (2): 377-405.
- Davies, John L. – Gurr, Ted Robert. 1998. Preventive Measures: An Overview. in Davies, John L. – Gurr, Ted Robert, eds. 1998. Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Davies, John L. 1998. The Global Event-Data System: Coders' Manual. Center for International Development and Conflict Management and Department of Government and Politics College Park MD. Dostupné na http://www-rohan.sdsu.edu/~alexseev/RussiaInAsia/GEDSCodebook800_3.pdf. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Davies, John L., and Barbara Harff, with Anne L. Speca. 1998. Dynamic data for conflict early warning. In Davies, J. L. – Gurr, T. R. (eds.) Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Dostupné na http://www.sipri.org/databases/first/early_warning/hl_report. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Ellingsen, Tanja. 2000. Colorful community or ethnic witches' brew? Multiethnicity and domestic conflict during and after the cold war. *Journal of Conflict Resolution* 44 (2): 228-49.
- Esty, Daniel C., Jack Gladstone, Ted Robert Gurr, Barbara Harff, Marc Levy, Geoffrey D. Dabelko, Pamela T. Surko, and Alan N. Unger. 1998. The state failure task force report: Phase II findings. McLean, VA: Science Applications International Corporation.

- Esty, Daniel C., Jack Gladstone, Ted Robert Gurr, Pamela Surko, and Alan N. Unger. 1995. Working papers: State failure task force report. McLean, VA: Science Applications International Corporation.
- Flichy, Thomas. 2013. Les Touaregs, chevaliers bleus du désert, une image née sous le Second Empire. in Flichy, Thomas (ed.). *Opération Serval au Mali. L'intervention française décryptée*. Lavauzelle.
- Gerner, Deborah J. – Schrodt, Philip A.. 1998. The effects of media coverage on crisis assessment and early warning in the Middle East. In *Early warning and early response*, edited by S. Schmeidl and H. Adelman. Columbia International Affairs Online. Přístupné na <http://eventdata.psu.edu/papers.dir/EWER.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Giraud, Grégory. 2013. Cinquante ans de tensions dans la zone sahélo-saharienne. in Galy, Michel (ed). *La guerre au Mali: Comprendre la crise au Sahel et au Sahara. Enjeux et zones d'ombres*. La Découverte.
- Goldstone, Jack A. 2008. 'Using Quantitative and Qualitative Models to Forecast Instability'. USIP Special Report 204, Washington, D.C.: USIP.
- Gordenker, Leon. 1986. Early Warning of disastrous population movement. *International Migration Review* 20 (2): 170-89.
- Gordenker, Leon. 1992. Early warning: Conceptual and practical issues. In Rupesinghe, K. – Kuroda, M. (eds.). *Early Warning and conflict resolution*. 1-14. New York: St. Martin's.
- Gurr, Robert Ted. 1988. War, revolution, and the growth of the coercive state. *Comparative Political Studies* 21 (1): 45-65.
- Gurr, Ted Robert, and Will H. Moore. 1997. Ethno-political rebellion: A cross-sectional analysis of the 1980s with risk assessments for the 1990s. *American Journal of Political Science* 41:1079-104.
- Gurr, Ted Robert. 1998. A risk assessment model of ethnopolitical rebellion. In *Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems*, edited by J. L. Davies and T. R. Gurr, 15-26. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Harff, Barbara, and Ted Robert Gurr. 1998. Systemic early warning of humanitarian emergencies. *Journal of Peace Research* 35 (5): 551-79.

- Harff, Barbara. 1998. Early warning of humanitarian crises: Sequential models and the role of accelerators. In Davies, J. L. – Gurr, T. R. (eds.) *Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Harff, Barbara. 2003. No lessons learned from the Holocaust? Assessing risks of genocide and political mass murder since 1955. *American Political Science Review* 97 (1): 57-73.
- Harmon, Stephen. 2010. From GSPC to AQIM: The evolution of an Algerian islamist terrorist group into an Al-Qa'ida Affiliate and its implications for the Sahara-Sahel region. BULLETIN N°85 - SPRING 2010. CONCERNED AFRICA SCHOLARS. Dostupné na <http://concernedafricascholars.org/docs/bulletin85harmon.pdf> . Ověřeno 4. 9. 2014.
- Henderson, Conway W. 1993. Population pressures and political repression. *Social Science Quarterly* 74 (2): 322-33.
- Holsti, Kalevi J. 1996. *The state, war, and the state of war*. New York: Cambridge University Press.
- Holsti, O. R. 1968. Content Analysis. in G. Lindzey – E. Aronson (eds). *Handbook of Social Psychology*. Reading, MA: Addison-Wesley. pp. 596-692.
- Hopple, Gerald W. – Andriole, Stephen J. – Freedy, Amos (eds.). 1984. *National security crisis forecasting and management*. Boulder, CO: Westview.
- International Crisis Group. 2004. *Islamism, Violence and Reform in Algeria: Turning the Page (Islamism in North Africa III)* Middle East Report N°2930 Jul 2004. Dostupné na <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/North%20Africa/Algeria/Islamism%20Violence%20and%20Reform%20in%20Algeria%20Turning%20the%20Page.pdf> . Ověřeno 4. 9. 2014.
- Jaeger, David A., and M. Daniele Paserman. 2006. "Israel, the Palestinian Factions, and the Cycle of Violence," *American Economic Review*, American Economic Association, vol. 96(2), pages 45-49, May.
- James D. Fearon and David D. Laitin. 2003. *Ethnicity, Insurgency, and Civil War*.
- Jenkins, J. Craig, and Doug Bond. 2001. Conflict-carrying capacity, political crisis, and reconstruction: A framework for the earlywarning of political system vulnerability. *Journal of Conflict Resolution* 45 (1): 3-31.

- Jensen, Nathan M. - Young, Daniel J. 2008. A Violent Future? Political Risk Insurance Markets and Violence Forecasts Department of Political Science Washington University in St. Louis. *Journal of Conflict Resolution* Volume 52 Number 4. August 2008 527-547.
- Kahl, Colin H.. 2006. *States, Scarcity, and Civil Strife in the Developing World*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- King, Gary, and Langche Zeng. 2001. Improving forecasts of state failure. *World Politics* 53:623-58.
- Kisangani, Emizet F. 2012. The Tuareg's Rebellions in Mali and Niger and The U.S Global War on Terror. I: *International Journal on World Peace* nr. 1, 1.3.2012, s. 59-97
- Krain, Matthew. 1997. State-sponsored mass murder: The onset and severity of genocides and politicides. *Journal of Conflict Resolution* 41 (3): 331-60.
- Kratochvílová, Romana. 2013. Tuaregové.cz. Dostupné na www.tuaregove.cz/. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Kutter, Amelie – Kantner, Cathleen. 2012. Corpus Based Content Analysis: A Method for Investigating News Coverage on War and Intervention. *International Relations Online Working Paper* 2012/01, February 2012, Stuttgart: Stuttgart University. Dostupné na <http://www.uni-stuttgart.de/soz/ib/forschung/IRWorkingPapers/>. Ověřeno 4. 9. 2014
- Lasserre, Isabelle – Oberlé, Thierry. 2013. *Notre guerre secrete au Mali: Les nouvelles menaces contre la France*. Fayard.
- Le Matin. Tahar Touati, un des otages, exécuté par les tueurs du Mujao. 2. 9. 2012. <http://www.lematindz.net/news/9310-tahar-touati-un-des-otages-algeriens-execute-par-les-tueurs-du-mujao.html>
- Lecocq, Baz. 2010. *Disputed desert: decolonisation, competing nationalisms and Tuareg rebellions in Northern Mali*. Brill, Leiden.
- Leetaru, Kalev - Schrodt, Philip A.. 2013 GDELT: Global Data on Events, Location and Tone,1979-2012. Paper presented at the International Studies Association meetings, San Francisco, April 2013. Dostupné na <http://eventdata.psu.edu/papers.dir/ISA.2013.GDELT.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Library of Congress – Federal Research Division Country Profile: Mali. 2005. Dostupné na <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/Mali.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.

- Linz, Juan J. 1978. *Crisis, breakdown, and reequilibration*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lundin, Henrik. 2004. *Crisis and Conflict Prevention with an Internet Based Early Warning System.*” Thesis Report, Royal Institute of Technology, 2004.
- Marshall, Monty G. 2008. ‘Fragility, Instability, and the Failure of States. Assessing Sources of Systemic Risk’, Center for Preventive Action Working Paper, New York: Council on Foreign Relations.
- Mathias, Gregor. 2013. *La troisieme rébellion touaregue au Mali*. in Flichy, Thomas (ed.). *Opération Serval au Mali. L’intervention française décryptée*. Lavauzelle.
- Maxwell, John W., and Rafael Reuveny. 2000. Resource scarcity and conflict in developing countries. *Journal of Peace Research* 37 (3): 301-22.
- Meier, Patrick, 2007. ‘New Strategies for Early Response: Insights from Complexity Science’. <http://irevolution.files.wordpress.com/2011/07/meier-early-response-isa2007-feb23-final.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Meier, Patrick. 2009. *Fourth Generation Early Warning System*. Dostupné na <http://earlywarning.wordpress.com/2009/03/06/fourth-generation-early-warning-systems/>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Metcalf, Steve. 2012. *Iyad Ag Ghaly - Mali's Islamist leader*. 17 July 2012. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18814291>
- Metz, Steven. 1997. *Strategic Horizons: The Military Implications of Alternative Futures*. Strategic Studies Institute.
- Mitchell, Neil J. – McCormick, James M. 1988. Economic and political explanations of human rights violations. *World Politics* 40 (4): 476-98.
- Molleda, Juan-Carlos – Laskin, Alexander. 2005. *Global, International, Comparative and Regional Public Relations Knowledge from 1990 to 2005: A Quantitative Content Analysis of Academic and Trade Publications*. The Institute for Public Relations. Research Report – November 2005. Dostupné na <http://195.130.87.21:8080/dspace/bitstream/123456789/563/1/Global,%20international,%20comparative%20and%20regional.pdf> . Ověřeno 4. 9. 2014

- MNLA. 2010. Objectifs du Mouvement National d'Azawad (M.N.A). Publikováno 2. 11. 2010. Dostupné na <http://www.mnlamov.net/projet-politique/37-projet-politique/57-objectifs-du-mouvement-national-dazawad-mna-.html>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Moore, Will H., and Ted Robert Gurr. 1998. Assessing risks of ethnorebellion in the year 2000: Three empirical approaches. In *Early warning and early response*, edited by S. Schmeidl and H. Adelman. Columbia International Affairs Online. Dostupné na <http://garnet.acns.fsu.edu/~whmoore/research/Moore&Gurr98.pdf>, zpřístupněno 2. 4. 2014.
- Morgan, Andy. 2012. The Causes of the Uprising in Northern Mali. The Tuareg rebels' recent attacks represent a fourth roll of the Kel Tamasheq dice. Think Africa Press on 6 February 2012. Online dostupné na <http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Muller, Edward N., and Mitchell A. Seligson. 1987. Inequality and insurgency. *American Political Science Review* 81:425-51.
- Munera, Gabriel. 1994. Preventing Armed Conflict in Europe: Lessons from recent experience. *Chaillot Papers* 15/16, June 1994. Institute for Security Studies, Western European Union.
- Nyheim, David. 2008. Can Violence, War and State Collapse Be Prevented? The Future of Operational Conflict Early Warning and Response Systems. Presented at the 10th Meeting of the DAC Fragile States Group and Conflict, Peace and Development Co-Operation. Paris: International Energy Agency Headquarters.
- Nyheim, David. 2009. The Global Balance Sheet: Emerging Security Threats and Multilateral Response Capabilities. Presented at The Stanley Foundation's Strategy for Peace Conference. October 15-17. Dostupné na http://www.stanleyfoundation.org/spc_2009/Nyheim.pdf. Ověřeno 4. 9. 2014.
- O'Brien, Sean P. 2002. Anticipating the good, the bad, and the ugly: An early warning approach to conflict and instability analysis. *Journal of Conflict Resolution* 46 (4): 791-811.
- OECD. 2009. Preventing Violence, War and State Collapse: The Future of Conflict Early Warning and Response. Dostupné na http://conflictissues.org.uk/wp-content/uploads/oecd-dac_2009.pdf. Ověřeno 4. 9. 2014.
- Oneal, John R., and Bruce M. Russett. 1997. The classical liberals were right: Democracy, interdependence, and conflict, 1950-1985. *International Studies Quarterly* 41:267-94.

Oneal, John R., and Bruce M. Russett. 1999. Assessing the liberal peace with alternative specifications: Trade still reduces conflict. *Journal of Peace Research* 36 (4): 423-42.

Orrell, David. 2008. *The Future of Everything: The Science of Prediction*. Basic Books.

Pantucci, Raffaello. 2013. Analysis: How serious is Sahara terror threat? BBC. 21/1/2013. Dostupné na <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21126533>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Pevehouse, Jon C., and Joshua S. Goldstein. 1999. Serbian compliance or defiance in Kosovo? Statistical analysis and real-time predictions. *Journal of Conflict Resolution* 43:538-46.

Pilster, Ulrich, Tobias Böhmelt, and Atsushi Tago. 2012. "Military Force Structure and the Onset of Genocidal Violence." presented at the Conference "Advancing the Scientific Study of Conflict and Cooperation: Alternative Perspectives from the UK and Japan," University of Essex, Colchester, UK, 20th – 21st March 2012. Dostupné na <http://privatewww.essex.ac.uk/~ksg/esrcjsps/Pilster.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Plantade, Yidir. Dans le nord du Mali, les Touaregs du MNLA lancent un nouveau défi armé à l'Etat. *Le Monde.fr*. 25/1/2012. Dostupné na http://www.lemonde.fr/afrique/article/2012/01/25/dans-le-nord-du-mali-les-touareg-du-mnla-lancent-un-nouveau-defi-arme-a-l-etat_1634378_3212.html. Ověřeno 4. 9. 2014.

Poe, Steven C. – Rost, Nicolas – Carey, Sabine C. 2006. Assessing Risk and Opportunity in Conflict Studies. A Human Rights Analysis. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 50 No. 4, August 2006 484-507.

Poe, Steven C. - Tate, C. Neal – Keith, Linda Camp. 1999. Repression of human rights to personal integrity revisited: A global cross-national study covering the years 1976-1993. *International Studies Quarterly* 43 (2): 291-313.

Poe, Steven C. – Tate, C. Neal. 1994. Repression of human rights to personal integrity in the 1980s: A global analysis. *American Political Science Review* 88 (4): 853-72.

Rasler, Karen. 1986. War, accommodation, and violence in the United States, 1890-1970. *American Political Science Review* 80 (3): 921-45.

Ray, James Lee – Russett, Bruce. 1996. The future as arbiter of theoretical controversies: Predictions, explanations and the end of the cold war. *British Journal of Political Science* 26 (4): 441-70.

Richards, David L. - Gelleny, Ronald D. – Sacko, David H. 2001. Money with a mean streak? Foreign economic penetration and government respect for human rights in developing countries. *International Studies Quarterly* 45 (2): 219-39.

Russell, Ann, and Mark Clark. 2009. Modeling Human, Social, Cultural or Behavioral Events for Real World Application: Results and Implications from the State Stability Project. In *Proceedings of the 2009 International Conference on Computer Science and Engineering*, IEEE Comp Soc, Washington, DC.

Sana, Eros. 2013. L'armée malienne, entre instabilité, inégalités sociales et lutte de places. in Galy, Michel (ed). *La guerre au Mali: Comprendre la crise au Sahel et au Sahara. Enjeux et zones d'ombres*. La Découverte.

Scarborough, Grace I. 1998. An expert system for assessing vulnerability to instability. In Davies, J. L. – Gurr, T. R. (eds.) *Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Schmeidl, Susanne – Jenkins, J. Craig. 1998. Early warning indicators of forced migration. In Davies, J. L. – Gurr, T. R. *Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems*. 56-69. Lanham, MD: Rowman and Littlefield.

Schmeidl, Susanne. 1995. From root cause assessment to preventive diplomacy: Possibilities and limitations of the early warning of forced migration. Ph.D. diss, Ohio State University, Columbus.

Schock, Kurt. 1996. A conjunctural model of political conflict: The impact of political opportunities on the relationship between economic inequality and violent political conflict. *Journal of Conflict Resolution* 40 (1): 98-133.

Schrodt, Philip A. 1997. Early Warning of Conflict in Southern Lebanon using Hidden Markov Models. Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Washington, DC. August 1997.

Schrodt, Philip A. 2000. Pattern recognition of international crises using hidden Markov models. In *Political complexity: Non-linear models of politics*, edited by Diana Richards, 296-328. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Schrodt, Philip A. 2006. Twenty years of the Kansas Event Data System Project. *Political Methodologist* 14 (1): 2-6.

Schrodt, Philip A., and Deborah J. Gerner. 1997. Empirical indicators of crisis phase in the Middle East, 1979-1995. *Journal of Conflict Resolution* 41 (4): 529-52.

Sherborne, Leesa. 2003. An integrated model of political repression: Theory and model development. Ph.D. diss., University of Houston, Houston.

Silver, Nate. 2013. *The Signal and the Noise: The Art and Science of Prediction*. Penguin Books.

Simonis, Francis. 2013. Aux origins du Mali contemporain. in Flichy, Thomas (ed.). *Opération Serval au Mali. L'intervention française décryptée*. Lavauzelle.

Singer, J. David – Stoll, Richard J., eds. 1984. *Quantitative indicators in world politics: Timely assurance and early warning*. New York: Praeger.

Singer, J. David, and Michael D. Wallace, eds. 1979. *To augur well: Early warning indicators in world politics*. Beverly Hills, CA: Sage.

Stand By Task Force. 2013. Deployments. Dostupné na <http://blog.standbytaskforce.com/deployments/>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Stearns, Scott. 2012. US, Algeria See Moderate Tuaregs as Key to Ending Mali Partition. *Voice of America*. 30/8/2012. Dostupné na <http://blogs.voanews.com/state-department-news/2012/10/30/us-algeria-see-moderate-tuaregs-as-key-to-ending-mali-partition/>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Sylvan, Donald A. 1976. Consequences of Sharp Military Assistance Increases for International Conflict and Cooperation *Journal of Conflict Resolution* 1976 20: 609

Swanström, N. L. P. and Weissmann, M. S.. 2005. *Conflict, Conflict Prevention and Conflict Management and Beyond: A Conceptual Exploration*. Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Programme, Washington, DC and Nacka, Sweden. Dostupné na http://www.silkroadstudies.org/new/docs/ConceptPapers/2005/concept_paper_ConfPrev.pdf. Ověřeno 4. 9. 2014.

Tikuisis, Peter, David Carment and Yiagadeesen Samy. 2012. Prediction of Intrastate Conflict Using State Structural Factors and Events Data. *Journal of Conflict Resolution* 2012 57: 410.

Touchard L., a B. Ahmed, Ch. Ouazani. 2012. Mali: Hamada Ould Mohamed Kheirou, le cerveau du Mujao. 03/10/2012. Dostuné na <http://www.jeuneafrique.com/Articles/Dossier/JA2698p024-033.xml7/mali-mauritanie->

terrorisme-attentatmali-hamada-ould-mohamed-kheirou-le-cerveau-du-mujao.html. Ověřeno 4. 9. 2014.

UN. 1992. A/47/277 - S/24111. An Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. Publikováno 17. června 1992. Online na http://www.unrol.org/files/A_47_277.pdf . Ověřeno 4. 9. 2014.

US Department of State. Mali profile 3/2011. Dostupné na <http://www.state.gov/outofdate/bgn/mali/32857.htm>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Vanhanan, Tatu. 1999. Domestic ethnic conflict and ethnic nepotism: A comparative analysis. *Journal of Peace Research* 36 (1): 55-73.

Verstegen Suzanne. 1999. 'Conflict Prognostication: Toward a Tentative Framework For Conflict Assessment', Clingendael Institute CRU Occasional Paper. Dostupné na http://www.clingendael.nl/sites/default/files/19990900_cru_paper_verstegen.pdf. Ověřeno 4. 9. 2014.

Ward, Michael D - Greenhill, Brian D - Bakke, Kristin M. 2010. The perils of policy by p-value: Predicting civil conflicts. *Journal of Peace Research* 47(4) 363–375.

Wayman, Frank, and Atsushi Tago. 2010. Explaining the Onset of Mass-killing, 1949-87. *Journal of Peace Research* 47 (1): 3-13.

Weidmann, Nils B., and Michael D. Ward. 2010. Predicting Conflict in Space and Time. *Journal of Conflict Resolution* 2010 54: 883.

Wilkinson, Claire. (2007) The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe? In: *Security Dialogue*, roč. 38, č. 1

Wils, Annababette, MatildeK amiya, a ndN azli Choucri. 1998. Threats to sustainability: Simulating conflict within and between nations. *System Dynamics Review* 14 (2/3): 129-62.

Wikimedia. 2013a. Map of Mali. Dostupné na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mali_Map.jpg. Ověřeno 4. 9. 2014.

Wikimedia 2013b. Northern Mali Conflict. Dostupné na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Northern_Mali_conflict_fr.svg. Ověřeno 4. 9. 2014.

Woocher Lawrence. 2008. 'The Effects of Cognitive Biases on Early Warning', paper presented at the International Studies Association Annual Convention, March 29. Washington

D.C.: Center for Conflict Analysis and Prevention, United States Institute of Peace. Dostupné na

http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/3/4/9/pages253498/p253498-20.php. Ověřeno 4. 9. 2014.

World Bank. 2009. The Conflict Analysis Framework (CAF). Identifying Conflict-related Obstacles to Development. Dostupné na <http://siteresources.worldbank.org/INTCPR/214578-1111751313696/20480168/CPR+5+final+legal.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Wulf, Herbert – Debiel, Tobias. 2009. Conflict Early Warning and Response Mechanisms: Tools for Enhancing the Effectiveness of Regional Organizations? A Comparative Study of the AU, ECOWAS, IGAD ASEAN/ARF and PIF. Working Paper no. 49 - Regional and Global Axes of Conflict. Institut für Entwicklung und Frieden May 2009. Crisis States Research Centers Crisis States Working Papers Series No.2

Yanagizawa-Drott, David. 2012. Propaganda and Conflict: Theory and Evidence from the Rwandan Genocide. CID Working Paper 257. August 2012. Dostupné na <http://www.hks.harvard.edu/fs/dyanagi/Research/RwandaDYD.pdf>. Ověřeno 4. 9. 2014.

Zanger, Sabine C. 2000. A global analysis of the effect of political regime changes on life integrity violations, 1977-1993. *Journal of Peace Research* 37 (2): 213-33.

Zeitsoff, Thomas. 2011. Using Social Media to Measure Conflict Dynamics: An Application to the 2008 - 2009 Gaza Conflict. *Journal of Conflict Resolution* 2011 55: 938.

Zdroje z databáze Factiva

AFP

Barbier, Stéphanie. (21/10/2011). La mort de Kadhafi accueillie sans grand regret en Afrique. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Barbier, Stéphanie. (27/11/2011). Sahel: les enlèvements au Mali illustrent l'échec de la coopération militaire. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (27/3/2011). Libye: des Touareg maliens, rentrés du front, menacent la paix au Sahel. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (27/8/2011). Mali: espoir de paix après la mort du rebelle touareg Ag Bahanga. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (28/8/2011). Libye: des Maliens prêts à offrir l'accueil à Mouammar Khadafi en fuite. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (29/8/2011). Au Mali, le retour d'anciens combattants pro-Khadafi suscite l'inquiétude. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (30/8/2011). 'Generous' Kadhafi welcome, say residents in northern Mali. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Hama, Boureima. (3/9/2011). Après leur déroute, les "soldats" Touareg de Kadhafi rentrent au Niger. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (6/9/2011). Les ex-combattants pro-Kadhafi, une menace sécuritaire pour le Sahel. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (19/10/2011). Mali: la crainte d'une résurgence de rébellions touareg inquiète Bamako. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Daniel, Serge. (22/11/2011). Sahel: le manque de coopération d'Alger freine la lutte anti-Aqmi. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Khadige, Beatrice. (7/9/2011). Libya war has turned desert into powder keg, region warns. Agence France Presse. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Moutot, Michel. (22/9/2011). Looted Libyan missiles dangerous but difficult to use. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Ould Said, Hadémine. (10/12/2011). Sécurité dans le Sahel: réunion ministérielle Europe/Afrique à Nouakchott. AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: retour de Libye d'une centaine de combattants touareg. (21/4/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: mort de Ibrahim ag Bahanga, le plus radical des rebelles touareg. (27/8/2011a). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: interrogations sur les circonstances de la mort du rebelle Ag Bahanga. (27/8/2011b). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

"Aqmi s'est équipé au Mali", disait Ag Bahanga à la presse juste avant sa mort. (29/8/2011b). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Libye: des armes françaises aux mains d'ex-combattants pro-Kadhafi au Mali. (30/8/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali does not recognise Libya's NTC: President. (3/9/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Libyan crisis poses new threat in Sahel region: Algeria. (4/9/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Region bids to contain Libya security fallout. (7/9/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Des centaines d'étrangers victimes d'exactions en Libye (association). (14/9/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Armed men stop soldiers building barracks in Mali. (3/10/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Gunmen shoot Mali soldier dead in restive north. (17/10/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Libye: Kadhafi planifie son retour, selon le numéro 2 libyen. (18/10/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: trois officiers touareg ont déserté pour aller dans le Nord. (18/10/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Le libyen Al-Senoussi est passé du Niger au Mali (sources sécuritaires). (27/10/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

'14 dead' in Niger clash with pro-Kadhafi Tuaregs. (10/11/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: réunion à Bamako des chefs des armées de pays du Sahel. (21/11/2011). AFP.

Alain Juppé confirme l'enlèvement de deux Français au Mali. (24/11/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Armed Tuareg in Mali seek peace, army jobs. (3/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Aqmi responsable de l'enlèvement des deux Français au Mali en novembre.(7/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Sahel/Terrorisme: le président mauritanien attendu samedi à Alger. (7/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Lutte contre Aqmi au Sahel: Paris veut voir le Mali "s'engager à fond". (11/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mauritanie: mission UA-ONU sur les répercussions de la crise libyenne au Sahel. (18/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: nouveau ralliement d'un groupe armé touareg rentré de Libye. (22/12/2011). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: l'Aqmi met en garde contre une opération de libération des otages. (12/1/2012). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: l'armée renforce sa présence dans le Nord où opèrent Aqmi et des Touareg (14/1/2012). AFP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Reuters

Diallo, Tiémoko. (5/8/2011). Les combattants d'Aqmi ont quitté l'ouest du Mali. Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Maclean, William – Chikhi, Lamine. (26/9/2011). Tuareg tribes clash with new Libyan forces:sources. Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali launches \$69 mln plan to control, develop north. (10/8/2011). Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Un ex-rebelle malien lié au trafic d'armes avec la Libye tué. (27/8/2011). Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

INSIGHT-On the run, Gaddafi leaves few footprints. (5/10/2011). Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali seeks talks with former Tuareg leader-sources. (27/11/2011). Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

EU offers help as Sahel countries step up security. (9/12/2011). Reuters. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

AP

Vogl, Martin. Tuareg rebel: Fighters from Libya are organizing in Mali for a possible rebellion. (11/10/2011). AP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Sahel meeting looks to prevent Al-Qaeda seizure of Libyan arms; Sahel meeting looks to prevent Al-Qaeda seizure of Libyan arms. (8/9/2011). AP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Le chef des renseignements de Kadhafi réfugié au Mali, le fils Saïf el-Islam en chemin. (27/10/2011). AP. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

AKI

Mali: torna tensione nel Nord, tuareg si preparano a nuova ribellione. (12/10/2011). AKI - Adnkronos International. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: Tuareg, pronti a dichiarare indipendenza nel nord. (31/10/2011a). Adnkronos International (AKI). Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Nord Africa: dal Polisario ai Tuareg, al-Qaeda non e' sola nel Maghreb. (31/10/2011b). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: bande armate attaccano commercianti nel nord. (2/11/2011a). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: manifestazione dei Tuareg nel nord per l'indipendenza. (2/11/2011b). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: ex ufficiale tuareg in Libia, non vogliamo la guerra contro Bamako. (3/11/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: Tuareg e al-Qaeda, complicita' sospette in gestione sequestri europei. (4/11/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: tuareg in Italia, rischio altissimo conflitto per indipendenza. (7/11/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Tuareg: portavoce ribelli, morte Gheddafi non e' perdita ma opportunita'. (9/11/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: tuareg rientrati da Libia in campo per iniziativa pace nel nord. (10/12/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: Tuareg fondano nuovo movimento jihadista nel nord. (15/12/2011). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: gruppi armati Tuareg si uniscono per indipendenza del nord. (11/1/2012). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mali: concluso Festival del Deserto, sicurezza garantita da 2.500 soldati. (16/1/2012). AKI. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

APANEWS

Les nomades du Niger et du Mali veulent pacifier la frontière entre les deux pays. (24/8/2011). APANEWS (Agence de Presse Africaine News). Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

L'ex-chef rebelle malien Ibrahim Ag Bahanga retrouvé mort non loin de l'Algérie. (27/8/2011). APANEWS. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Des dizaines de véhicules militaires libyens aperçus au Niger, selon des témoins. (6/9/2011). APANEWS. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Malian leader visits Algeria to boost bilateral cooperation. (24/10/2011). APANEWS. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Ex-Libyan fighters brief Malian leader on concerns. (31/10/2011). APANEWS. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Ex-Tuareg fighters brief Malian leader on concerns. (31/12/2011). APANEWS. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

All Africa

Cri d'alarme d'élus maliens au sujet des Touaregs enrôlés dans l'armée de Kadhafi. (3/3/2011). All Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mort au Mali du chef touareg Ibrahim Ag Bahanga. (27/8/2011). All Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

La situation en Libye exacerbe les enjeux géostratégiques - Le Sahel ou le syndrome soudanais. (20/9/2011). All Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

L'axe Alger-Bamako se porte bien (president Touré). (26/10/2011). All Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Bamako-Alger, le temps du rapprochement. (31/10/2011). All Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Expression

ILS ONT ÉTÉ MASSACRÉS À HUIS CLOS EN LIBYE: Qui sauvera les Touareg? (5/9/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

L'APPROVISIONNEMENT DES TERRORISTES EN ARMES EN PROVENANCE DE LIBYE: Les puissances mondiales saluent l'Algérie. (8/9/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

ALAINANTIL, CHERCHEUR À L'INSTITUT FRANÇAIS DES RELATIONS INTERNATIONALES (IFRI), À L'EXPRESSION : «La guerre ne fait que commencer au Sahel». (13/9/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

LE PRÉSIDENT MALIEN ATTENDU À ALGER : L'axe Alger-Bamako est essentiel. (17/10/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

LIBYE: LE TEMPS DES INCERTITUDES : Ces armes qui menacent le Sahel. 23/10/2011. L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Elle multiplie les concertations avec le Mali, le Niger et la Mauritanie: Alger veut désamorcer la bombe du Sahel. (25/10/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

LEURS FORCES CONJOINTES NE SONT TOUJOURS PAS EN ACTION Quatre pays du Sahel discutent d'Al Qaïda à Bamako. (22/11/2011). L'Expression. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

IHS

Boe, Sebastian. (4/10/2011). Attack on Barracks Project Highlights Tensions Between Malian Government and Tuareg Community. IHS Global Insight Daily Analysis. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Boe, Sebastian. (13/10/2011). Emerging Alliance Between Returning Fighters, Tuareg Hardliners Likely to Destabilise Northern Mali. IHS Global Insight Daily Analysis. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Boe, Sebastian. (23/10/2011). Mauritanian Forces Kill Top AQIM Leader in Mali Raid. IHS Global Insight Daily Analysis. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Boe, Sebastian. (28/11/2011). Second Group of Foreign Nationals Kidnapped in Mali. IHS Global Insight Daily Analysis. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Boe, Sebastian. (3/1/2012). Malian Government Accuses AQIM of Unclaimed Barracks Attack in North. IHS Global Insight Daily Analysis. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Other international media

Malian, Niger Tuaregs urge pro-Qadhafi counterparts in Libya to back rebels. (23/8/2011) Radio France International (RFI) in BBC Monitoring Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Kadhafi a disparu. (29/8/2011). Libération. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Libia: armi francesi per ribelli in mani tuareg nel Mali. (31/8/2011). ATS - Agenzia Telegrafica Svizzera. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Norton-Taylor, Richard - Hopkins, Nick. Weapons: Warning that smugglers are looting Gaddafi's missiles. (3/9/2011) The Guardian. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Chulov, Martin – Smith, David. After the battle, the backlash for Gaddafi's army of mercenaries: Soldiers of fortune in pay of dictator fear retribution. (3/9/2011). The Guardian. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Conférence internationale sur le partenariat, la sécurité et le développement : 38 délégations débattront de la lutte antiterroriste. (4/9/2011). Horizons. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Peel, Michael - Wallis, William. Gaddafi security chief seen in Niger. (6/9/2011). Financial Times (FT.Com). Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Out of a job, Gadhafi's Tuareg fighters may create new troubles. (7/9/2011). CNN Wire. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Issoufou affronte le péril libyen. (8/9/2011). La Lettre du Continent. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Sinistrés, les Amis de Gossi au Mali ont besoin d'aide. (9/9/2011). Ouest France. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Afflux d'armes au Sahel. (15/9/2011). La Tribune de Geneve. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Militant group says government planning to build military bases in northern Mali. (18/9/2011). Missionary Service News Agency in BBC Monitoring Africa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Les pays du Sahel s'inquiètent du trafic d'armes provenant de Libye. (6/10/2011). La Presse Canadienne. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Libye: Kadhafi pourrait proclamer un Etat indépendant dans le sud (CNT). (18/10/2011). RIA Novosti. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Oberlé, Thierry. (20/10/2011). La nouvelle poudrière du Sahel. Le Figaro. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Mahmud, Khalid. (31/10/2011). Official in National Movement for the Liberation of the Tuareg: We Are Preparing To Declare a State if We Do Not Get Sel-rule. Told 'Al-Sharq al-Awsat': We Will Respect Our Borders With Mauritania and Demand From Algeria Not To Be Against us. Al-Qadhafi Exploited us Politically. Al-Sharq al-Awsat in BBC Monitoring. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Quirico, Domenico. (5/11//2011). Il caso I Tuareg del Mali "Indipendenza o guerrà' Scade oggi l'ultimatum al governo: "Migliaia di guerrieri pronti a combatterè'. La Stampa. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Cembrero, I. (9/11/2011). Three aid workers held by criminal gang in Mali. El Pais - English Edition. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Iyadag-Ghali. (1/12/2011). Maghreb Confidential. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Paris pressures Bamako to deal with AQIM. (15/12/2011). The West Africa Newsletter. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Pourquoi ATT déclare la guerre à AQMI. (15/12/2011). La Lettre du Continent. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Tuareg deserters take up fight against AQIM. (22/12/2011). Maghreb Confidential. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Le combat sans fin contre les terroristes d'AQMI. (7/1/2012). Le Figaro. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Wajdzik, Arnaud. Menacé, Moussa se défend d'être un terroriste. (11/1/2012). Ouest France. Zpřístupněno 1. prosince 2013 z databáze Factiva.

Celkový rozsah textu práce

Počet slov: 29.354

Počet znaků bez mezer: 175.910

Bibliografický záznam: KOPEČNÝ, T. Analýza médií jako nástroj systémů včasného varování – případ Mali. Praha, 2014. 135 s. Rigorózní práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy - Katedře mezinárodních vztahů Institutu politologických studií.
Přidělený konzultant: doc. PhDr. RNDr. Nikola Hynek, M. A., PgDip Res, PhD.

Projekt rigorózní práce

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

KATEDRA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

PROJEKT RIGORÓZNÍ PRÁCE

Analýza médií jako nástroj systémů včasného varování – případ Mali

autor: Tomáš Kopečný

obor a ročník: Bezpečnostní studia, II. ročník

vedoucí práce: doc. PhDr. RNDr. Nikola Hynek, M. A., PgDip Res, PhD.

předpokládány termín odevzdání: leden 2014

souhlas vedoucího práce:

TEZE RIGORÓZNÍ PRÁCE

(tvoří přílohu přihlášky ke státní rigorózní zkoušce)

VYPLŇUJE UCHAZEČ:

Předpokládaný název rigorózní práce v češtině:

Konceptualizace použití mezinárodních médií jako nástroje systémů včasného varování na případě Mali

Předpokládaný název rigorózní práce v angličtině:

Conceptualization of the Use of International Media as an Early Warning System tool on the case of Mali

Předpokládaný termín předložení práce:

První týden září 2014

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování žadatelem (rozsah do 1000 znaků):

Rigorózní práce se bude zabývat tématem systémů včasného varování (SVV), přičemž konkrétní model SVV založený na obsahové analýze výstupů mezinárodních médií otestuje na případě vypuknutí povstání v Mali v lednu 2012. Jako nástroj SVV pro tyto používá analýzu mezinárodních médií reprezentovaných největšími světovými tiskovými agenturami. Hlavním výzkumným cílem této práce bude odpovědět na následující otázku: *Dokázala mezinárodní*

média anticipovat vypuknutí konfliktu v Mali? Odpověď na tuto otázku by měla zároveň v širším kontextu ukázat, zda dokáží mezinárodní média zaznamenat rostoucí napětí vedoucí ke konfliktu a zda tedy mohou být relevantním nástrojem SVV.

Rigorózní práce bude vycházet z výše uvedené diplomové práce obhájené na FSV UK, přičemž bude obohacena o kontextualizaci zvoleného metodologického přístupu, čímž dojde ke konceptualizaci metodologie obsahové analýzy mezinárodních médií pro účely systémů včasného varování na pozadí provedeného empirického výzkumu.

Předpokládaný cíl rigorózní práce, původní přínos autora ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1200 znaků):

Primárním úkolem této práce bude výzkum možností a limitů předvídatelnosti konfliktů prostřednictvím SVV skrz analýzu mezinárodních médií jako jsou Thompson-Reuters, Agence France Presse, Associated Press či Adnkronos International. Vzhledem k povaze zkoumaného konfliktu v Mali se práce soustředí na mezinárodní média, protože jsou v mnoha ohledech jediným svobodným zdrojem informací z pozorované oblasti, neboť lokální nebo sociální média se často nemohou projevit kvůli omezení svobody projevu, cenzuře či jinak deformovanému veřejnému diskurzu. Mezi další důvody pro výběr mezinárodních médií patří jejich využívání významnými národními a mezinárodními aktéry či jejich veřejná přístupnost. Originální model SVV této práce a jeho možného zobecnění bude zasazen do kontextu historického vývoje a metodologického rozdělení těchto modelů.

Jako doplnění a korektiv obsahové analýzy bude provedena diskurzivní analýza pozorovaného období v mezinárodních médiích za pomoci teorie sekuritizace kodaňské školy bezpečnostních studií.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

První, teoretická část rigorózní práce představí dosavadní vývoj a podobu systémů včasného varování. V první části kapitoly budou SVV zasazeny do historického kontextu obecných snah o předvídaní budoucnosti. Zároveň budou na vývoji jednotlivých fází či generací SVV ukázány základní charakteristiky těchto systémů. Druhá podkapitola bude na základě analytického pojednání o typologii a aplikaci SVV v praxi demonstrovat, že velké množství a proliferace

modelů vede k dalšímu znepráhlednění jejich použitelnosti. Třetí podkapitola se bude věnovat metodologické diskuzi o základních principech, na kterých stojí sběr dat a jejich operacionalizace u většiny modelů SVV.

Druhá část stručně nastíní dynamiku několik desítek let se táhnoucího konfliktu v Mali s důrazem na identifikaci strukturálních faktorů, které ovlivňují bezpečnostní prostředí v severním Mali a vytváří atmosféru volající po ozbrojeném boji. Strukturální faktory budou analyzovány ve třech aspektech. Nejprve budou odhaleny ty příčiny nestability, které tradičně ohrožovaly a ohrožují vojenskou bezpečnost země – mezi ně patří především příliv zbraní a bojovníků z Libye. Nové sektory bezpečnosti v pojmech kodaňské školy, tzn. sociální, environmentální a politický, budou analyzovány v druhé části s důrazem na fenomény pokusů o změny v tradiční kmenové hierarchii, nové formy islámu v Sahelu a proměny klimatických podmínek. Poslední část kapitoly poukáže na vyvíjející se a opakující se dynamiku konfliktu.

Těžiště práce spočívá ve třetí a hlavní výzkumné části, která se bude snažit prostřednictvím analýzy mezinárodních médií nalézt odpověď na výzkumnou otázku, zda dokázala mezinárodní média anticipovat vypuknutí konfliktu v Mali, a potažmo tak ukázat, jak přínosná je analýza mezinárodních médií pro předvídaní konfliktů. Diskurzivní analýza nejprve ukáže, jak byla mezinárodními médii sekuritizována či politizována problematiska bezpečnostní témata v podobě navrátiivších se Tuaregů z Libye, tuarežské pomoci Muammaru Kaddáfimu, únosům AQIM (Al-Kajda Islámského Magrebu), rostoucích aktivit malijské armády na severu země a vývoje posledních týdnů před vypuknutím povstání. Hlavní část této kapitoly následně ověří predikativní schopnosti používaného modelu SVV a určí, zda bylo na jeho základě možné konflikt předvídat.

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) **a metody (techniky) jeho zpracování:**

Rigorózní práce bude využívat ve své analýze jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzu diskurzu mezinárodních médií během pozorovaného období od srpna 2011 do 17. ledna 2012, během kterého došlo k nárůstu aktivit ozbrojených skupin na severu Mali, které nakonec vedly k povstání proti vládě.

Základním cílem každého SVV je určení a operacionalizace indikátorů, jejichž proměna poukazuje na zvyšující nebo snižující se riziko konfliktu. Model SVV využitý v této rigorózní práci ukazuje vývoj diskurzu vybraných témat na základě výskytu článků obsahujících určené

klíčové výrazy. Vyhodnocováním rostoucího výskytu relevantních článků s rozlišením na týdny a měsíce ukazuje, jak velký prostor v pozornosti mezinárodních médií zabíraly dané aspekty, které mohly přispět k nestabilitě situace a vypuknutí konfliktu. Tím se tento přístup fakticky řadí mezi strojově kódované modely. Vyhledávacím nástrojem byla pro tyto účely databáze Factiva, která ukládá drtivou většinu mediálních výstupů mezinárodních médií. V rámci svých nástrojů také umožnila zjišťovat přesné počty publikovaných článků díky systému, který zamezoval zobrazování duplikátů a převzatých článků. Jako sekundární vyhledávací nástroj byl použit vyhledávač Google News.

Pro diskurzivní analýzu událostních faktorů zobrazovaných v pozorovaných mediálních výstupech bude použita teorie sekuritizace kodaňské školy. Teorie sekuritizace snaží postihnout zvyšující se bezpečnostní napětí, resp. proces tvorby bezpečnostních hrozeb v diskurzu, který směřuje k ospravedlnění použití mimořádných prostředků např. právě v podobě ozbrojeného konfliktu. Nabízí proto vhodný analytický aparát, na jehož pozadí lze výsledky diskurzivní analýzy vyhodnocovat. Tato část nebude analyzována jako samostatný model SVV, nýbrž bude sloužit pouze jako korektiv a doplněk k výsledkům kvantitativního výzkumu.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Lecocq, Baz. 2010. *Disputed desert: decolonisation, competing nationalisms and Tuareg rebellions in Northern Mali*. Brill, Leiden.

- Kniha z roku 2008 detailně rozebírá příčiny napětí mezi Tuaregy a malijským státem z antropologické perspektivy. Jedná se o jednu z nejpodrobnějších knih o novodobé historii území severního Mali vůbec.

Galy, Michel (ed). *La guerre au Mali: Comprendre la crise au Sahel et au Sahara. Enjeux et zones d'ombres*. La Découverte.

- Sborník příspěvků editovaný Michelem Galym nabízí vhled do problematiky důvodů malijského povstání v roce 2012. Francouzští experti sledují jak měsíce těsně předcházejících vypuknutí krize, tak strukturální problémy soužití jižního a severního

obyvatelstva sahající staletí zpět.

Morgan, Andy. 2012. The Causes of the Uprising in Northern Mali. The Tuareg rebels' recent attacks represent a fourth roll of the Kel Tamasheq dice. Think Africa Press on 6 February 2012. Online dostupné na <http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>. Ověřeno 20. června 2014.

- Analýza Andyho Morgana, nezávislého novináře specializujícího se na oblast Sahelu, kde dlouhodobě působí, nabízí díky autorovým zdrojům mezi Tuaregy unikátní vhled do zkoumané problematiky. Morgan mj. poukázal na rostoucí napětí, které před povstáním zaplavilo blogy a diskuzní fóra používaných pozdějšími tuarežskými vzbouřenci.

Benjaminsen, Tor A. 2008. Does Supply-Induced Scarcity Drive Violent Conflicts in the African Sahel? The Case of the Tuareg Rebellion in Northern Mali. *Journal of Peace Research* 2008 45: 819

- Benjaminsen velice detailně mapuje strukturální příčiny vypuknutí konfliktů mezi malijskými Tuaregy a centrální vládou Bamaka do šedesátých let až do menší krize v roce 2007, přičemž jeho postřehy jsou zcela relevantní i pro případ zkoumaného konfliktu v roce 2012.

Davies, John L. – Gurr, Ted Robert. 1998. Preventive Measures: An Overview. in Davies, John L. – Gurr, Ted Robert, eds. 1998. *Preventive measures: Building risk assessment and crisis early warning systems*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

- Davies a Gurr v tomto článku nabízí základní typologii systémů včasného varování, a to včetně rozřazení na úroveň podskupin a poddruhů jejich jednotlivých nástrojů.

Nyheim, David. 2009. The Global Balance Sheet: Emerging Security Threats and Multilateral Response Capabilities. Presented at The Stanley Foundation's Strategy for Peace Conference. October 15-17. Dostupné na http://www.stanleyfoundation.org/spc_2009/Nyheim.pdf. Ověřeno 20. června 2014.

- Článek Nyheima představuje detailní popis historického vývoje jednotlivých generací

systémů včasného varování, a to včetně vysvětlení jejich chronologického řazení a kontextu jejich vzniku.

Poe, Steven C. – Rost, Nicolas – Carey, Sabine C. 2006. Assessing Risk and Opportunity in Conflict Studies. A Human Rights Analysis. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 50 No. 4, August 2006 484-507.

- Poe, Rost a Carey předvádí historický exkurz sahající několik desítek let nazpět až k prvním předchůdcům toho, co od devadesátých let chápeme jako systémy včasného varování.

Wulf, Herbert – Debiel, Tobias. 2009. Conflict Early Warning and Response Mechanisms: Tools for Enhancing the Effectiveness of Regional Organizations? A Comparative Study of the AU, ECOWAS, IGAD ASEAN/ARF and PIF. Working Paper no. 49 - Regional and Global Axes of Conflict. Institut für Entwicklung und Frieden May 2009. Crisis States Research Centers Crisis States Working Papers Series No.2

- Wulf a Debiel se věnují historickému vývoji jednotlivých generací SVV se zvláštním zaměřením na institucionalizované modely a jejich dopad v praxi. Zároveň metodologicky přispívají do diskuze, jak by měly být generace systémů propojeny a jaké jsou limity jejich využívání.

O'Brien, Sean P. 2002. Anticipating the good, the bad, and the ugly: An early warning approach to conflict and instability analysis. *Journal of Conflict Resolution* 46 (4): 791-811.

- O'Brien se kromě vlastního modelu fuzzy logiky věnuje historii a typologickému rozlišení systémů snažících se anticipovat nestabilitu, přičemž také ukazuje na debaty, které mezi sebou jednotlivé školy SVV vedly.

Meier, Patrick, 2007. 'New Strategies for Early Response: Insights from Complexity Science'. <http://irevolution.files.wordpress.com/2011/07/meier-early-response-isa2007-feb23-final.pdf>.

Ověřeno 20. června 2014.

- Z příspěvků propagátora tzv. čtvrté generace SVV Patricka Meiera lze vybrat tento

z důvodu jeho kritiky pouze hierarchicky nastavených systémů, které nedokáží zachytit realitu dění na zemi bez zapojení místních aktérů.